

UNIVERZITA KARLOVA
KATOLICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA
Katedra církevních dějin a patrologie

Jiří Novák

**Klášter premonstrátů v Nové Říši
a život jeho členů v letech 1948–1968**

Diplomová práce

Vedoucí práce: doc. PhDr. Petr Kubín, Ph.D., Th.D.

Praha 2017

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Nové Říši dne 13. června 2017

Jiří Novák

Bibliografická citace

Klášter premonstrátů v Nové Říši a život jeho členů v letech 1948–1968: diplomová práce / Jiří Novák; vedoucí práce: doc. PhDr. Petr Kubín, Ph.D., Th.D. -- Praha, 2017. -- 64 s.

Anotace

Práce popisuje život kláštera premonstrátů v Nové Říši a život jeho členů mezi lety 1948 – 1968. Zvláštní pozornost je v práci věnována událostem v roce 1950, kdy byli bratři zatčeni a v rámci likvidace řeholí z kláštera odvedeni.

Klíčová slova

premonstráti, Nová Říše, komunismus, perzekuce, církev, „Akce K“

Abstract

A thesis describes the life of the premonstratensians in Nová Říše and the life of its members from 1948 until 1968. Special attention is paid to events in 1950, when the brothers were arrested and taken away from the monastery in the framework of the liquidation of orders.

Keywords

norbertines, Nová Říše, communism, persecution, church, „Akce K“

Počet znaků (včetně mezer): 151 737

Poděkování

Na tomto místě děkuji všem, kteří mi při psaní této práce byli nablízku. Především chci poděkovat své rodině a svému zaměstnavateli, že mi poskytli vhodné podmínky, a umožnili mi tak tuto práci dopsat.

Děkuji také svému vedoucímu práce, doc. PhDr. Petru Kubínovi, Ph.D., Th.D., za odborné konzultace a velkou trpělivost a pochopení. Děkuji mým odborným konzultantům, především ThLic. Mgr. Lence Jeřábkové Th.D.

Děkuji všem, kteří mi poskytli důležité informace a umožnili vstup do archivů, neboť bez těchto zdrojů by práce nemohla být vůbec sepsána. Děkuji všem členům konventu novoříšského kláštera, především opatu P. Mgr. Marianu Rudolfu Kosíkovi, OPraem., za všechny konzultace a za svolení ke studiu pramenů klášterního archivu, který byl nejbohatším zdrojem této práce.

Děkuji také všem, kteří mi poskytli důležitá svědectví o bratrech novoříšského konventu v tomto období.

Děkuji všem, kteří se v nelehkém období při psaní práce za mě modlili.

Věnování

I když tato práce je především zakončením mých teologických studií, rád bych ji věnoval všem, kteří trpěli komunistickou perzekucí, všem řeholníkům a řeholnicím, kteří ještě dnes pocítují následky komunistické diktatury, a všem, kteří v totalitní době položili svůj život za pravdivé a důležité hodnoty.

Obsah

Úvod.....	6
1. Popis pramenů.....	7
1.1. Vydané publikace a odborná literatura.....	7
1.2. Archivy.....	8
1.3. Osobní svědectví.....	9
2. Situace v novoříšském klášteře v letech 1945–1950.....	11
2.1. Klášter po druhé světové válce.....	11
2.2. Exkurz: Vztah komunistů a katolické církve v letech 1948–1950...	12
2.3. Monstrproces Augustin Machalka a spol.	13
2.4. Akce „K“ a její provedení v klášteře v Nové Říši.....	19
3. Život komunity v letech 1948–1968.....	20
3.1. Veřejné aktivity členů komunity.....	20
3.2. Tajné aktivity členů komunity.....	21
3.3. Další perzekuce řeholníků.....	27
4. Budova kláštera v letech 1948–1968.....	33
4.1. Klášter v poválečné době.....	33
4.2. Klášter v roce 1950.....	34
4.3. Klášter v letech 1950–1968.....	36
5. Stručné životopisy bratří.....	38
5.1. Řeholníci inkardinovaní před květnem 1942.....	38
5.2. Řeholníci inkardinovaní od května 1942 do února 1950.....	55
5.3. Řeholníci inkardinovaní od února 1950 do roku 1968.....	64
Závěr.....	70
Seznam použitých zkratk.....	71
Seznam pramenů a literatury.....	72
Přílohy.....	77
Příloha č. 1 – Monstrproces Machalka a spol. ve fotografiích.....	78
Příloha č. 2 – Seznamy duchovních správců.....	82
Příloha č. 3 – Životopis Norberta Karla Krajíčka (1928–1993).....	84
Příloha č. 4 – Seznam použitých fotografií.....	86

Úvod

Klášter v Nové Říši na Moravě, který byl podle tradice založen roku 1211, byl pro poutníky i věřící z blízkého okolí zdrojem duchovních hodnot a oporou křesťanské víry.¹ Proto byl také často terčem útoků násilníků, kteří tyto hodnoty neuznávali a rovněž nechtěli, aby tak činil „prostý lid“, a to až už to bylo v době husitských válek, kdy byla opakovaně vypleněna celá Nová Říše, či v obtížném období reformace.

Jako zázrakem se klášter vyhnul zrušení za vlády císaře Josefa II. a přestál i 1. světovou válku. V tomto roce (2017) si připomínáme 75 let od násilného odvedení bratří z novoříšského kláštera nacisty. 29. května 1942 gestapo převezlo bratry do Jihlavy k výslechu, následně do Brna a do Osvětimi, kde pět z nich bylo umučeno. Nedávno byl zahájen proces jejich blahořečení.

Ti bratři, kteří přežili koncentrační tábory v Osvětimi, Dachau a Buchenwaldu, se vrátili do Nové Říše a pod vedením nově zvoleného opata Augustina Machalky se snažili uvést klášter do původního stavu. Tato jejich snaha však byla násilně přerušena nástupem komunistů k moci.

Ve své diplomové práci je mým cílem co nejpřesněji popsat a shrnout události roku 1950, kdy byl opat Machalka zatčen a odsouzen ve vykonstruovaném procesu s řeholníky. Dále chci zmapovat život bratří novoříšského konventu – jako jednotlivců, ale i jako společenství. V neposlední řadě chci alespoň částečně zjistit a popsat osudy budov kláštera během prvních 20 let komunistické perzekuce, co se zde dělo a jak bylo o klášter pečováno.

Již na začátku svého bádání si uvědomuji obtížnost pátrání po archiváliích a písemných materiálech. V době totality lidé příliš nepoživovali písemné záznamy, které by mohly být jakkoliv a kýmkoliv použity proti nim. Proto věřím, že odpovědi na otázky kolem nejasných událostí mi zodpovědí doposud žijící svědci.

Při psaní jsem volně navazoval na diplomovou práci P. Siarda Kamila Novotného, která se týkala fungování kláštera v 1. polovině 20. století. Historie novoříšského kláštera jako takového je velmi dobře zpracována již v několika publikacích. Svou prací bych tak rád přispěl k uzavření alespoň části dalšího historického období v co nejdetailejším měřítku. Chci svou prací rovněž vyvrátit různé mýty a nepravdivé historky, které kolují mezi novoříšskými farníky.

---

¹ FOLTÝN, Dušan. *Encyklopedie moravských a slezských klášterů*. Praha: Libri, 2005, s. 456; BACKMUND, Norbert. *Monasticon Praemonstratense, id est, Historia circariarum atque canonicarum candidi et canonici Ordinis Praemonstratensis*. Bd. I. Berlin-New York, ²1983, s. 367–369.

1. Popis pramenů

1.1. Vydané publikace a odborná literatura

Události roku 1950 a prvních let vlády komunistické strany byly středem pozornosti badatelů ihned v porevoluční době. Obecné informace pro toto období poskytly především publikace *Neumlčená*², *Stát a církev v Československu 1948–1953*³, *Katolická církev v Československu 1948–1989*⁴ a další, které jsou uvedeny v seznamu literatury.

Perzekuce řeholníků působících na území tehdejšího Československa je dobře zmapována Vojtěchem Vlčkem v publikaci *Perzekuce mužských řádů a kongregací komunistickým režimem 1948–1964*⁵, která především zpracovává příslušné archivní materiály. Publikace svědčí o autorově hluboké orientaci v církevním a řeholním prostředí, ale také v církevních procesech 50. a 60. let minulého století.

Historii kláštera v Nové Říši a situaci v poválečném období velmi dobře popisují již dříve obhájené diplomové práce Kamila Novotného⁶ a Jiřiny Slámové-Bočkové⁷. Především práce Kamila Novotného, na kterou tato práce časově navazuje, byla bohatým zdrojem informací nutných pro pochopení tamější situace na přelomu 40. a 50. let 20. století.

Nejvýznamnější osobou tohoto období je pro klášter v Nové Říši tehdejší opat Augustin Machalka. Na rozdíl od želivského opata Tajovského Machalka nikdy nesepsal své životní vzpomínky. Když se jej někdo dotazoval na události, kterými mu nacisté nebo komunisté ztrpčovali život, sice odpověděl, ale nerad o nich mluvil. Osobností

---

² Především druhý díl této kroniky katolické církve v Československu po druhé světové válce velmi podrobně popisuje události v letech 1948–1950. VAŠKO, Václav. *Neumlčená: kronika katolické církve v Československu po druhé světové válce*. Praha: Zvon, 1990. ISBN 80-7113-000-1.

³ Autor se zde věnuje vztahu mezi církvemi (především katolickou) a státními představiteli. V druhé polovině knihy se nacházejí přepisy jednotlivých dokumentů, především zápisů z jednotlivých schůzí a důležitých setkání. KAPLAN, Karel. *Stát a církev v Československu v letech 1948–1953*. Brno: Doplněk, 1993. ISBN 80-85765-27-6.

⁴ Dílo popisuje situaci a vztah katolické církve se státní mocí. Nejde o tak obšírné popisy jako u předchozích knih, spíše o souhrn celého období totality v českých zemích. BALÍK, Stanislav – HANUŠ, Jiří. *Katolická církev v Československu 1945–1989*. 2. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2013. ISBN 9788073253110.

⁵ VLČEK, Vojtěch. *Perzekuce mužských řádů a kongregací komunistickým režimem 1948–1964*. Olomouc: Maticе cyrilometodějská, 2004. ISBN 80-7266-179-5.

⁶ V práci je velmi dobře popsána situace kláštera v 1. pol. 20. století a to nejen v oblasti hospodářství, ale také v oblasti pastorační. NOVOTNÝ, Kamil. *Klášter premonstrátů v Nové Říši v 1. polovině 20. století*. Praha, 2006. Diplomová práce. Katolická teologická fakulta Univerzity Karlovy.

⁷ Práce zachycuje celkovou historii a popis kláštera, kostela a jednotlivých farností, spravovaných novoríšskými premonstráty od jejich vzniku až po současnost. SLÁMOVÁ-BOČKOVÁ, Jiřina. *Dějiny premonstrátského kláštera v Nové Říši*. České Budějovice, 1999. Diplomová práce. Teologická fakulta JČU.

Augustina Machalky se zabýval Jiří Cvrček⁸, který v Českých Budějovicích obhájil bakalářskou práci, v níž životopisem čtrnáctého novoříšského opata zpracoval. O dva roky později obhájil i diplomovou práci, ve které velmi detailně popisuje celý vykonstruovaný proces s ním a dalšími řeholníky, který proběhl v roce 1950.

1.2. Archivy

Součástí novoříšského klášterního archivu je i soubor osobních složek jednotlivých řeholníků. Do těchto složek byly ukládány všechny písemnosti, které se jich týkaly, především jejich korespondence, listiny a dokumenty. Další složky v klášterním archivu jsou organizovány podle období úřadů jednotlivých opatů nebo podle určitých témat (např. vizitační protokoly, zápisy z kapitul apod.).

Časové vymezení klášterního archivu je velmi náročné. Všechny archiválie byly totiž v roce 1950 převezeny do Moravského zemského archivu v Brně. Po revoluci si některé dokumenty řeholníci vyžádali zpět, některé byly teprve nalezeny, některé byly přesunuty do Diecézního archivu v Rajhradě. V současnosti neexistuje žádný soupis klášterního archivu, neboť se mu nikdo nevěnuje systematicky a dlouhodobě, ačkoliv by tuto péči a systematické uspořádání velmi potřeboval.

Součástí novoříšského klášterního archivu je rovněž tzv. řeholní consignatio novoříšské kanonie. Do této knihy byli zapisováni jednotliví řeholníci, v tom pořadí, jak do kláštera přicházeli, a je zde zaznamenáno jejich přijetí do noviciátu, kdy je přichozí oblečen do řeholního oděvu. Záznamy o slibech, svěceních a ustanoveních jsou do ní doplňovány postupně. První záznam v této knize je z roku 1634 a patří Melchioru Lamper-tovi, poslední před rokem 1950 patří Bernardu Palkovi a pochází z roku 1946.

Po nástupu Pavla Součka do opatské funkce v roce 1929 do této knihy zapisoval on sám. V roce 1935 však se zapisováním z neznámých důvodů skončil a nikdo v jeho práci nepokračoval. Až v roce 1955 se zapisování ujal P. Josef Kunka. U některých bratří údaje doplnil, u některých si již na některá data nevzpomněl (např. u Fanty, Opravila či Tilla). Ti, kteří skládali sliby nebo do řádu vstupovali v době totality, samozřejmě do knihy zapisování nebyli. Hlavním důvodem bylo, aby neexistoval žádný písemný zá-

---

⁸ CVRČEK, Jiří. *Augustin Machalka: „Poslední opat“ novoříšského kláštera (1906–1996)*. České Budějovice, 2014. Bakalářská práce. Pedagogická fakulta JČU. Podtitul práce je však zavádějící; Machalka nebyl posledním opatem, ale někteří bratři mu tak přezdívali.

Velmi kvalitním dílem, ve kterém je shrnuto vše důležité k tomuto inscenovanému procesu, je: CVRČEK, Jiří. *Proces Augustin Machalka a spol.* České Budějovice, 2016. Diplomová práce. Filosofická fakulta JČU.

znam, který by bezpečnostním orgánům poskytl přímý důkaz o jakémkoli tajném fungování konventu. Z těchto důvodů bylo také těžké tyto údaje zjistit a zapsat do knihy dodatečně. Po revoluci se v zápisech pokračovalo, aniž by chybějící údaje tajně přijatých bratří byly doplněny.⁹

Jak jsme uvedli výše, v roce 1950 převzal klášterní archiv Moravský zemský archiv (MZA). Některé byly po revoluci klášteru vráceny, některé ne. Tyto nevrácené materiály zůstaly v Brně ve fondu E58. Z nepochopitelných důvodů byla složka P. Josefa Kunky převedena do Státního okresního archivu (SOkA) v Jihlavě. Na stejném místě jsou rovněž uloženy dokumenty týkající se soupisu majetku, který byl vyžadován státem při pozemkových reformách v roce 1948.

Fond Státního úřadu pro věci církevní (SÚC), který se nachází v Národním archivu (NA) v Praze, obsahuje především dokumenty a prováděcí pokyny, které se týkají násilných akcí proti klášterům v roce 1950. Mimoto fond obsahuje rovněž návrhy na využití budov státem uzavřených a zkonfiskovaných klášterů, včetně knihoven, archivů a cenností.

Ve fondu Státního soudu v Praze se nacházejí rozsudky a protokoly hlavních líčení ze soudních procesů, ve kterých byli mj. odsouzeni také novoříšští řeholníci. Přístup k těmto archiváliím nebyl v době psaní této práce možný, protože pracovníci archivu vyhotovovali rešerše kvůli zákonu č. 262/2011 Sb. o účastnících odboje a odporu proti komunismu.

1.3. Osobní svědectví

Po nastudování dostupných archiválií a vydaných publikací a dokumentů bylo i tak potřeba dokreslit některé situace a doplnit životopisy. K tomu vydatně napomohla svědectví pamětníků, kteří během svého života přišli s bratry novoříšského kanonie do styku. Některá jejich svědectví jsou přímá, některá nepřímá.

Současný opat premonstrátského kláštera v Nové Říši, P. Marian Rudolf Kosík¹⁰, se ve většině případů znal s bratry osobně. On sám chtěl do konventu vstoupit již v roce 1974, a proto znal jejich osudy a životní příběhy. Některá svědectví jsou zprostředkována od starších a již zesnulých řeholníků.

---

⁹ Záznamy z klášterního archivu jsou v poznámkovém aparátu označeny zkratkou KA.

¹⁰ P. Marian Rudolf Kosík, OPraem, se narodil 30. prosince 1951 v Šaraticích. O vstup do kláštera požádal již v roce 1974, tehdejší opat Machalka ho však odmítl. Na kněze byl vysvěcen po studiu v semináři v Litoměřicích v roce 1983. Po revoluci byl do kláštera přijat a v roce 1999 byl zvolen 15. opatem novoříšským.

Paní Ludmila Javorová¹¹ podala svědectví především o spolupráci bratří s Felixem Davidkem a společenstvím Koinótés. Byla s bratry v Brně ve velmi úzkém kontaktu a v některých případech byla i přímou svědkyní svěcení novoříšských řeholníků. Vzpomínky byly zaznamenány autorem 15. března 2017 v Brně-Židenicích.

O osobě kněze Norberta Karla Krajíčka podal cenné bohaté svědectví jeho synovec Karel Krajíček¹². Vzpomínky tohoto pamětníka byly písemně zaznamenány autorem 1. května 2017 v Nové Říši.

---

¹¹ Ludmila Javorová se narodila 31. ledna 1932, t. č. bytem v Brně-Židenicích. V době totality byla v úzkém spojení s biskupem Felixem Davidkem, u něhož působila ve funkci generální vikářky. Biskup Daviděk ji vysvětil na kněze. Po revoluci jí byl výkon kněžské činnosti zakázán. Dodnes vyučuje náboženství ve farnosti sv. Cyrila a Metoděje v Brně-Židenicích.

¹² Karel Krajíček se narodil 25. února 1961, t. č. bytem v Nové Říši, č. p. 196.

2. Situace v novoříšském klášteře v letech 1945–1950

2.1. Klášter po druhé světové válce

Když se bratři vrátili z koncentračních táborů v Buchenwaldu a Dachau, bylo potřeba klášter uvést do původního stavu. Tento úkol se netýkal pouze budov a hospodářství, ale také pastorační činnosti. První důležitou událostí mělo být zvolení nového opata. K volbě došlo v říjnu 1945, kdy byl zvolen Augustin Machalka.

Klášter i během války vlastnil předválečné majetky. V tomto období bylo dokonce nakoupeno několik strojů pro klášterní statky. Ale i přesto se ztratily zásoby např. obilí nebo dřeva; zabaveno bylo 300 m³ palivového dřeva, 80 m² dlaždic a další hmotný majetek. S tím vším se dokázali bratři velmi rychle vyrovnat a hospodářství kláštera se vrátilo v celkem krátké době na dobrou úroveň a začalo znovu fungovat.

Obnova pastorační činnosti byla náročnější. První ránou pro farníky byl odchod P. Heřmana Tyla, kterého měli farníci velmi rádi. Na základě úmluvy mezi strahovským opatem Jarolínkem a opatem Machalkou byl totiž přesunut v roce 1945 do kláštera v Teplé, kde měl pozvednout místní konvent, personálně oslabený odsunem německých bratří. Novoříšští farníci se snažili vyjednat jeho návrat. Psali oběma opatům, dokonce bojkotovali bohoslužby v kostele, Tylova návratu do Nové Říše se však nedočkali.¹³

Ačkoliv farnost opustil velmi oblíbený kněz, pastorační činnost nastoupila dobrou cestu. V neděli byly v kostele pravidelně slouženy tři mše. Mezi klášteřem a farníky panovaly vesměs pozitivní vztahy. Pracovní místa v klášteře byla obsazována místními lidmi.¹⁴

Druhou ránou bylo zrušení sirotčince, který se tehdy nacházel v budově tzv. Rudolfína, jež byla velmi zchátralá a pro provoz tohoto ústavu nevyhovující, a přestěhování dětí. V roce 1948 se rovněž začalo intenzivně hovořit o reorganizaci práce s mládeží. Hrozilo, že spolky pracující s mládeží budou více kontrolovány státní mocí. Spolku, který byl původně provozovatelem sirotčince, se změnou stanov podařilo alespoň na

---

¹³ NOVOTNÝ, Kamil. *Klášter premonstrátů v Nové Říši*. s. 79–81.

¹⁴ Na pozitivní vztahy mezi klášteřem a obyvateli Nové Říše se dá poukázat především vzhledem k událostem, které bezprostředně navazovaly na únorový převrat v roce 1948. Ze zápisů MNV v Nové Říši je patrné, že i tehdejší komunističtí představitelé obce uznávali klášter i jeho důležitost pro obec i širší okolí. Postupně byl však tento vytlačen negativními vlivy ze strany komunistických představitelů a jejich vystupováním proti řeholníkům a církvi vůbec. Viz Zápisy ze zasedání MNV Nová Říše. SOkA Jihlava: Fond MNV Nová Říše (č. f. 39).

nějaký čas vyhnout zákonnému převedení pod státní kontrolu, v roce 1950 však došlo k jeho úplnému zrušení.¹⁵

2.2. Exkurz: Vztah komunistů a katolické církve v letech 1948–1950

Ihned po komunistickém převratu začal dialog mezi státními představiteli a církví. Komunisté vnímali katolickou církev jako velkého a silného nepřítele. Stát si chtěl dialogem ověřit, kdo stojí proti němu a zda se církev stane pasivním pozorovatelem dění, nebo aktivním nepřítelem, proti kterému bude potřeba zahájit veřejný boj. Pro vyjednávání mezi státem a episkopátem byla ze strany státu vytvořena tzv. *církevní šestka*¹⁶. Veškerý dialog byl však ukončen, když bylo 21. března 1949 při zasedání biskupské konference ve Starém Smokovci nalezeno odposlouchávající zařízení.¹⁷

29. dubna 1949 byla vyhlášena nová linie církevní politiky. Šlo už o systematické pronásledování církve, především s důrazem na zrušení spojení církve s papežem a celou univerzální církví. Konečným cílem bylo vytvoření ateistické společnosti a likvidace náboženství, náboženských hodnot a myšlení.¹⁸

V červnu 1949 byla vyhlášena prorežimní Katolická akce, což byl první pokus o narušení jednoty katolické církve. Jejím cílem bylo postavit proti sobě na jedné straně biskupy a vyšší představené jakožto nepřátele státu a na druhé straně věřící a kněze. Biskupové, ale i kněží a věřící proti tomuto hnutí vystupovali s velkým odporem. Biskupové na tajné biskupské konferenci 15. června 1949 zaujali jednoznačné a odmítavé stanovisko. Vydali pastýřský list „*Hlas československých biskupů a ordinářů věřícím v hodině velké zkoušky*.“ Ten měli kněží číst v neděli 19. června o slavnosti Božího Těla. Biskupové v něm projevíli touhu domluvit se se státními představiteli, odmítali diktovat a otevřené pronásledování. Komunistický stát však měl eminentní zájem na tom, aby se tento pastýřský list z kazatelen nečetl. Funkcionáři proto navštěvovali kněze a vyvíjeli na ně nátlak, aby list nečetli. Většina kněží podlehla a pastýřský list přečetla asi jedna třetina z nich. Mnoho z nich bylo pro tento čin potrestáno, odsouzeno a vězněno.

¹⁵ Korespondence mezi Diecézní charitou v Brně a Dobročinným spolkem z let 1947–1951 (později spolkem Ludmila). KA: složka Dobročinný ústav.

¹⁶ Pojmem „Církevní šestka“ je často označována tzv. Komise pro církevní záležitosti Ústředního výboru KSČ. První schůze proběhla 15. dubna 1948 a byli na ní přítomni i „zástupci“ církve. Šlo ovšem o kněze, kteří neměli důvěru episkopátu. V čele komise stál ministr spravedlnost Alexej Čepička, mezi členy patřil např. kněz a tehdejší ministr zdravotnictví Josef Plojhar nebo kněz Josef Beneš. Tehdejší episkopát v komisi zastupovali biskupové Trochta a Lazík. Viz VAŠKO, Václav. *Neumlčená II*. s. 22–29, též JANIŠOVÁ, Milena – BULÍNOVÁ, Marie – KAPLAN Karel (ed.) *Církevní komise ÚV KSČ, 1949–1951: edice dokumentů*. Praha: Doplněk, 1994. ISBN 80-85765-34-9. ISSN 1949–1951.

¹⁷ BALÍK, Stanislav – HANUŠ, Jiří. *Katolická církev v Československu 1945–1989*. s. 16–20.

¹⁸ KAPLAN, Karel. *Stát a církev v Československu v letech 1948–1953*. s. 23.

Komunisté se snažili i dalšími zásahy omezit činnost církve, neboť chtěli dosáhnout toho, aby se veškerý život církve stáhl pouze do kostelů.¹⁹

2.3. Monstrproces Augustin Machalka a spol.

2.3.1. Zatčení opata Machalky

V blízké spojitosti s událostmi, které se odehrály v Číhošti²⁰, byl zatčen 30. ledna 1950 želivský opat Bohumil Vít Tajovský. Ten byl v kontaktu s P. Toufarem, několikrát ho v Číhošti navštívil a řešil s ním některé otázky, které v souvislosti s tamějšími událostmi vyvstaly. Opat Tajovský byl jistě zatčen právě kvůli tomuto vztahu s P. Josefem Toufarem.

Opat Augustin Machalka byl zatčen v pátek 3. února 1950. Důvod zatčení nikdo neznal. Až zpětně se můžeme domnívat, že opat Machalka byl zatčen kvůli přátelství s opatem Tajovským, který byl napojen na Číhošť.

Oba byli převezeni do Valdic, vzájemně však o sobě nevěděli. První dny výslechů a vězení probíhaly poklidně. Oběma opatům vyšetřovatelé slibovali brzké propuštění, když budou „rozumní“. Nikdy se však od nich nedozvěděli to, co chtěli slyšet. Jimi předepsané výpovědi oba zatčení odmítali podepsat, a když měli možnost svou výpověď napsat sami, vyšetřovatelé s výsledkem nebyli spokojeni.

S přibývajícímí dny ve vězení se vyšetřovací metody vůči oběma opatům zostřovaly. Podepsané přiznání k jakékoli protistátní činnosti bylo vysvobozením z fyzických útrap, které Machalka a Tajovský v celách zažívali. Ani jeden však nepodepsal to, co by vyšetřovatele uspokojilo.²¹

Při prohlídkách v novoříšském klášteře zde nastražila Státní bezpečnost zbraně, které měly údajně sloužit ke státnímu převratu, a opata Machalku v připravovaném procesu označili za jejich držitele. I když vyšetřovatelé měli „důkazy“, potřebovali ještě

---

¹⁹ VLČEK, Vojtěch. *Perzekuce mužských řádů*, s. 30–33.

²⁰ Roku 1948 se do Číhoště přestěhoval P. Josef Toufar, který byl na předchozím působišti – v Zahrádce – velmi oblíben. To se ovšem nehodilo politice nastupujícího komunistického režimu. 11. prosince 1949 se v Číhošti udal tzv. „číhošťský zázrak“, kdy se měl během Toufarova kázání na oltáři pohnout křížek. Událost neušla pozornosti, zpráva o zázraku se roznesla po Čechách a do Číhoště se začali sjíždět poutníci a zvědavci. P. Josef Toufar byl zatčen 28. ledna 1950 a z Číhoště odvezen do Valdic. Hlavní státní představitelé – prezident Gottwald a ministři Čepička a Kopecký – chtěli, aby se Toufar přiznal, že křížkem hýbal sám, neboť potřebovali ukázat, že křesťanské náboženství je podvod, vytvářený kněžími a biskupy. P. Toufar měl být obžalován a ve vykonstruovaném procesu odsouzen. Zemřel však před zahájením procesu 25. února 1950 na následky zranění utrpěných při drsných výsleších. DOLEŽAL, Miloš. *Jako bychom dnes zemřít měli: drama života, kněžství a mučednické smrti číhošťského faráře P. Josefa Toufara*. Pelhřimov: Nová tiskárna Pelhřimov, 2012, s. 15, 31–32, 47–51.

²¹ TAJOVSKÝ, Bohumil Vít. *Člověk musí hořeti*. 2. opravené vydání. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009, s. 223 passim.

Machalkovo přiznání. StB měla dobré vyšetřovací metody, které vždy úspěšně využila pro svůj prospěch.

Na samotkách v cele, v níž byl opat uvězněn, nesměl si sednout ani lehnout, musel chodit a chodit. Jakmile se zastavil, už klepal dozorce a pochod začal znovu. Nejen ve dne, ale i v noci. Po celých 14 dní nedostal opat vodu ani na pití, ani na umytí. Na těle nalepená špína a pot, uvnitř žízeň a vyprahlost deptaly člověka do úmoru, který se ani na chvíli nemohl zastavit. (...) Pod rouškou lidskosti mu nabízeli horkou polévku. Odmítal. (...) Ochutnal tedy, ale hned vyprsknul. Ve vodě byla koncentrovaná sůl s přimíchanými drogami. Když dozorce poznal, že jíst nebude, přiskočili dva další a celou misku nalili do něj.

Přibližně po měsíci byl opat Machalka převezen do věznice v Praze-Ruzyni, kde výslechy a obviňování pokračovaly.²²

Kromě opata Machalky byl 8. února 1950 zatčen rovněž provizor novoříšského kláštera Ludolf Barták a 29. března i novoříšský kněz Metoděj Vitula. Od Vituly si StB slibovala, že by mohl vypovídat v neprospěch obžalovaných. On však jejich nátlaku nepodleh, a proto při procesu nakonec ani nesvědčil. StB jej pro jistotu propustila až po vynesení rozsudku, tedy ve chvíli, kdy nemohl již vůbec nic změnit a ovlivnit.²³

2.3.2. Příprava procesu

Kromě spojení obou opatů s číhošťskou kauzou bylo potřeba obžalovat všechny obviněné z vlastizrádné činnosti, která měla spočívat především v přechovávání zbraní, s nimiž měli provést státní převrat, a dále v distribuci letáků s protistátním obsahem. Pro tato tvrzení bylo třeba získat důkazy.

Už v pátek 3. února, při prvním vniknutí StB a lidových milicí do novoříšského kláštera, kdy byl opat Machalka zatčen, bylo „potřeba něco najít“. Všichni bratři byli odvedeni do jídelny a po chvíli začala prohlídka celého kláštera. Během ní se však nic nenašlo. Vojáci proto vzali bratřím klíče od všech klášterních prostorů a zavřeli je opět v jídelně. Mohli tedy jít, kam chtěli. Celá akce trvala asi dvě hodiny. Při druhé prohlídce na prelaturě byli již „úspěšnější“. V opatově pracovně ve skříni našel jeden z policistů v hedvábném papíře zabalený automat a na skříni zásobník. Z kachlových kamen poté

---

²² Písemné svědectví neznámého autora na vzpomínky opata Machalky o věznění. Nedatováno. KA: složka Procesy 1945–1950.

²³ Písemné svědectví P. Metoděje Vituly. Nedatováno. KA: složka Procesy 1945–1950.

vytáhl i druhý automat. Dlouhé prohlídky skončily až ve čtyři hodiny ráno odvezením klášterního auta, které dostal klášter jako dar od spolubratrů z Ameriky.

Výslechy a prohlídky se opakovaly po celý únor a březen. Často výsledek těchto prohlídek „nevyšel“. Pouze jednou, asi čtrnáct dní po zatčení opata, sdělila bezpečnost po svém příjezdu bratřím: „*Opat se přiznal, že ukryl v kostele pod klekátkem na kazatelně pistoli.*“ Bratřím se to zdálo naprosto absurdní, protože klekátko na kazatelně bylo snadno přenosné. Začala prohlídka. Když zbraň policisté nenašli tam, kde tvrdili, začali nazvedat lavice a prolézat všechny kouty. Ani tak zbraň nenašli. Příslušníci proto došli pro řidiče Hausera, který podle očitého svědka vycházel z kostela s náhradím už při první prohlídce před dvěma týdny. Skutečně pistoli v kostele ukryl: jakmile vstoupil dovnitř, odebral se ke zpovědnici a zpod klekátko vyndal automat. Nerozeznal totiž zpovědnici od kazatelny.²⁴

Vše bylo také potřeba dobře zdokumentovat. Proto příslušníci před hlavním oltářem na sedadla rozložili množství bankovek a k nim položili pistoli. K dalším zbraním, které dovezli, nastavěli kalichy. Inscenace byla více než přesvědčivá!²⁵

Nátlak ze strany vyšetřovatelů ve věznicích se den ode dne zvyšoval. Ve výpovědích o duchovních úkonech měnili formulace tak, aby z nich udělali protizákonnou a vlastizrádnou činnost. Protokoly pak řeholníci často podepisovali s tím, že nesrovnalosti budou moci upřesnit a ujasnit přímo v soudní síni. Nikdo jim však už neposkytl prostor, aby se k podepsaným protokolům mohli vyjádřit.²⁶

Těsně před zahájením samotného procesu byla ustanovena tzv. koordinační komise, která měla za úkol zajistit „hladký“ průběh celého soudního líčení, samozřejmě tak, aby nebylo napadnutelné ze strany veřejnosti.

Obžalovaní měli právo na obhájce. Koordinační komise procesu přidělila každému obhájce *ex officio* (tj. z úřední moci). Ti byli nuceni projednat s komisí celý průběh procesu. Teprve těsně před jeho zahájením se mohli setkat se svými klienty.²⁷

2.3.3. Průběh procesu

V pátek 31. března 1950 začal v budově Státního soudu v Praze zinscenovaný proces, který byl hlavním argumentačním zdrojem pro následující perzekuci řeholníků a řehol-

²⁴ Písemné svědectví očitého svědka událostí P. Metoděje Vituly. Nedatováno. KA: složka Procesy 1945–1950.

²⁵ Fotografie, které sloužily jako hlavní důkazní materiál, obsahuje příloha č. 1.

²⁶ VLČEK, Vojtěch. *Perzekuce mužských řádů*, s. 63–64.

²⁷ MANDAZÁK, Daniel Atanáz. *Dokumenty k procesu s Augustínem A. Machalkom a spol.* Bratislava: Ústav památi národa, 2009, s. 241, 441.

nic. Soudu předsedal JUDr. Jaroslav Novák, za státní prokuraturu byli přítomni Karel Čížek, Josef Urválek, Karel Střída, Ludmila Brožová (Bierdermannová) a Jaroslav Růžička. Dále byli přítomni tři soudci z lidu a obháječi obžalovaných.

Kromě výše jmenovaných premonstrátů – opatů Machalky, Tajovského a provizora Bartáka sedělo na lavici obžalovaných dalších sedm řeholníků:

- jezuité: František Šilhan, Adolf Kajpr a František Mikulášek;
- redemptoristé: Jan Mastilák a Jan Blesík;
- dominikán Josef Silvestr Braitó;
- a františkán Josef Jan Urban.²⁸

V dopoledních hodinách začali státní prokurátoři předčítat obžalobu a vyjmenovávat vše, čeho se měli obžalovaní dopustit. Všichni čelili obvinění z velezrady a vyzvědačství. Měli se pokusit zničit a *rozvrátit lidově demokratické zařízení a společenskou a hospodářskou soustavu republiky*. Měli také vstupovat v přímý nebo nepřímý styk s cizí mocí (myšleno Vatikánem) a vyzrazovat státní tajemství.²⁹

Následující řádky se souhrnem výpovědí a výsledků je třeba brát s určitým nadhledem. Proces byl silně zmanipulovaný a výpovědi musely souhlasit s již předem sepsanými vyšetřovacími protokoly. Proto záznamy výsledků zcela jistě neodráží reálné situace a události, které se tehdy v klášteře odehrávaly.³⁰

Již první den, 30. března 1950, dostal „slovo“ opat Machalka. Předseda soudu JUDr. Jaroslav Novák a vedoucí prokurátor Karel Čížek vedli výslech obžalovaného. První polovina výsledku se týkala spojení s opatem Tajovským a strahovským opatem Jarolímekem. Tyto schůzky měly sloužit k předávání příkazů Vatikánu o získávání nových poutních míst.

Opat Machalka pak musel zodpovídat otázky ohledně letáků nalezených v klášteře. První várka letáků, které měly věřící vyzývat k bojkotování voleb do Národního shromáždění, měla být doručena krátce před nimi. Druhá várka měla vyzývat k bojkotování tzv. Katolické akce. Machalka měl letáky distribuovat mezi ostatní představené, především opatu Tajovskému.

---

²⁸ Soudní protokol z hlavního líčení. NA: fond StS v Praze (č. f. 1488), sign. Or I/VII 31/50.

²⁹ Obžaloba obviněných v procesu Augustin Machalka a spol. NA: fond StS v Praze (č. f. 1488), sign. Or I/VII 31/50.

³⁰ Historik Bohuslav Šnajder se k procesům z 50. let vyjadřuje následovně: „*Jestliže se všichni obžalovaní přiznali k činům, které nespáchali, bylo každé slovo součástí předem připraveného divadla. Herci, kteří zasedli na lavici obžalovaných i jejich soudci, kteří nakonec vynesli rozsudek, pouze odřikávali předepsaný text, prokurátor se rozhořčoval na objednávku, scénář předepisoval gesta i osvětlení. Žádná hra se navíc nepíše jenom kvůli hercům, kteří v ní vystupují. Měřítkem úspěchu či prohry je divák.*“ ŠNAJDER, Bohuslav. *Proces proti dvanácti miliónům*. Praha: Delta, 1990, s. 41.

Dalším tématem bylo údajné držení zbraní, které měly sloužit ke státnímu převratu. Opatovi měl pistoli předat provizor Barták, přičemž ji měl ukrýt pod klekátkem na kazatelně. Podle jeho vlastních slov, která údajně u výslechu pronesl, nechtěl pistoli vlastnit. Na dotaz, proč zbraň nezhodil, však Machalka neodpověděl.

Po dopolední přestávce opat Machalka vysvětloval vlastnictví klášterního automobilu. Podle prokuratury jej měl využívat k distribuci letáků a sbírání špiónážních informací pro Vatikán. O tento dar klášteru se zasloužil generální opat Noots, ale bratři jej neměli podle vyšetřovatelů obdržet zadarmo, ale měli odsloužit 2000 mší.

Ludolf Barták byl obviněn z toho, že Machalkovi pořídil zbraň, pomáhal s ukrýváním zbraní a peněz a ve veškeré činnosti mu napomáhal. Podle protokolu vše vysvětloval přísnou řeholní kázní a poslušností k představeným.

Při jeho výslechu byl jako první rozebírán vztah mezi opatem Machalkou a Římem, resp. generálním opatem Nootsem. Tyto vztahy samozřejmě udržovat musel a v jejich rámci opatu Nootsovi posílal různé zprávy o klášteře – dělalo se to vždy a dělá se to dodnes.

Zbraň, kterou později měl předat opatu Machalkovi, měl údajně odkoupit od hajného, a to proto, že se v Nové Říši a okolí stalo v té době několik krádeží a přepadení. O tom, že ji opat ukryl pod klekátko, nic nevěděl.

O ukrývání cenných věcí a peněz měl Barták vypovědět, že skoro nic nevěděl, pouze to, že Machalka dostal určité doporučení nebo příkaz k tomu, aby je ukryl.

Letáky měl opat Machalka obdržet od kurýra, který byl objednan farářem Zouharem z Ořížek. Přímo do kláštera měly dojít pastýřské listy a protistátní letáky.³¹

3.3.4. Rozsudek

Předseda tohoto zinscenovaného procesu začal ve středu 5. dubna 1950 v dopoledních hodinách číst rozsudek, který má v písemném vyhotovení 68 stran.

Zločinu *velezrady* a *vyzvědačství* se dopustili všichni kromě obžalovaného Bartáka. Ten spáchal pouze zločin *neoznámení trestného činu*. Soud udělil tresty těžkého žaláře v úhrnné délce 132 let, kněz Jan Mastilák dostal trest doživotní. Společně měli také uhradit náklady na trestní řízení v celkové výši 310 000,- Kčs. Opat Machalka byl odsouzen k trestu 25 let žaláře. Ludolf Barták byl odsouzen na 2 roky odnětí svobody.³²

³¹ Soudní protokol z hlavního líčení. NA: fond StS v Praze (č. f. 1488), sign. Or I/VII 31/50.

³² Rozsudek procesu. NA: fond StS v Praze (č. f. 1488), sign. Or I/VII 31/50.

Po skončení procesu byli všichni odsouzení odvezeni do vězení v Praze-Ruzyni, po několika dnech byli převezeni do Mírova a následně do Valdic.³³

2.3.5. Medializace procesu

Pro Státní bezpečnost bylo důležité, aby s odsouzením řeholníků souhlasila celá společnost. Plánovaná perzekuce řeholníků tak měla být lépe obhajitelná a pochopitelná pro širokou veřejnost. Komunisté udělali tedy všechno proto, aby se dobová média o tento zinscenovaný proces zajímala a aby ve správné ideové linii informovala veřejnost. Přinášíme pouze přehled informací z médií, která dění u Státního soudu komentovala.

Pouhý den po zahájení procesu vyšel v Rudém právu rozsáhlý článek o průběhu prvního dne líčení. Kromě přepisů výslechů opatů Machalky, Tajovského a provizora Bartáka byli v článku čtenáři seznámeni i s ostatními obžalovanými. V dalších dnech (kromě velikonočního pondělí 3. dubna 1950) byli čtenáři tohoto deníku důkladně informováni o všem, co se v soudní síni dělo. Rudé právo bylo v těch dnech plné článků s proticírkevní tematikou. Výsledek procesu deník komentoval dne 6. dubna 1950 článkem *Spravedlivý trest za špionáž a velezradu*, v němž byly uvedeny výše trestů a rozsudky.³⁴

Druhým význačným médiem, které o monstrprocesu informovalo, byl deník *Lidová demokracie*. I zde nalezneme první článek již ze dne 1. dubna 1950, který informoval o začínajícím procesu. Následující den pokračuje souhrnem jednotlivých výpovědí, které v soudní síni zazněly. 5. dubna 1950 se deník na jejich základě vrací k *číhošťskému zázraku*. O den později se i čtenáři Lidové demokracie dozvěděli o rozsudku. 9. dubna 1950 vyšel jako dohra k tomuto procesu článek s názvem *Kněžskou povinností je jít vždy s lidem*, kde je popsáno, jak by se kněží měli v novém zřízení chovat.³⁵

Komunisté dokonce připravili knihu s názvem „*Co se skrývalo za zdmi klášterů*“ autorů Miroslava Dvořáka a Jindřicha Neulse. V této publikaci byly obhajovány veškeré postupy státních orgánů, které mohly lidem připadat kruté a nemístné. Například premonstráti byli v publikaci vykresleni jako ti, kteří shromažďovali zbraně pro pozdější využití.³⁶

³³ TAJOVSKÝ, Bohumil Vít. *Člověk musí hořeti*, s. 261–262.

³⁴ KUBÁNKOVÁ, Zdeňka. *Politické procesy proti římskokatolické církvi v Československu mezi lety 1948–1953 a jejich propaganda v komunistických médiích*. Plzeň, 2015. Diplomová práce. Filozofická fakulta Západočeské univerzity v Plzni, s. 62–65.

³⁵ KUBÁNKOVÁ, Zdeňka. *Politické procesy proti římskokatolické církvi*, s. 65–66.

³⁶ NEULS, Jindřich – DVOŘÁK, Miroslav. *Co se skrývalo za zdmi klášterů*. Praha: Ministerstvo informací a osvěty, 1950, s. 19–24.

2.4. Akce „K“ a její provedení v klášteře v Nové Říši

Akce „K“ byla zaměřena proti mužským řeholím a po vykonstruovaném procesu s představenými jednotlivých řádů došlo ve dvou etapách k násilnému odvedení bratří z 219 řeholních domů; celkem bylo internováno nebo centralizováno 2376 řeholníků.³⁷

Státní úřad pro věci církevní připravil podrobný plán pro dny, které Akci „K“ předcházely i které po ní následovaly. Díky krajským národním výborům a jejich práci byly vytvořeny seznamy řeholníků ze všech klášterů a návrhy na jejich internaci. Všichni zaměstnanci SÚC měli pohotovost a museli být k zastížení i přes velikonoce. Od 8. dubna měli také pohotovost pracovníci církevních oddělení na krajských výborech.

Vše se odehrálo v noci ze 13. na 14. dubna 1950. Provedení celé akce byla záležitostí StB, která za pomoci SNB a oddílů Lidových milicí obsadili klášter, vzbudili řeholníky a vyzvali je, aby si zabalili nejnnutnější osobní věci. Zmocněnec určený Státním úřadem pro věci církevní, v Nové Říši to byl soudruh Stiborka, převzal klíče, a tím i celou budovu kláštera. Řeholníci byli převezeni autobusy a nákladními auty do centralizačních klášterů. Bratři novoříšského konventu byli internováni v Broumově.

Již dopředu bylo ve spolupráci s krajskými církevními tajemníky dohodnuto, aby druhý den po provedení Akce „K“ byly na poutních místech a v kostelích u významnějších klášterů zajištěny bohoslužby diecézními kněžími.³⁸

V Nové Říši byla po tři týdny sloužena pouze nedělní mše svatá. Sloužili je P. Štěpánek z Nových Sadů a P. Černý. Od počátku května byl správcem farnosti ustanoven P. Bohuslav Zouhar.³⁹

Oproti monstrprocesu s řeholními představenými se žádná velká mediální kampaň kolem uzavření klášterů neodehrála. ČTK informaci přinesla pouze centrálně,⁴⁰ a to především článkem *O návratu katolických řádů k náboženskému poslání*, který otiskly ve stejném znění 19. dubna 1950 deníky Rudé právo i Lidová demokracie.⁴¹

Dnem 14. dubna se začala psát nová kapitola historie novoříšského kláštera. Celá komunita byla odříznuta od budovy kláštera, tedy i od možnosti dodržování slibu *stabilitas loci*⁴², který každý řeholník kromě slibu čistoty, chudoby a poslušnosti skládá.

³⁷ Ústav pro studium totalitních režimů. *Akce K. Násilná akce namířená proti mužským řeholím*. [2017-01-18]. <<https://www.ustrcr.cz/uvod/skupina-vyzkumu/akce-k/>>.

³⁸ Plán Akce K. NA Praha: fond č. 852 (SÚC), karton č. 82 (Kláštery).

³⁹ NOVOTNÝ, Kamil. *Klášter premonstrátů v Nové Říši*, s. 88.

⁴⁰ VLČEK, Vojtěch. *Perzekuce mužských řádů*, s. 69–70.

⁴¹ KUBÁNKOVÁ, Zdeňka. *Politické procesy proti římskokatolické církvi*, s. 66.

⁴² Slib *stabilitas loci* se týká doživotního přivtělení ke konkrétnímu společenství a řeholnímu domu. Proto je každý premonstrát členem daného klášterního společenství, na rozdíl od např. mnišských řádů, u kterých se bratři přičleňují k celému řádu a mohou se stěhovat z kláštera do kláštera.

3. Život komunity v letech 1948–1968

Komunistická vláda plánovala zrušení veřejného řeholního života. Internací řeholníků a řeholnic se násilné rozpuštění klášterů snažili odůvodnit, protože údajně členům řádů umožnili, aby bylo jejich společenství „koncentrovanější“ a aby svůj řeholní život žili i nadále. V následujících letech se komunisté snažili, aby řeholníkům i řeholnicím takový život zprotivili a intenzivní propagandou je dostali na svou stranu.

Po propuštění z internačních táborů bylo jakékoli veřejné pokračování v řeholním životě považováno za trestnou činnost. I přesto chtěli bratři pokračovat ve svém poslání – *být připraven ke každému dobrému dílu*⁴³.

3.1. Veřejné aktivity členů komunity

1. listopadu 1949 vstoupil v platnost Zákon 218/1949 Sb. o hospodářském zabezpečení náboženských společenství státem, který upravoval vztah mezi církvemi (resp. duchovními) a státem. Od tohoto okamžiku kněží museli mít tzv. „státní souhlas“ k výkonu povolání. Kněz, který sloužil bez souhlasu, mohl být odsouzen za trestný čin „*maření dozoru nad církvemi a náboženskými společnostmi*“⁴⁴. Tato ustanovení byla zrušena až novou legislativní úpravou v roce 1990.

Kněží z novoříšského konventu, kteří státní souhlas dostali, vykonávali kněžskou službu. Všechny jejich veřejné aktivity byly pod dohledem StB a jejich spolupracovníků, stejně jako ostatních služebníků církve. Závažné kroky mimo vyznačenou trasu znamenaly jisté potrestání (odebráním státního souhlasu nebo odsouzením).

Pouze jeden z novoříšských řeholníků, P. Bohumír Kasan,⁴⁵ nebyl díky aktivnímu působení v Mírovém hnutí katolického duchovenstva, které se mělo stát hlavním reprezentantem katolické církve v Československu, internován. V době, kdy byli jeho spolubratři odvezeni z kláštera, se stal rektorem kostela u sv. Ignáce na Karlově náměstí

⁴³ „Být připraven ke každému dobrému dílu“ je životním posláním a heslem každého premonstráta, které vychází z Řehole sv. Augustina a z Konstitucí řádu sv. Norberta.

⁴⁴ Tento trestný čin upravoval § 178 trestního zákona č. 140/1961 Sb. Podle něj kněz mohl být potrestán odnětím svobody až na dva roky či peněžitým trestem.

⁴⁵ Kasan byl jedním z kandidátů opatské volby v roce 1945. Údajně měl rozšiřovat pomluvy na adresu nového opata Machalky a ty zřejmě sehrály důležitou roli při jeho obvinění ve vykonstruovaném procesu s řeholními představenými v roce 1950. Kasan vykonával kromě běžné duchovní správy i další veřejnou činnost. Jeho kolaborace mohla být ovlivněna příslibem funkce opata namísto Machalky.

HANUŠ, Jiří. *Malý slovník osobností českého katolicismu 20. století s antologií textů*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005, s. 66.

v Praze a oficiálem církevního soudu. O několik měsíců později se také stal docentem Cyrilometodějské fakulty v Praze.

Začátkem července roku 1950 začala komise vytvořená Státním úřadem pro věci církevní připravovat Vládní nařízení o bohosloveckých fakultách. V této komisi zasedal kromě dalších kněží a zástupců státní správy i P. Kasan. Úkolem komise bylo dojednat způsob a délku výuky a organizaci kateder. Žádný závazný výsledek však z práce komise nevzešla, a nakolik měli katoličtí členové možnost ovlivnit výsledek, není zřejmé. Tentýž den totiž návrh nařízení projednávala přímo vláda a o tři dny později byl schválen.⁴⁶

3. října 1950 byl jmenován děkanem fakulty Vojtěch Šanda; v profesorském sboru je jmenován i P. Josef Kasan, který učil na „nové“ fakultě pastorální teologii. V prvním akademickém roce (1950/1951) onemocněl Josef Šíma, který přednášel církevní právo, Kasan jako oficiál církevního soudu proto převzal předměty svého nemocného kolegy. V červnu 1953 mělo dojít k přesunu teologických fakult z Prahy, ke stěhování nakonec nedošlo. Přesun semináře a fakulty však měl vést k personálním změnám. Nakonec byl mezi propuštěnými i Kasan.

P. Josef Kasan také přispíval do periodika *Věstník katolického duchovenstva*, což tehdejší čeští biskupové odsuzovali a považovali za spolupráci s komunistickým režimem.⁴⁷

3.2. Tajné aktivity členů komunity

Řeholníci, kteří byli vysvěceni před rokem 1950 a neměli státní souhlas, pracovali v různých závodech jako obyčejní dělníci a jejich kolegové často ani nevěděli, kdo s nimi v podniku pracuje. Tito kněží byli i častokrát světlem a ukazatelem správného morálního jednání. Dosah ovšem nebyl tak velký.

V následujících podkapitolách chceme přiblížit aktivity novoříšských premonstrátů, které nemohli působit veřejně. Prakticky se dá hovořit o snaze pokračovat v řeholním životě a o kroky, které by komunitu a premonstrátské společenství uchovaly při životě.

---

⁴⁶ Tímto nařízením došlo ke „zrušení“ všech bohosloveckých učilišť a fakult kromě fakult v Praze a Bratislavě. K faktickému zrušení těchto ústavů došlo už v dubnu 1950, toto vládní nařízení bylo především určitým „zlegalizováním“ již dříve učiněného kroku. NOVOTNÝ, Vojtěch. *Katolická teologická fakulta 1939–1990: prolegomena k dějinám české katolické teologie druhé poloviny 20. století*. Praha: Karolinum, 2007, s. 103–105.

⁴⁷ Tamtéž, s. 128–129, 134–156.

3.2.1. Brněnská skupina Kratochvíla a spol.

Při skládání slavných slibů premonstráti kromě slibů čistoty, chudoby a poslušnosti skládají také slib *stabilitas loci*, kterým se přivtělují ke konkrétnímu řeholnímu domu a místní komunitě. V rámci Akce „K“ byli řeholníci z klášterů odvezeni do *centralizačních a internačních táborů*⁴⁸. Byli často ujišťováni v tom, že mohou sice pod dohledem, ale beztrestně pokračovat ve své řeholní a kněžské činnosti,⁴⁹ čímž komunisté obhajovali jejich zatčení a soustředění na jednom místě.

I když pokračování v řeholním životě bylo považováno za protistátní činnost, u některých řeholních společenství docházelo k organizování tajné struktury – vznikaly noviciáty, probíhala studia, udělovala se svěcení. To se dělo nejen v zahraničí, ale i v tuzemsku. Novoříšští a strahovští premonstráti, kteří se víceméně náhodně setkali v Brně a okolí, se pokusili o sestavení podobné tajné řádové struktury.⁵⁰

Vše začalo počátkem roku 1954, kdy se začali scházet bratři novoříšského (Pavel Kratochvíla, Marián Kabelka) a strahovského konventu (Bohumil Lízal, František Orosz a Zdeněk Němeček). Později se k nim přidali i další, a to Metoděj Vitula a Ludvík Malík.

Nejdříve využívali ke společným schůzkám byt patřící Františku Oroszovi na adrese Hroznatova č. p. 15 v Brně-Židenicích. Setkávali se též na faře v Brně-Zábrdovicích, kde působil jejich spolubratr z Nové Říše Arnošt Till. Za příznivého počasí se scházeli mimo Brno, v přírodě, v lesích. Během setkání se společně modlili breviář, rozjímali, vzdělávali se, ale také si vždy přátelsky popovídali.

I pro premonstrátský řád bylo třeba získávat stále nové členy. Přes obstrukce státní moci se této skupině podařilo oslovit dva kandidáty – Jiřího Mynaříka a Ivana Klementa, kteří byli přijati do novoříšského konventu.

Veřejné studium teologie bylo v té době umožněno kandidátům kněžské služby pouze na bohosloveckém učilišti v Litoměřicích. Jelikož tuto instituci neschválil Svátý sto-

---

⁴⁸ Tyto centralizační a internační kláštery komunisté zřizovali za účelem izolace a převýchovy „protispolečenských živelů“. Délka pobytu nebyla určena. Každý klášter řídil zmocněnec SÚC. Internovaní se museli denně (později dvakrát týdně) účastnit dvouhodinového politického školení, jehož cílem bylo přesvědčit posluchače o nesprávnosti jejich postoje. Nejpokrokovějším měly být svěřeny neobsazené fary, bohoslovci měli pokračovat ve studiu v litoměřickém semináři. Soustředování měli povoleno účastnit se každé ráno společně mše svaté, mohli mít také soukromou mši v kapli. Bylo povoleno vlastnit Bibli, misál a breviář. VLČEK, Vojtěch. *Perzekuce mužských řádů*, s. 82–87.

⁴⁹ Tamtéž, s. 83.

⁵⁰ Například u františkánů k obnovování vzájemných kontaktů mezi řeholníky docházelo až v 60. letech 20. století. Začali vytvářet tzv. domácí společenství, pro které se ujal název „domečky“. Mladí řeholníci studovali pod vedením starších, ilegálně si opatrovali literaturu a připravovali se na kněžství. NĚMCOVÁ, Zuzana. *Čeští františkáni v době komunismu se zaměřením na 50. léta*. České Budějovice, 2008. Diplomová práce. Teologická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, s. 84.

lec ani čeští a moravští biskupové, mnoho těch, kteří toužili po kněžském povolání, tam odmítalo studovat. Proto novým kandidátům přednášeli spolubratři, především Pavel Kratochvíla (filosofii a psychologii), Ludvík Malík (asketiku) a Zdeněk Němeček (církvní dějiny). Za pomoci psacích strojů rozmnožovali a mezi sebou distribuovali texty a knihy důležité ke studiu.⁵¹

Společně také dvakrát prožili několikadenní duchovní cvičení. V roce 1955 je vedl Metoděj Vitula a trvaly čtyři dny. V roce 1957 v Obřanech se o vedení exercicií, které trvaly pět dní, podělili Pavel Kratochvíla a Ludvík Malík.

Podle soudně doložených svědectví sloužil několikrát Pavel Kratochvíla, který byl v té době bez státního souhlasu k výkonu kněžské služby, mše svaté v nemocniční kapli na Žlutém kopci, kde pracoval Marián Kabelka. Mší se někdy účastnily i řádové sestry.

Při diskuzích, jak by měli řeholníci vystupovat před lidmi, se bratři shodli především na tom, že budou vysvětlovat základy duchovního života a odpovídat pravdivě na otázky týkající se života z víry. Podle udání krajského prokurátora se tak mělo dít v rámci pěveckého sboru. Zpěváci se zúčastňovali pouze nácviků, kam docházeli i někteří bratři z této tajné skupiny, jejich setkání se však nezúčastňovali.

Tento způsob setkávání byl samozřejmě velmi nebezpečný a rychle se stal středem pozornosti brněnských vyšetřovatelů, a to zvláště poté, co jeden bratr ze skupiny, Bohumil Lízal, podepsal závazek Krajské správě Ministerstva vnitra v Brně o spolupráci se Státní bezpečností. Pravděpodobně tak učinil ze zjištěných důvodů, případně aby mohl informovat spolubratry o tom, co proti nim StB plánuje a jaké informace o jejich skupině již má.⁵²

Tím však na sebe upoutali ještě větší pozornost a zatčení všech bratří na sebe nenechalo dlouho čekat. U Krajského soudu v Brně byla celá skupina odsouzena 25. ledna 1958.⁵³

---

⁵¹ Obžaloba krajského prokurátora Gottwalda. 23. prosince 1957. MZA Brno, fond Krajský soud Brno (C 136), karton 2599, sign. Tk 34/57 Josef Kratochvíla a spol.

⁵² Protokol soudního přelíčení. MZA Brno, fond Krajský soud Brno (C 136), karton 2599, sign. Tk 34/57 Josef Kratochvíla a spol.

⁵³ Více o průběhu procesu a rozsudku v kapitole 3.3.4. Soudní proces Kratochvíla a spol. (1958).

3.2.2. Přijímání nových členů a skládání řeholních slibů

Po uzavření kláštera a uvěznění opata Machalky v dubnu 1950 bylo potřeba vyřešit otázku, kdo je v té chvíli představeným kláštera. I po svém propuštění byl opat pod neustálým dohledem komunistického režimu.⁵⁴ V této situaci nemohl vykonávat funkci představeného se všemi právy a povinnostmi. Bylo těžké se dostat do jeho blízkosti a moci s ním osobně mluvit; pokud už jej někdo navštívit mohl a požádal o vstup, byl odmítnut. Takto na svou žádost o vstup do kláštera vzpomíná současný opat P. Marian Rudolf Kosík:

„Když jsem chtěl vstoupit do novoříšského konventu, byl jsem čerstvě po maturitě, bylo to v roce 1974. Přijel jsem za ním k sestřám premonstrátkám do Radvanova, kde v tom čase bydlel. Poprosil jsem opata Machalku o přijetí do řádu. Ten naznal, že zatím není vhodný čas. Řekl, že klášter nyní neexistuje.“⁵⁵

V brněnské skupině působili řeholníci, kteří složili slavné sliby ještě v době, kdy klášter fungoval za běžných podmínek. Když bylo třeba rozhodnout, zda jsou tito bratři oprávněni přijímat nové členy nebo přijímat jejich řeholní sliby, věděli, že tak činit nesmí. Opat byl ve vězení a jediný, kdo slavné sliby mohl přijmout, byl převor. Před slavnými sliby Mariána Kabelky se Pavel Kratochvíla obrátil přímo na převora Rajdu, který bydlel v kněžském domově pro seniory. Ten se proti postupu, aby Kabelka složil sliby do rukou někomu jinému, nejprve ostře postavil. Nakonec ale souhlasil, aby Marián Kabelka slavné sliby složil, ale nepřál si, aby to bylo do jeho rukou. V dané situaci to pro Pavla Kratochvílu pravděpodobně znamenalo odsouhlasení postupu k přijetí slibů nejen Kabelkových, ale následně i dalších.⁵⁶

Kabelka, který do noviciátu vstoupil v roce 1949, tedy složil slavné sliby pravděpodobně někdy v letech 1954 – 1957 do rukou spolubratra Pavla Kratochvíly. Ke složení slibů měl propůjčit kostelní kapli spolubratr Arnošt Alois Till v Brně-Zábrdovicích.⁵⁷

Martin Mynařík vstoupil do řádu v roce 1955 a Siard Klement v roce 1957. Oba se připojili k brněnské skupině prostřednictvím Mariána Kabelky. Siard Klement tajně

---

⁵⁴ Tehdejší církevní právo ani řeholní konstituce s touto možností nepočítaly. Oficiálně představeným zůstal posledně platně zvolený opat, tedy Augustin Machalka. Jelikož byl uvězněn a po propuštění neustále kontrolován, nemohl prakticky funkci představeného vykonávat.

⁵⁵ Osobní svědectví P. Mariana Rudolfa Kosíka, OPraem. Zaznamenáno autorem 26. března 2017.

⁵⁶ Výslech Metoděje Vituly u hlavního líčení, 24. ledna 1958. MZA Brno, fond Krajský soud Brno (C 136), karton 2599, sign. Tk 34/57 Josef Kratochvíla a spol.

⁵⁷ Obžaloba a výslech Arnošta Tilla u hlavního líčení, 28. srpna 1958. MZA Brno, fond Krajský soud Brno (C 136), karton 2603, sign. T 21/58 Alois Till.

studoval u spolubratra Bronislava Svobody, do jehož rukou také pravděpodobně složil v roce 1963 slavné sliby. U Martina Mynaříka datum a příjemce slavných slibů neznáme, ale domníváme se, že k tomu došlo před jeho svěcením v roce 1968.

Bratři Bernard Palka a Stanislav Veselý vstoupili do novoříšského kláštera v roce 1948. Kvůli násilné perzekuci a uzavření kláštera nestačili dokončit studia a formaci. Bernarda Palku přivedl do brněnského společenství Marián Kabelka. Slavné sliby Bernard složil 4. srpna 1968 do rukou spolubratra P. Pavla Kratochvíly. Datum a příjemce slavných slibů Stanislava Veselého neznáme.⁵⁸

3.2.3. Felix Davídek, společenství Koinotés a jeho spojení s novoříšskými řeholníky

Felix Maria Davídek se narodil 12. ledna 1921 v Chrlicích u Brna. Davídek byl v dětství často nemocen, několikrát byl i v ohrožení života. Proto byl pod neustálým dohledem lékaře Bohumila Rejnarta, se kterým následně udržoval velmi blízký vztah a i díky jeho vzoru se původně chtěl stát lékařem. Po maturitě v roce 1940 si chtěl vybrat mezi studiem medicíny a teologie. Jelikož však došlo k uzavření českých vysokých škol, výběr byl značně zjednodušen. Davídek ukončil svá studia v roce 1945 na brněnském diecézním bohosloveckém učilišti. Na kněze byl vysvěcen 29. července 1945 v brněnské katedrále olomouckým arcibiskupem Stanislavem Zelou.⁵⁹

V Horním Štěpánově, jeho prvním kaplanském místě, založil roku 1947 tzv. *Katolické Atheneum*, studijní instituci pro dospívající mládež. Cílem tohoto ústavu byla mimo jiné i příprava mladých chlapců na studium bohosloví. Davídek se tak snažil změnit tradiční chápání kněžské přípravy. Tato jeho činnost však nezůstala ze strany nově nastupujícího totalitního režimu nepovšimnuta. Felix Davídek byl zatčen 22. dubna 1950. Po asi dvouhodinovém výslechu se mu podařilo z vyšetřovací budovy utéct a více než půl roku se ukrýval u svých přátel a známých. Znovu byl zatčen v noci z 5. na 6. září, kdy plánoval emigraci do Rakouska.

Byl odsouzen ke 24 letům vězení, ale na začátku roku 1964 byl propuštěn na svobodu. Odmítal jakoukoli formu podmíněného propuštění, aby dokázal, že nesouhlasí v rámci své kauzy s protiprávním postupem soudních orgánů.

Hned druhý den po svém propuštění začal aktivně realizovat svůj program. S pomocí Ludmily Javorové kolem sebe vytvořil okruh lidí, kteří byli v 50. letech vyloučeni ze

---

⁵⁸ V roce 1973 složil ještě slavné sliby do rukou P. Mariána Kabelky Norbert Krajiček. Dalších slavných profesů se klášter v Nové Říši dočkal až v roce 1994.

⁵⁹ FIALA, Petr. *Skrytá církev: Felix M. Davídek a společenství Koinotés*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999, s. 21–28.

studia na teologických fakultách. Společně také hledali muže, kteří by se rádi stali kněžími, ale odmítli vstoupit do jediného, komunisty povoleného semináře v Litoměřicích.⁶⁰ Již tehdy s ním velmi úzce spolupracoval novoříšský premonstrát Marián Kabelka.⁶¹

Davídek se svými spolupracovníky vytvořil plán ilegálního studia, který zahrnoval pravidelné večerní a víkendové semináře. Odehrávaly se v některých brněnských bytech nebo na chalupách mimo Brno. Na večerní semináře účastníci (vždy 10 až 20 posluchačů) docházeli v pozdních večerních hodinách a odcházeli až kolem druhé hodiny ranní, přičemž dodržovali určitá konspirační pravidla, aby jejich činnost nebyla odhalena StB. V seminářích se kromě klasických teologických témat objevovaly i přednášky o vedení a řízení nově vznikajícího společenství Koinótés.

Toto společenství začalo také připravovat mnohé muže ke svěcení, a to nejen formou seminářů a přednášek, ale i tím, že se sám Felix Davídek zajímal o jejich život, rodinné poměry nebo o jejich vhlad do kulturního dění. Problém nastal, když takto připravované muže neměl kdo vysvětit.⁶² Davídek začal proto usilovat o získání tajného biskupa, který světil na kněze ty, kteří se v Koinótés na kněžskou službu připravovali.

Jeho snaha byla korunována úspěchem v roce 1967, když si brněnský chemik a tajně vysvěcený kněz Jan Blaha přivezl z Vatikánu potřebné fakulty od papeže Pavla VI. a byl vysvěcen na biskupa slovenským tajným biskupem Peterem Dubovským. Ihned po návratu od Dubovského vysvětil Blaha 29. října 1967 Felixe Davídka na biskupa. Jan Blaha měl údajně k udělení tohoto svěcení papežský mandát a delegoval „papežské fakulty“ na biskupa Davídka. Po vlastním biskupském svěcení mohl Felix Davídek vytvářet skrytou církevní strukturu tak, jak měl v plánu. Několik dní nato vysvětil kandidáty, kteří na tento okamžik čekali bezmála dvacet let.

Felix Maria Davídek vedl společenství Koinótés i po rozkolu v roce 1971 až do své smrti. Zemřel 16. srpna 1988 na srdeční slabost. Pochován byl na hřbitově v Brně-Tuřanech.⁶³

---

⁶⁰ FIALA, Petr. *Skrytá církev*, s. 31–50, 60.

⁶¹ Osobní svědectví paní Ludmily Javorové. Zaznamenáno autorem dne 15. března 2017.

⁶² Felix Davídek uvažoval celkem nad třemi možnostmi, jak nechat připravené kandidáty kněžství světit. První možností bylo svěcení v zahraničí, což s sebou neslo velká rizika spojená s tehdejšími režimem, neboť některým kandidátům by nebylo umožněno vycestovat. Zpočátku však byla tato varianta nejvíce využívána. Druhou možností bylo světit za pomoci domácích biskupů. Felix Davídek se sešel např. s pražským biskupem Tomáškem a s brněnským biskupem Skoupým, nicméně biskupové to považovali za velké riziko a ohrožení. Třetí možností bylo získání vlastního biskupa.

⁶³ FIALA, Petr. *Skrytá církev*, s. 60–64, 80–85, 171.

3.2.4. Tajná kněžská a biskupská svěcení novoříšských premonstrátů

Výše zmíněný Felix Davídek byl světitelem většiny tajně přijatých novoříšských řeholníků. Vysvětil na kněze Mariána Kabelku (19. února 1967), Siarda Klementa (2. února 1968), Martina Minaříka (roku 1968) a Bernarda Palku (4. srpna 1968). Norberta Krajička vysvětil biskup tajné církve Bedřich Provazník (9. května 1973).

Kromě kněžských svěcení přijali od Felixe Davídka dva novoříšští řeholníci rovněž biskupská svěcení. Marián Kabelka byl na biskupa vysvěcen 27. srpna 1968. Spolu s ostatními kandidáty musel slíbit, že biskupskou činnost, která ze svěcení vyplývá, bude vykonávat pouze v případě nebezpečí (např. deportace do SSSR).⁶⁴

Siard Klement byl na biskupa vysvěcen 15. března 1973. Nevíme, zda pro vykonávání biskupské služby musel slíbit totéž co Marián Kabelka, jisté však je, že jakožto biskup vysvětil tři kněze: Stanislava Lekavého, Petra Hořáka a Karla Chytila, který rovněž přijal biskupské svěcení.⁶⁵

Na tomto místě je třeba podotknout, že pokud byli mezi Davídkovými kandidáty kněžství řeholníci, vždy se snažil být v kontaktu s představenými jednotlivých řeholí. Bohužel opat novoříšského kláštera pobýval tou dobou v Radvanově pod dohledem StB. Proto byl Felix Davídek pouze v *nepřímém kontaktu*⁶⁶ s P. Pavlem Kratochvílou, který v té době sice nebyl oficiálním představeným konventu, ale brněnská skupina byla shromážděna kolem něj (jako řeholně nejstaršího člena).⁶⁷

3.3. Další perzekuce řeholníků

Výše jsme popsali průběh a dopad známého monstrprocesu s opatem Machalkou a dalšími zástupci řeholí, který byl hlavním argumentačním zdrojem pro likvidaci klášterů a internaci řeholníků, kteří v nich pobývali. Rovněž i proti dalším kněžím, řeholníkům i laikům, kteří byli novému státnímu zřízení nepohodlní, bylo vedeno mnoho soudních sporů. V následujících řádcích chceme přiblížit alespoň ty, v kterých byli odsouzeni novoříšští řeholníci.

---

⁶⁴ FIALA, Petr. *Skrytá církev*, s. 93–94.

⁶⁵ Osobní svědectví paní Ludmily Javorové. Zaznamenáno autorem dne 15. března 2017.

⁶⁶ Jak sdělila Ludmila Javorová, Felix Davídek byl v přímých kontaktech velmi opatrný. Všichni, kdo se s ním setkávali, byli pod dohledem StB. Nechtěl nikoho přivést do jakéhokoli nebezpečí, a proto s některými lidmi komunikoval pouze přes prostředníky, kteří byli pod méně intenzivním dohledem.

⁶⁷ Osobní svědectví paní Ludmily Javorové. Zaznamenáno autorem dne 15. března 2017.

3.3.1. Soudní proces Pícha a spol. (1951)

Za vedoucího skupiny byl v tomto procesu označen Vladimír Pícha, člen řádu Maltézských rytířů. Na rozdíl od jiných procesů, v nichž byly kontakty mezi obžalovanými vcelku jisté, zde šlo o skupinu uměle sestavenou Státní bezpečností. Někteří z obžalovaných se v soudní síni viděli poprvé v životě.

Obviněno bylo deset lidí, z toho dva diecézní kněží a tři řeholníci (Pícha, Tyl a salesián Kováč). Samotný „vedoucí“ skupiny byl obviněn hned z několika protistátních činů. Především měl rozšiřovat mezi farníky pastýřské listy, měl skrývat výbušniny, vědět o útěku vlivných osob do zahraničí a také předávat „špionážní zprávy“ americkému velvyslanci v Praze. Byl tedy obviněn z velezrady, vyzvědačství a zpronevěry. Byl odsouzen na dvacet let, vězněn ve Valdicích a propuštěn na amnestii v roce 1960.⁶⁸

V tomto soudním procesu byl odsouzen za velezradu také Heřman Josef Tyl. Převor tepelského kláštera byl jako bývalý vězeň nacistických koncentračních táborů komunisty vyhodnocen jako dobrý kandidát na spolupráci. Bylo mu nabídnuto místo ve vedení prorežimní Katolické akce, on je však odmítl.⁶⁹ Přesto se jeho jméno objevilo v deníku *Lidová demokracie*, který 11. června 1949 otiskl seznam lidí, kteří s tímto hnutím vyjádřili svůj souhlas.

Kvůli těmto veřejným a kritickým postojům ke komunistickému režimu byl Tyl zatčen již 14. února 1950, tedy o čtrnáct dní dříve než Josef Toufar. Pravděpodobně proto nebyl Tyl zahrnut do monstrprocesu s řeholníky v čele s opatem Machalkou, i když jeho výpověď původně měla v tomto procesu hrát klíčovou roli.⁷⁰

Heřman Tyl podle obžaloby bojoval proti státnímu zřízení ve svých projevech, přednáškách a kázáních, ve kterých skrytou, ale úmyslnou formou štvál proti lidově demokratickému zřízení a socialismu. Dále měl zasílat ilegální tiskoviny do zahraničí.⁷¹

Hlavní líčení tohoto soudního procesu proběhlo 23. – 25. ledna 1951 u Státního soudu v Praze.

---

⁶⁸ Amnestii vyhlásil 9. května 1960 tehdejší československý prezident Antonín Novotný u příležitosti 15. výročí osvobození republiky roku 1945. Na svobodu byli propuštěni vězni, kteří se dopustili trestných činů proti republice kromě teroristů, sabotérů nebo těch, jejichž čin měl za následek těžkou újmu na zdraví nebo smrt. Dále byly prezidentem prominuty peněžní tresty. *Rozhodnutí prezidenta a vlády Republiky československé ze dne 9. května 1960 o amnestii (č. 54/1960 Sb.)*. [15.5.2017]. <<http://www.trestni-rizeni.com/dokumenty/amnestie-z-9-kvetna-1960>>.

⁶⁹ VLČEK, Vojtěch. *Perzekuce mužských řádů*, s. 254–255, 283.

⁷⁰ FERANC, Daniel. *Heřman Josef Tyl*. Praha, 2012. Disertační práce. Katolická teologická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, s. 87, 91, 94.

⁷¹ Rozsudek procesu. NA: fond StS v Praze (č. f. 1488), sign. Ts I/VII 2/52.

3.3.2. Soudní proces Bárta a spol. (1952)

Tento soudní proces byl veden u Státního soudu v Praze. Bylo v něm obžalováno celkem 31 osob – 14 žen a 17 mužů. Mezi nimi bylo osm kněží, devět studentů a studentek, ostatní obvinění vykonávali různá civilní povolání (prodavači, profesori, kostelník, a další).

Obvinění se měli dopustit trestného činu velezrady především tím, že se stali členy či organizátory ilegálních kroužků, jejichž účelem bylo zneužívat náboženského citění prostých lidí, a tyto lidi štvát proti vládě a lidově demokratickému státnímu zřízení. Dále měla část obviněných spáchat trestný čin vyzvědačství předáváním údajných špiónážních zpráv odeslaných do zahraničí. Hlavní roli zde sehrál „špión“ Svatopluk Schützner.⁷²

Hlavní soudní přelíčení probíhalo ve dnech 28. října až 1. listopadu 1952. Výše trestů se pohybovala od 8 měsíců až po 22 let v souhrnné délce 329 roků a 8 měsíců. Průměrně by pak na každého připadalo odnětí svobody na více jak deset a půl roku.

V tomto procesu byli obviněni a odsouzeni i dva novoříšští bratři: Bohuslav Němčanský a Jan Valášek. Oba se měli podle odůvodnění rozsudku ztotožnit s názory vysoké církevní hierarchie, která začala po únoru 1948 z příkazu Vatikánu intenzivně pracovat proti lidově demokratickému zřízení. Společně měli kopírovat ilegální tiskoviny (především pastýřské listy), rozšiřovat je mezi své farníky a vylepovat je do vývěsních skříní. Bohuslav Němčanský společně s dalším obviněným Jaroslavem Řihákem měli poslouchat štvavý zahraniční rozhlas. Odůvodnění rozsudku soudu u Jana Valáška obsahuje i jeho výpověď, že nepokládá státní zákony za závazné, pokud jsou v rozporu se zákony Božími.

Bohuslav Němčanský byl odsouzen k 22 letům, Jan Valášek k 13 letům odnětí svobody. Na oba se vztahovala amnestie v květnu 1960, a tak po sedmi a půl letech vězení opustili.

---

⁷² Svatopluk Schützner se narodil 13. dubna 1923 v Bratislavě a 29. června 1946 byl vysvěcen na kněze. Když se dozvěděl, že mu hrozí zatčení, rozhodl se v lednu 1950 utéct za hranice. O několik měsíců později se do vlasti vrátil s tím, že chtěl zjistit stav katolické církve v Československu. Z plánovaných dvou až tří týdnů, které měl ve své rodné vlasti strávit, se však staly měsíce. V době pobytu v Československu se o něho starali jeho známí, i když riskovali. Mnoho z nich bylo kvůli spojení s ním také odsouzeno. V roce 1961 byl laicizován, protože neunesl tíhu viny, že za jeho „dobrodružství“ bylo mnoho lidí odsouzeno.

NOVOTNÝ, Vojtěch. *Odvaha být církví: Josef Zvěřina v letech 1913–1967*. Praha: Karolinum, 2014, s. 220.

3.3.3. Soudní proces Burian a spol. (1952)

Bohuslav Burian na podzim roku 1950 odešel do emigrace a necelý rok poté se vrátil s úmyslem pomáhat převádět do zahraničí kněze a laiky, kterým hrozilo zatčení, nebo byli pro režim „nevyhovující“. Zkontaktoval proto P. Vozdeckého a zorganizovali ve spolupráci se slovenským knězem P. Revesem tři přechody osob přes jižní Moravu a jižní Slovensko. Celkem převedli jedenáct osob, z toho čtyři kněze a dva bohoslovce. Při čtvrtém pokusu o návrat do vlasti byl P. Burian zatčen a později, 10. března 1952, byl zatčen i P. Vozdecký.⁷³

Hlavní líčení procesu, v jehož čele se objevil tento kněz z Moravské Nové Vsi, se konalo 23. října 1952. Veřejnost byla ze soudního jednání vyloučena, protože by mohlo dojít k vyzrazení státního tajemství.

U soudu pak P. Burian přiznal svoji vinu, ale na svou obhajobu dodal, že neměl v úmyslu provádět špionáž. Bohuslav Burian byl odsouzen k 20 letům žaláře.⁷⁴ Hugo Vozdecký byl za velezradu a vyzvědačství odsouzen na 13 let.⁷⁵

3.3.4. Soudní proces Josef Kratochvíla a spol. (1958)

Na podzim roku 1957 byli bratři působící v Brně a okolí zatčeni a 23. prosince 1957 krajský prokurátor Josef Gottwald sepsal obžalobu. Obžalovaní se podle ní měli dopustit trestného činu podvracení republiky. V tomto procesu byli obžalováni premonstráti Kratochvíla, Vítula, Malík, Kabelka, Lízal, Orosz a Němeček.

Hlavní líčení se konalo ve dnech 24. a 25. ledna 1958 za přítomnosti všech obžalovaných, předsedy senátu Antonína Piaka, soudců z lidu Františka Hebelky a Vlastimila Jaroška a prokurátora Viléma Hanáka. Bezprostředně po zahájení líčení prokurátor navrhl, aby jednání pokračovalo s vyloučením veřejnosti, aby nebylo ohroženo státní tajemství. Po krátké poradě soudu byla proto veřejnost z jednací místnosti vykázána.

Obžalovaní vesměs si ani nebyli vědomi toho, že dělali něco nezákonného. Když byli internováni, bylo jim často připomínáno, že mohou pokračovat v řeholním životě a jsou internováni z toho důvodu, aby byli pod lepším dohledem a život ve společenství jim byl umožněn. Proto po propuštění z internace netušili, že by pokračováním tohoto způsobu života mohli provádět protistátní činnost.

---

⁷³ VLČEK, Vojtěch. *Perzekuce mužských řádů*, s. 286–287.

⁷⁴ VALEČKOVÁ, Kristina. *Život kněze Bohuslava Buriana*. Brno, 2011. Bakalářská práce. Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity v Brně, s. 44–45.

⁷⁵ VLČEK, Vojtěch. *Perzekuce mužských řádů*, s. 286.

Pavel Kratochvíla u soudu vypověděl, že se podle světského zákona vinen cítí, ale rozhodně nikoliv podle kněžského. Vitula a Kabelka protistátní činnosti popřeli, nicméně skutkově obžalobu potvrdili.

Během tohoto líčení byly kromě výpovědí obžalovaných čteny také výpovědi svědků – Jiřího Mynaříka, Ivana Klementa a Ladislava Malinky.⁷⁶

V závěru dvoudenního přelíčení byl čten rozsudek. Všichni byli uznáni vinnými, neboť se provinili tím, že se scházeli na tajných schůzkách, na nichž se podle programu a intencí premonstrátského řádu utvrzovali ve snaze udržet nedovolenou činnost řádu a rozmnožit jeho řady. Prováděli tak podvratnou činnost proti lidově demokratickému zřízení a spáchali trestný čin podvracení republiky podle §79 a) odst. 1 trestního zákona. Bohumil Lízal spáchal navíc trestný čin ohrožení státního tajemství.

Odsouzeným byl vyměřen trest v souhrnné výši osmnáct a tři čtvrtě roku. Kratochvíla byl odsouzen k třem a půl roku odnětí svobody, Vitula ke dvěma a půl roku, Kabelka k jednomu a půl roku. Kratochvílovi a Vitulovi po odpykání trestu také byly odňaty čestná občanská práva na tři léta. Metoději Vitulovi také vyslovil soud zákaz činnosti duchovního na tři roky po odpykání trestu.⁷⁷

3.3.5. Soudní proces Alois Till (1958)

Alois Till (řeholním jménem Arnošt), tehdejší administrátor v Brně-Zábřovicích, byl zatčen 26. května 1958. Krajský prokurátor proti němu vznesl obžalobu, že napomáhal Kratochvílovi a spol. v trestném činu ohrožování lidově demokratického státního zřízení.

Tento trestný čin měl spáchat propůjčováním místnosti na faře ke konání tajných schůzek, půjčováním kufříkového psacího stroje, propůjčením kostelní kaple ke složení Kabelkových slavných slibů, účasti na nich atd. Přestože jméno Arnošta Tilla při předchozím soudním procesu nepadlo, vyšetřovatelům tyto spojitosti později neunikly.

Hlavní líčení začalo 28. srpna 1958. Přítomen byl stejný předseda senátu jako u předchozího procesu, Antonín Piak. Dále byli přítomni soudci z lidu Julie Knierádlová a František Šos a prokurátor Vilém Hanák. Líčení bylo veřejné.

Alois Till ve své výpovědi před soudem uvedl, že se necítí vinen, pokud jde o motivaci, protože ho k jeho jednání nevedlo nepřátelství ke státu a lidově demokratickému

---

⁷⁶ Protokol o soudním líčení, 24. – 25. ledna 1958. MZA Brno, fond Krajský soud Brno (C 136), karton 2599, sign. Tk 34/57 Josef Kratochvíla a spol.

⁷⁷ Rozsudek, 25. ledna 1958. MZA Brno, fond Krajský soud Brno (C 136), karton 2599, sign. Tk 34/57 Josef Kratochvíla a spol.

zřízení. Nechtěl jen odmítnout spolubratra, když ho žádal např. o vpuštění do kostela nebo na faru. Podle vlastních slov se nezúčastnil ani jedné schůzky, a to ani ze zvědavosti. Naopak celou skupinu několikrát upozorňoval na jejich nebezpečné jednání, radil jim, aby byli opatrní a nepřítahovali k sobě pozornost (např. shromažďováním se před kostelem po bohoslužbách). Mši se slavnými sliby Mariána Kabelky povolil, protože ho Pavel Kratochvíla ujistil, že má povolení od převora Rajdy, a také proto, že *podle nás kněží je největší zásluhou před Bohem býti knězem*.⁷⁸

Po jednodenním líčení byl vynesena rozsudek. Alois Till byl shledán vinným ve všech bodech obžaloby, a tak spáchal trestný čin rozvracení republiky podle §79 a) odst. 1, trest. zák. a byl odsouzen k trestu odnětí svobody na dva a půl roku. Byl rovněž zbaven čestných občanských práv na dobu tří let po odpykání trestu. Psací stroj zn. Continental, který měl Till Kratochvílovi půjčovat, propadl ve prospěch státu.⁷⁹

---

⁷⁸ Výpověď obžalovaného u hlavního líčení, 28. srpna 1958. Rozsudek, 25. ledna 1958. MZA Brno, fond Krajský soud Brno (C 136), karton 2603, sign. T 21/58 Alois Till.

⁷⁹ Rozsudek, 28. srpna 1958. MZA Brno, fond Krajský soud Brno (C 136), karton 2603, sign. T 21/58 Alois Till.

4. Budova kláštera v letech 1948–1968

4.1. Klášter v poválečné době

Jak jsme již uvedli výše, předválečný majetek vlastnil klášter i v době druhé světové války. I přesto se bratři, kteří se vrátili, potýkali s velkými ztrátami. Po zvolení tehdejšího provizora Augustina Machalky 11. září 1945 opatem bylo stěžejním úkolem nejen obnovit nejen konvent a vztahy s farníky a obcí, ale také opravit klášterní budovy a majetku, který byl zpusťošen vojáky v době války.⁸⁰

Hlavní škody byly zjišťeny především v klášterním velkostatku a na mobiliáři kláštera. Chyběly některé obrazy, nábytek, porcelán a roucha v celkové sumě 3 531 703,- Kč. V krátké době, po níž Machalka klášter vedl, se povedlo hospodářství pozvednout na dobrou úroveň.

Po únorovém převratu v roce 1948 byla zavedena tzv. nová pozemková reforma⁸¹. Provizor Ludolf Barták musel proto sepsat a dodat na MNV soupis půdy a později i seznamy mrtvého a živého inventáře. Klášterní pozemky tou dobou zahrnovaly 1427,1 ha půdy.

V rámci této pozemkové reformy bylo z klášterního vlastnictví vyňato 6,69 ha, na kterých stály budovy, a 50 ha půdy (pole, pastviny, rybníky apod.). 15. září 1948 byly převedeny klášterní lesy na Státní a lesní správu v Jemnici. Na přelomu září a října byly jednotlivé části klášterních pozemků rozděleny mezi místní hospodáře, část jich připadlo státu a ty byly později předány státnímu statku.

Hodnota tzv. mrtvého inventáře, tedy movitého majetku, strojů, automobilů apod., ze všech statků (Nová Říše, Bohuslavice a Vystrčenovice) byla v roce 1949 vyčíslena na 1 118 953,- Kčs. Statek v Nové Říši například vlastnil tři traktory, mlátičku a nákladní auto.⁸² Tyto dvory včetně majetku byly rozděleny podle reformy. Budovu bývalého pivovaru a polovinu kováren u novoříšského klášterního statku získala obec.⁸³

---

⁸⁰ NOVOTNÝ, Siard, *Klášter premonstrátů v Nové Říši v 1. pol. 20. stol.*, s. 89.

⁸¹ V tzv. nové pozemkové reformě, která vešla v platnost 14. dubna 1948, bylo omezeno soukromé vlastnictví půdy na pouhých 50 hektarů. Půdu nad tuto výměru stát vykoupil a poté předal zájemcům. Podstatná většina pak připadla státním statkům a zemědělským družstvům. Nová pozemková reforma byla vtělena do zákona č. 46/1948 Sb., zákon o nové pozemkové reformě (trvalé úpravě vlastnictví k zemědělské a lesní půdě).

⁸² Seznam mrtvého inventáře zhotovený provizorem Bartákem je přílohou zápisu MNV o provádění pozemkové reformy ze dne 28. října 1949. SOKA Jihlava, fond MNV Nová Říše (č. f. 39).

⁸³ DUŠEK, Milan: *Nová Říše*. Nová Říše: NOvoříšský KUlturní Spolek (NOKUS), 2007, s. 111, 115–116.

4.2. Klášter v roce 1950

4.2.1. Plány s budovou kláštera v roce 1950

Státní úřad pro věci církevní měl již před provedením Akce „K“ značný zájem o přesné popisy budov včetně místností, které se v nich nacházely. Tyto situační zprávy sestavoval vždy určený pracovník krajského národního výboru, který byl pověřen SÚC. Díky těmto zprávám mohl být sestaven přesný plán rozmístění jednotlivých osob při samotném provádění všech internačních „akcí“⁸⁴ a využití klášterů po jejich uzavření.

Novoříšský klášter byl shledán jako stavebně vyhovující, který nevyžadoval velké opravy. Místní národní výbor navrhl, aby klášter sloužil škole, SÚC zde navrhoval umístění ústavu duševně chorých z Jihlavy. Ministerstvo spravedlnosti navrhlo z kláštera udělat vězení. Ani jeden z těchto návrhů však nebyl realizován; jediný názor, který se částečně až po letech naplnil, pocházel od ministra Plojhara⁸⁵, který navrhl, aby klášter byl využit pro nemocnici.⁸⁶

V měsících, které následovaly po odvedení bratří z kláštera, bylo v krátké lhůtě navrženo, aby byl klášter v Nové Říši využit pro internaci některých sester při Akci „Ř“. Podle původního návrhu z července 1950 mělo být do budovy kláštera přemístěno 265 přestárlých sester z Nýrska, Chotěšova, Velichova, Kadaně a cyrilometodějky z Brna.⁸⁷

Je otázkou, zda by klášter vůbec takové množství řeholnic vyššího věku dokázal pojmout, obzvlášť pokud by některé z nich potřebovaly speciální sociální péči. Nakonec tak velký počet řeholnic v Nové Říši internován nebyl, neboť se plán opět změnil a v Nové Říši byly internovány premonstrátky a františkánky z Hradce u Opavy, Olomouce-Nových Sadů, Svatého Kopečku u Olomouce a Rýmařova. Dohromady bylo do Nové Říše v noci ze 30. srpna na 1. září 1950 převezeno 58 řeholnic.⁸⁸

---

⁸⁴ Kromě Akce „K“ byla proti řeholníkům a řeholnicím zaměřena další perzekuční akce s názvem Akce „Ř“, při které byly uzavřeny ženské kláštery v Československu. První fáze byla zahájena 26. července a skončila 15. srpna 1950. Druhá vlna se odehrála v noci z 27. na 28. září 1950.

⁸⁵ Josef Plojhar (1902–1981), v roce 1925 vysvěcen na kněze, byl aktivním členem Československé strany lidové, od roku 1945 kolaboroval s KSČ. Od roku 1948 byl ministrem zdravotnictví, od roku 1951 se stal předsedou „obrozené“ ČSL. Pod jeho vedením vytvořilo ministerstvo např. zákon o umělém přerušování těhotenství. Byl také vůdcem „katolických“ organizací jako např. Mírové hnutí katolického duchovenstva.

⁸⁶ Návrhy na využití budov zabavených klášterů. Nedatováno. NA Praha: fond č. 852 (SÚC), karton č. 82 (Kláštery)

⁸⁷ Plán přemístění osob z objektů uvolňovaných pro MNO. 21. července 1950. NA Praha: fond č. 852 (SÚC), karton č. 82 (Kláštery).

⁸⁸ Přehled o přemístění řeholnic. NA Praha: fond č. 852 (SÚC), karton č. 87 (Řehole).

O klášter v Nové Říši projevil zájem ministerstvo národní obrany a po diskuzích s dislokační komisí⁸⁹ a Státním úřadem pro věci církevní došlo 10. října 1950 k převedení budovy právě pod toto ministerstvo. Klášter jako soustředovací místo pro řeholnice přestal fungovat a byl z bezpečnostních důvodů vyklizen.

4.2.2. Klášterní archiv, knihovna a cennosti v roce 1950

Po převzetí klášterních budov včetně jejich inventáře měl Státní úřad pro věci církevní v péči rovněž klášterní archivní a knihovní fondy. Proto začaly být vytvářeny návrhy na zabezpečení těchto fondů.

Archiválie, které se v klášteře nacházely, byly převezeny do Zemského archivu v Brně; stalo se tak na přelomu srpna a září 1950. V současné době jsou některé z těchto archiválií stále ještě v této instituci deponovány.⁹⁰

Novoříšská knihovna byla již od počátku považována za kulturní památku s více jak milionovou hodnotou. Proto bylo rozhodnuto, že nebude rozprodána. Kromě knihovny v Nové Říši se toto rozhodnutí týkalo také knihovny strahovské, rajhradské, břevnovské a knihovny v Oseku.⁹¹

10. srpna 1950 v Nové Říši začal ředitel Moravské zemské knihovny (tehdy Univerzitní knihovny) dr. Vetterl třídit knihovní fond. Cílem jeho práce bylo vytřídit rukopisy a vzácné knihy, které měly být převezeny do Univerzitní knihovny. První část byla do Brna přemístěna 14. srpna 1950. Její součástí bylo také 55 prvotisků z druhé poloviny 15. století a 64 rukopisů.⁹²

Na konci srpna bylo do brněnské Univerzitní knihovny převezeno dalších 3 713 svazků knih, většinou brožovaných a neinventarizovaných. Ty byly určeny k dalšímu a podrobnějšímu vytřídění. Šlo o svazky z doby kolem roku 1900 ze soukromých knihoven. Kvůli nedostatku pracovních sil však nebyl sestaven jmenný seznam převezených knih jako v předchozích případech.⁹³

---

⁸⁹ Vládní komise, jejíž činnost spočívala především v pomoci vládě při rozhodování o umístění orgánů státní správy a efektivním hospodaření se specifickým majetkem státu (tj. administrativní úkony).

⁹⁰ Zpráva o zajištění archivů z vyklizených klášterů. 4. září 1950. NA Praha: fond č. 852 (SÚC), karton č. 87 (Řehole).

⁹¹ Návrh na zabezpečení církevních památek z klášterů. 9. května 1950. NA Praha: fond č. 852 (SÚC), karton č. 82 (Kláštery).

⁹² Dopis zmocněnce SÚC v Nové Říši III. odboru SÚC v Praze vč. seznamu převezených knih. 14. srpna 1950. NA Praha: fond č. 852 (SÚC), karton č. 5 (Klášterní archivy a knihovny).

⁹³ Protokol o dodatečném převezení knih z kláštera v Nové Říši. 13. září 1950. NA Praha: fond č. 852 (SÚC), karton č. 5 (Klášterní archivy a knihovny).

V září 1950 převzal farní úřad v Nové Říši knihy komise z Univerzitní zemské knihovny v Brně, která měla na starost vyřídění knižních sbírek. Šlo především o náboženské knihy, premonstrátské misály, breviáře apod.⁹⁴

Obrazy z novoříšského kláštera byly zajištěny především Moravským muzeem v Brně. To si během září odvezlo přibližně 20 obrazů. Protokoly o převzetí ovšem ani po urgenci zmocněnce SÚC v Nové Říši nebyly zaslány. Některé předměty a obrazy z kláštera převzalo také Městské muzeum v Jihlavě.⁹⁵

4.3. Klášter v letech 1950–1968

Budovu kláštera od roku 1950 využívalo ministerstvo národní obrany. Vzniklo zde odloučené oddělení 4. armádního skladu výstroje, který byl personálně zajišťován vojenským útvarem č. 3849 se sídlem v Pardubicích. O fungování kláštera bylo těžké cokoli zjistit, protože pro obyvatele Nové Říše se klášter stal jakousi třináctou komnatou, a proto svědectví často shodně tvrdí: „*Klášter v té době neexistoval, co se dělo za zdmi kláštera, nikdo nevěděl. Vlastně nás to ani tak nezajímalo.*“

V září 1961 našli zaměstnanci vojenského útvaru v Nové Říši u domku zahradníka plechovou nádobu se stříbrnými mincemi. Celkem bylo nalezeno 1729 kusů mincí, které vážily více jak 15 kilogramů. O tomto úkrytu mluvil více než měsíc před nalezením opat Machalka s Metodějem Novákem (varhaníkem a pozdějším archivářem). Nález byl zřejmě učiněn pravděpodobně díky odposlouchávání opata po jeho propuštění a tuto událost můžeme chápat jako jakousi dohru monstrprocesu s řeholními představenými.⁹⁶

Během roku 1962 došlo k výměně elektroinstalace v celém objektu. V roce 1963 byl celý komplex kláštera převeden na nového vlastníka – Vojenskou nemocnici v Brně. První schůze za účasti obou stran se odehrála v Nové Říši 26. dubna 1963. Vojenská nemocnice klášter převzala⁹⁷ a využila jej také na skladování zdravotnicích potřeb. Inventář objektu zůstal na místě. K naprostému vystěhování mělo dojít ke konci července 1963.⁹⁸

⁹⁴ Dopis zmocněnce SÚC v Nové Říši SÚC v Praze vč. seznamu převzatých knih. 22. září 1950. NA Praha: fond č. 852 (SÚC), karton č. 5 (Klášterní archivy a knihovny).

⁹⁵ Dopis zmocněnce SÚC v Nové Říši SÚC v Praze. 1. října 1950. NA Praha: fond č. 852 (SÚC), karton č. 5 (Klášterní archivy a knihovny).

⁹⁶ DUŠEK, Milan. *Nová Říše*, s. 123.

⁹⁷ Zápis z této schůzky udává i přesné výměry. Mělo jít o 4800 m², z čehož je 1385 m² chodeb. Vojenský historický archiv, fond č. 3425 (4. armádní sklad výstroje – odloučené oddělení Nová Říše)

⁹⁸ Zápis za účelem převzetí objektu. 26. dubna 1963. VHA, fond č. 3425 (4. ASV – odloučené oddělení Nová Říše)

Rok 1968 a období tzv. „pražského jara“ působilo velmi nadějně a v našich zemích se očekával politický obrat. Byly povoleny některé veřejné církevní akce, například pout' do nedalekého Kostelního Vydří. Vpádem vojsk Varšavské smlouvy byly naděje na změnu režimu zmařeny.

Pro dva novoříšské občany – Františka Vitouše a Františka Navrátila – to byl tak nepřijatelný fakt, že vnikli do budovy kláštera pod záminkou ukrást zbraně a zastřelit Josefa Níkmajera, tehdejšího předsedu MNV. Při tomto pokusu udělat z kláštera „dobytné místo“ však vnikli do špatné místnosti a byli zabezpečeni Alžbětou Hrnčářovou, která tam vykonávala ostrahu. Za tento čin byli odsouzeni Krajským soudem v Brně, Vitouš na pět a Navrátil na šest let.⁹⁹

---

⁹⁹ DUŠEK, Milan. *Nová Říše*, s. 123–124.

5. Stručné životopisy bratří

Životopisy bratří novoříšské komunity, jejichž řeholní život (po slavných slibech) zasahuje do vymezeného období (1950–1989 vč.) jsou v této kapitole rozděleni do tří období, v kterých slavné sliby skládali (byli tzv. *inkardinováni* do novoříšské kanonie).

Obdobím s největším počtem inkardinací je období předválečné. Do něj jsou zahrnuti všichni bratři, kteří složili slavné sliby do zatčení gestapem (29. května 1942). Jelikož komunita během války fungovala v omezené míře, někteří bratři složili sliby i během války a další po opatské volbě v roce 1945. Jejich životopisy jsou v části druhé. Třetí období zahrnuje všechny bratry, kteří složili slavné sliby po únoru 1950 (tedy po zatčení opata Machalky).

V jednotlivých obdobích jsou bratři řazeni abecedně.

5.1. Řeholníci inkardinovaní před květnem 1942

5.1.1. Barták, Ludolf Stanislav (1915–2000)

Narodil se 3. ledna 1915 v Šaraticích. Ve školním roce 1926/1927 nastoupil na Státní československé gymnázium v Brně, kde ve školním roce 1935/1936 zakončil studia maturitní zkouškou.¹⁰⁰ V akademickém roce 1936/1937 začal studovat na biskupském teologickém institutu v Brně a v témže roce nastoupil do brněnského alumnátu.¹⁰¹

Obr. 1 – Ludolf Stanislav Barták na začátku studia teologického institutu v Brně (r. 1936)
Fotografie z indexu studenta Bartáka, KA: složka Barták.

¹⁰⁰ Výroční vysvěcení ze septimy, oktávy a vysvědčení dospělosti. KA: složka Barták.

¹⁰¹ Index Stanislava Bartáka, studenta Theologického institutu. KA: složka Barták.

Již po dvou letech, tedy v roce 1938, však chtěl z brněnského alumnátu odejít do kláštera v Nové Říši.¹⁰² Bartákovo propuštění z alumnátu provázely určité nejasnosti a až na výzvu opata Součka teprve začali představení alumnátu propuštění řešit.¹⁰³ Jméno Ludolf a řeholní oděv přijal Barták 20. září 1938.¹⁰⁴ Ihned po obláčce pokračoval ve studiu na bohoslovecké fakultě Univerzity Karlovy v Praze.¹⁰⁵ V roce 1941 fakultu úspěšně absolvoval.

Novoříšský opat požádal generálního opata řádu o udělení dispense v délce 18 měsíců ze lhůty stanovené Kodexem kanonického práva. Žádosti bylo vyhověno a Ludolfu Bartákovi byl udělen dispenz jak Kongregací pro řeholníky, tak generálním opatem. Díky tomu složil slavné sliby 23. března 1941.¹⁰⁶

Všechna vyšší svěcení přijímá Ludolf Barták téhož roku, podjáhenské svěcení přijal 29. března a jáhenské 30. března, obojí z rukou brněnského biskupa Josefa Kupky.¹⁰⁷ Kněžské svěcení přijal na svátek sv. Cyrila a Metoděje 5. července, světitel byl biskup Mořic Pícha z Hradce Králové.¹⁰⁸

Po vysvěcení opat vyslal Ludolfa Bartáka na místo kaplana do Židenic s tím, že tam bude působit pouze rok. V květnu 1942 byli bratři v klášteře zatčeni gestapem, a proto se doba kaplanování v Židenicích P. Bartákovi protáhla až do volby nového opata Machalky, který jej ihned po volbě jmenoval provizorem kláštera a celé kanonie.¹⁰⁹

Po Machalkově zatčení (3. února 1950) byl i Barták 8. února zatčen Státní bezpečností. Ve vykonstruovaném procesu byl obviněn z velezrady a vyzvědačství. Podlehl nátlaku Státní bezpečnosti a v monstrprocesu byl odsouzen na dobu dvou let za „*neoznámení trestné činnosti*“.¹¹⁰

---

¹⁰² Dopis Stanislava Bartáka adresovaný novoříšskému opatu Součkovi o přijetí do kláštera v Nové Říši. 9. července 1938. KA: složka Barták.

¹⁰³ Dr. Skoupý, tehdejší regent alumnátu, 18. srpna 1938 posílá dokumenty Ludolfa Bartáka spolu s dopisem, ve kterém píše, že jej nehodlá zdržovat ani vteřinu, pokud dostane zapláceno za jeho dvouleté vydržování v alumnátě částku 7000,- Kč. KA: složka Barták.

¹⁰⁴ Žádost novoříšského opata Součka generálnímu opatovi o udělení dispense pro Bartáka ze stanovené délky řeholních slibů. 12. prosince 1940. KA: složka Barták.

¹⁰⁵ Testimonium vydané fakultou o ukončení studia. 28. června 1941. KA: složka Barták.

¹⁰⁶ Žádost novoříšského opata Součka generálnímu opatovi o udělení dispense pro Bartáka ze stanovené délky řeholních slibů. 12. prosince 1940; Kladná odpověď od generálního opata a kongregace pro víru. 14. a 17. ledna 1941. KA: složka Barták.

¹⁰⁷ Dopis brněnského biskupa Josefa Kupky opatu Součkovi o termínech svěcení Ludolfa Bartáka. 18. února 1941. KA: složka Barták.

¹⁰⁸ Brněnský biskup Mons. Josef Kupka několik dní před Bartákovým svěcením zemřel při pobytu v klášteře v Nové Říši.

¹⁰⁹ KOSÍK, Marian Rudolf. *Kněžská a řeholní povolání ve farnosti šaratické a vážanské*. Nová Říše: Kanonie premonstrátů v Nové Říši, 2006, s. 16–17.

¹¹⁰ Podrobněji o tématu je pojednáno v kapitole 2.3. Monstrproces: Augustin Machalka a spol.

Propuštěn byl 8. února 1952, ale nadále byl zbaven občanských práv. Pracoval ve slévárně Šmeralových závodů v Brně. Mše svaté sloužil soukromě v kapli kostela v Šaraticích. Státní souhlas mu byl udělen 1. listopadu 1954, a to pro místo kooperátora ve Slavkově u Brna. Po dvou letech se stal administrátorem v Otnicích. V letech 1967 – 1996 zastával funkci děkana ve Slavkově u Brna. Od roku 1976 žil se svým bratrem v rodných Šaraticích, kde vypomáhal v duchovní správě, rád také působil na poutním místě v Žarošicích.¹¹¹

Zemřel 17. července 2000 a byl pochován v kněžském hrobě v Šaraticích.¹¹²

5.1.2. Bednář, Gilbert Jan (1914–2000)

Jan Bednář se narodil 17. června 1914 v Podivíně u Břeclavi. Obecnou školu a měšťanku vychodil v letech 1920 – 1927 v Drásově. Státní gymnasium vystudoval v Brně a maturitu složil 27. května 1935. Poté začal studovat bohosloví na brněnském teologickém institutu.

Po dvou absolvovaných ročnících odtud odešel, aby mohl 20. září 1937 nastoupit do noviciátu v Nové Říši.¹¹³ Za vydržování v alumnátu dlužil klášter biskupství peníze, které uhradil až po dvou letech.¹¹⁴ Ihned po obláčce pokračoval Bednář ve studiích, tentokrát na KTF UK.¹¹⁵ Slavné sliby složil 7. dubna 1940 do rukou opata Součka.¹¹⁶

Obr. 2 – Gilbert Jan Bednář na začátku studia teologického institutu v Brně (r. 1935)

Fotografie z indexu studenta Bednáře, KA: složka Bednář.

¹¹¹ KOSÍK, Marian Rudolf, *Kněžská a řeholní povolání*, s. 17.

¹¹² Parte L. S. Bartáka. KA: složka Barták.

¹¹³ Evidenční list G. J. Bednáře. Nedatováno. KA: složka Bednář.

¹¹⁴ Dopis brněnského biskupa novoříšského opatu Součkovi s žádostí o uhrazení dlužné částky. 11. září 1939. KA: složka Bednář.

¹¹⁵ Index studenta Bednáře. KA: složka Bednář.

¹¹⁶ Řeholní Consignatio novoříšské kanonie.

Všechna vyšší svěcení přijal ve velmi krátké době, přibližně v řádu dvou týdnů. Podjáhenské svěcení přijal 16. června, jáhenské pak 23. června 1940, oboje v kostele sv. Tomáše na Malé Straně z rukou biskupa Eltschnera.¹¹⁷ Na kněze ho vysvětil kardinál Kašpar v pražské katedrále na slavnost sv. Petra a Pavla 29. června 1940.¹¹⁸

Po kněžském svěcení byl ustanoven jako druhý kooperátor ve farnosti v Nové Říši, kde již předtím od 11. ledna 1940 sloužil jako katecheta.

29. května 1942 byl spolu se všemi bratry také on odveden z kláštera, převezen do Jihlavy, poté do Kounicových kolejí v Brně a Osvětimi. Následně byl převezen do Buchenwaldu (30. srpna 1943) a Dachau (7. ledna 1945). V Dachau byl osvobozen americkou armádou 29. dubna 1945.¹¹⁹

Po návratu z koncentračních táborů mu byla udělena kazatelská a zpovědní jurisdikce pro farnost Brno-Zábřovice. V dubnu 1946 byl však jmenován administrátorem v Otročině, Toužimi, Krásném Údolí a Útvině. Od 1. května 1947 byl jmenován tepelským vikářem. V roce 1948 obdržel další dvě jmenování – od 1. května se stal administrátorem v Teplé a od 1. prosince 1948 v Bečově nad Teplou; všechny tyto farnosti leží na území dnešní plzeňské diecéze, tehdy arcidiecéze pražské.¹²⁰

Jelikož byl věřícími velmi oblíben, totalitní režim nepotřeboval, aby zůstal v pastoraci. V červenci 1953 mu byl proto odebrán státní souhlas. Pražská konzistoř Bednářovi doporučila, aby požádal o přeložení do brněnské diecéze s tím, že tam by mu byl souhlas pravděpodobně udělen.¹²¹ Konzistoř v Brně jeho žádost přijala a nabídla P. Bednářovi farnost Citonice u Znojma. Tehdy 39letý kněz však požádal znovu konzistoř o lepší místo. Kvůli předchozím zkušenostem nechtěl pobývat znovu v pohraničí, ale rád by byl zůstal na Tišnovsku nebo Letovicku.¹²² Jeho žádosti však nebylo vyhověno, proto zůstal v Čechách.¹²³

---

¹¹⁷ Dopis Knížecí arcibiskupské konzistoře v Praze opatu Součkovi o svolení ke svěcení G. J. Bednáře. 8. června 1940. KA: složka Bednář.

¹¹⁸ Potvrzení o udělení kněžského svěcení. 29. června 1940. KA: složka Bednář.

¹¹⁹ Opis listinného výtahu o pobytu v bývalých koncentračních a pracovních táborech vydaného Výborem Mezinárodního červeného kříže pro účel získání náhrad. 19. února 1970. KA: složka Bednář.

¹²⁰ Osobní karta G. J. Bednáře. Nedatováno. KA: složka Bednář.

¹²¹ Dopis kapitulní konzistoře v Praze G. J. Bednáři o odebrání státního souhlasu. 22. června 1953. KA: složka Bednář.

¹²² Korespondence mezi kapitulním ordinariátem v Brně a G. J. Bednářem. Červen 1953. KA: složka Bednář.

¹²³ Osobní svědectví P. Mariana Rudolfa Kosíka. Zaznamenáno autorem dne 26. března 2017.

4. srpna 1958 je Bednář jmenován administrátorem v Klobukách u Slaného s platností od 15. srpna t. r., a zároveň i administrátorem excurrendo ve farnostech Hořešovice a Kvílice.¹²⁴

Toto přeložení sám Bednář připisoval události, která se stala v kostele v Otročině. Několik týdnů předtím, než obdržel jmenovací dekry, nechal vyvést z kostela nějakou ženu, která byla evidentně v podnapilém stavu. Krajský výbor i kapitulní konzistoř se však těmto tvrzením bránili a ujišťovali Bednáře, že o jeho přesunu bylo rozhodnuto již dávno před touto událostí, konkrétně na jaře t. r.¹²⁵

V květnu roku 1972, v době, kdy uplynulo třicet let od násilného odvedení bratří z kláštera, se Bednář stal členem Českého svazu bojovníků za svobodu.¹²⁶

K 1. říjnu 1972 odešel do důchodu, ale pro malý počet duchovních mu byl udělen státní souhlas k výpomoci ve farnosti v Klobukách.¹²⁷ Tam působil až do odchodu na zasloužený odpočinek v březnu 1993. Zemřel po krátké nemoci 1. srpna 1998. Pochován byl na hřbitově v Lounech.¹²⁸

5.1.3. Kalouda, Milo František (1886–1952)

Narodil se 28. ledna 1886 v Šaraticích. Jako bohoslovec vstoupil do kláštera 4. října 1907. Studoval v rakouském Innsbrucku a na Univerzitě Karlově v Praze.

Na kněze byl vysvěcen v katedrále sv. Petra a Pavla v Brně 24. července 1910 brněnským biskupem Pavlem Huynem. Při primici, kterou sloužil 31. července t. r., kázal jeho spolubratr Štěpán Jakub Rajda. Po vysvěcení sloužil Kalouda jako kaplan v Nové Říši.

Slavné sliby složil do rukou opata Norberta Drápalíka 8. září 1911.

Od roku 1913 se stal farářem v Dlouhé Brtnici, o deset let později, tedy v roce 1923, farářem ve Staré Říši. Ve farním kostele Všech svatých po něm zůstala trvalá památka – mramorový hlavní oltář se svatostánkem. V roce 1940 byl jmenován biskupským konzistorním radou v Brně.

---

¹²⁴ Jmenovací dekry arcibiskupské kněžské konzistoře. 4. srpna 1958. KA: složka Bednář.

¹²⁵ Korespondence mezi G. J. Bednářem a Kapitulní konzistoří v Praze. Srpen 1958. KA: složka Bednář.

¹²⁶ Osvědčení o zařazení G. J. Bednáře mezi účastníky národního boje za osvobození. 17. května 1972. KA: složka Bednář.

¹²⁷ Korespondence mezi apoštolskou administraturou a středočeským krajským národním výborem. Říjen/Listopad 1972. KA: složka Bednář.

¹²⁸ Parte G. J. Bednáře. KA: složka Bednář.

Obr. 3 – P. Milo František Kalouda

Fotografie použita z: KOSÍK, Marian. *Kněžská a řeholní povolání ve farnosti šaratické a vážanské*. s.12

1. července 1952 byl převezen do třebíčské nemocnice, kde 14. července nečekaně po operaci kýly zemřel. Rozloučení s ním proběhlo ve Staré Říši, jeho ostatky pak byly převezeny do Šaratic a uloženy do kněžského hrobu.¹²⁹

5.1.4. Kasan, Bohumír Josef (1905–1965)

Narodil se v Miloticích u Kyjova 19. února 1905.¹³⁰ Do kláštera vstoupil v roce 1927.¹³¹ Slavné sliby složil a všechna vyšší svěcení přijal v roce 1933: podjáhenské 22. října, jáhenské 29. října a kněžské 5. listopadu.¹³²

Po vysvěcení působil v duchovní správě v Nové Říši a v Milevsku. Od července 1934 do konce června 1937 působil v Mikulovicích. Od 1. července 1937 byl kooperátorem v Brně-Zábrdovicích.¹³³

Do 31. března 1947 byl prozatímním administrátorem děkanského úřadu v Teplé-Městě. Ve vikářském úřadu jej vystřídal od května spolubratr z Nové Říše Gilbert Bednář. Kasan totiž začal vyučovat v Praze na reálném gymnáziu v Truhlářské ulici.

Byl velmi aktivním členem *Mírového hnutí katolického duchovenstva*.¹³⁴ 1. září 1948 byl jmenován administrátorem ve Stodu u Plzně. V roce 1950 se stal rektorem kostela

¹²⁹ KOSÍK, Marian Rudolf: *Kněžská a řeholní povolání*, s. 12–13.

¹³⁰ Osobní karta B. J. Kasana. Nedatováno. KA: složka Kasan.

¹³¹ Dopis Josefa Kasana opatu Ferdinandu Hotovému s žádostí o vstup do kláštera. 28. prosince 1927. KA: složka Kasan.

¹³² Dopis brněnského biskupství opatu Součkovi o datech svěcení. 16. října 1933. KA: složka Kasan.

¹³³ Prezentace B. J. Kasana biskupskému ordinariátu na místo uprázdněného farního *beneficia comisum*. 10. července 1940. KA: složka Kasan.

sv. Ignáce v Praze na Karlově náměstí a zároveň oficiálem církevního soudu. 30. prosince 1950 se stal docentem tehdejší Cyrilometodějské fakulty v Praze.¹³⁵ V roce 1952 se stal arcibiskupským notářem.

Obr. 4 – P. Bohumír Josef Kasan s ministranty

Fotografie použita z VITTEK, Emanuel. *Kostel svatého Ignáce z Loyoly v Praze v letech 1950 – 1990*. Praha, 2015. Diplomová práce. Katolická teologická fakulta Univerzity Karlovy v Praze. s. 115. Originál fotografie uložena v osobním archivu p. Jindřicha Táborského.

9. října 1965 odešel do invalidního důchodu, ale již po deseti dnech, 19. října 1965, zemřel.¹³⁶

5.1.5. Kunka, Josef František (1886–1965)

Narodil se 16. srpna 1886 v Moravském Krumlově.¹³⁷ Maturitní zkoušku úspěšně složil 19. září 1904 na vyšším gymnáziu v Brně. Poté odešel studovat na právnickou fakultu Univerzity Karlovy. Jeho cesta však vedla zpět do Brna, na biskupský teologický institut.¹³⁸

30. června 1909 byl vysvěcen na podjáhna, 11. července t. r. na jáhna,¹³⁹ na kněze pak v katedrále sv. Petra a Pavla v Brně 18. července 1909.¹⁴⁰

---

¹³⁴ Hnutí, v jehož rámci mohl komunistický režim prosazovat svou politiku v římskokatolické církvi. Hnutí sice zaniklo v roce 1968, následně však na stejných principech vzniklo Sdružení katolických duchovních *Pacem in terris*.

¹³⁵ O jeho působení na půdě dnešní Katolické teologické fakultě Univerzity Karlovy je podrobněji pojednáno v kapitole 3.1. Veřejné aktivity členů komunity.

¹³⁶ Osobní karta B. J. Kasana. Nedatováno. KA: složka Kasan.

¹³⁷ Parte J. F. Kunky. KA: složka Kunka.

¹³⁸ Doklady ze studií – potvrzení o zkoušce, indexy z obou ústavů. SOKA Jihlava: fond č. 1261, P. Kunka Josef.

¹³⁹ Doklady o svěceních. SOKA Jihlava: fond č. 1261, P. Kunka Josef.

¹⁴⁰ DVOŘÁK, František. *Život můj byl službou. Vzpomínka na celoživotní záslužnou kněžskou práci P. Josefa Kunky, kons. rady a faráře v Krasonicích*. Domamil, 1959. Almanach vzpomínek předaný P. Josefu Kunkovi. Tento almanach se nyní nachází v KA.

Do novoříšského kláštera vstoupil přesně za měsíc, 18. srpna 1909. Slavné sliby složil 24. srpna 1913.¹⁴¹ Od 1. ledna 1914 se tomuto mladému knězi stala domovem krasonická fara. Kunka zůstal zcela spjat s klášterem. Setkával se s bratry na minimálně jeden den v týdnu, který celý strávil v klášteře. V roce 1931 se stal členem biskupské konzistoře. Velmi se zajímal o klášterní historii, kterou také zpracoval a knižně vydal v roce 1936.¹⁴²

Po smrti opata Hotového byl Kunka bratřími zvolen novoříšským opatem. Úřadu se však neujal, protože nesplňoval požadavky na představeného kláštera dané novou řeholní reformou.¹⁴³ Volba byla generálním opatem prohlášena za neplatnou a na místo opata byl později jmenován Pavel Souček.¹⁴⁴

Kromě historických pojednání sepisoval Kunka v latinském jazyce věroučné myšlenky a poučky, které řadil systematicky podobně jako sv. Tomáš Akvinský v Teologické sumě; ke každému tématu (např. O víře, O životě apod.) vytvořil tři nebo čtyři krátké teze.

8. dubna 1942 byla v Krasonicích zřízena pobočka apoštolátu modlitby a P. Kunka byl ustanoven místním ředitelem. Tato funkce měla po jeho smrti přejít automaticky na jeho nástupce na krasonické faře.¹⁴⁵

Mezi vzácné Kunkovy přátele patřila i známá moravská spisovatelka Vlasta Javořická. Ráda ho přijížděla na krasonickou faru navštívit a čerpat zde inspiraci. U příležitosti jeho výročí 50 let kněžské služby a 75 let života mu věnovala a zaslala báseň *Knězi jubilantu*.¹⁴⁶

Kunka zemřel na srdeční slabost 23. ledna 1965 na faře v Krasonicích a byl pochován na místním hřbitově.¹⁴⁷

---

¹⁴¹ Řeholní Consignatio novoříšské kanonie.

¹⁴² DVORÁK, František: *Život můj byl službou*.

¹⁴³ Řádovou reformu inicioval papež Pius XI. (pontifikát 1922–1939). Kongregací pro řeholníky byla připravena reforma, jejímž úkolem bylo především zlepšit zachovávání řehole. Jedním z důležitých bodů reformy bylo společné vlastnictví. Reforma však u bratří v Nové Říši nebyla dobře přijata. Konvent se rozdělil na dvě poloviny – proreformní a protireformní. Josef Kunka patřil mezi ty, kteří reformu v klášteře nechtěli zavést, a proto generální opat Gummar Crets novou opatskou volbu nepotvrdil. Poměr hlasů při volbě byl totiž 5 : 4, dva bratři (z nichž jedním byl právě Kunka) se hlasování zdrželi.

¹⁴⁴ NOVOTNÝ, Kamil: *Kláster premonstrátů v Nové Říši v 1. pol. 20. století*, s. 43–51.

¹⁴⁵ Diplom o zřízení odbočky Apoštolátu modlitby. 8. dubna 1942. SOKA Jihlava: fond č. 1261, P. Kunka Josef.

¹⁴⁶ DVORÁK, František: *Život můj byl službou*.

¹⁴⁷ Parte J. F. Kunky. KA: složka Kunka.

5.1.6. Machalka, Augustin Antonín (1906–1996)

Antonín Machalka se narodil 14. září 1906 v obci Ústí u Hranic (okr. Přerov). V rodišti začal roku 1912 chodit na obecnou školu, od školního roku 1916/1917 pokračoval ve školní docházce na měšťanské škole v Hranicích. Po dvou letech přestoupil na Městské reálné gymnázium v Hranicích. Maturitní zkoušku však složil na klasickém německém gymnáziu v Doupově ve školním roce 1927/1928.

Ihned po maturitě (4. prosince 1928) nastoupil do novoříšského kláštera do noviciátu. Po necelém roce v noviciátu nastoupil do brněnského alumnátu. Slavné sliby složil do rukou opata Součka 13. srpna 1933. V akademickém roce 1933/1934 studia na brněnském teologickém institutu ukončil.

Na kněze byl vysvěcen na slavnost sv. Cyrila a Metoděje 1934 v brněnské katedrále biskupem Josefem Kupkou. Primiční mši svatou sloužil v Hranicích o tři dny později. Po svém vysvěcení Machalka nastoupil jako kooperátor do Nové Říše. V roce 1941 jej opat Souček jmenoval provizorem.

Při nacistickém záboru kláštera 29. května 1942 byl zatčen spolu s ostatními bratřími. Kromě koncentračního tábora v Osvětimi také prošel tábory v Buchenwaldu a Dachau, kde byl osvobozen americkou armádou 29. dubna 1945.

Po návratu do kláštera byl zvolen opatem a jeho hlavním úkolem bylo především pozvednout řeholní život komunity. Jeho úsilí bylo však s nástupem nového státního režimu přerušeno. Byl zatčen 3. února 1950 a v „monstrprocesu“ s řeholními představenými odsouzen na 25 let.¹⁴⁸

Obr. 5 – Portrét opata Augustína Antonína Machalky.
Fotografie z osobního archivu autora.

¹⁴⁸ Podrobněji je o tématu pojednáno v kapitole 2.3. Monstrproces: Augustin Machalka a spol.

Trest si neodpykal celý; po vězení na Mírově, v Leopoldově a Valdicích byl 10. března 1959 propuštěn. Po určitou dobu bydlel u své sestry, poté se přestěhoval do řeholního domu v Táboře. V roce 1963 byl internován v Radvanově.

Jako kněz veřejně působit nemohl, protože nedostal státní souhlas. I přes jeho rehabilitaci šikana ze strany totalitního systému neustala: pravidelné výsledky, kontroly a další byly na běžném pořádku.

V roce 1991 přebíral budovu novoříšského kláštera, ale síly už ho opouštěly. I když nechtěl abdikovat, musel tak učinit v roce 1992, protože si uvědomoval, že klášter a komunita potřebuje nové a mladé vedení, které bude mít šanci řeholní život obnovit.

Zemřel v nedožitých 90 letech 3. ledna 1996. Pohřeb se konal 12. ledna 1996 a jeho tělo bylo uloženo do řádové hrobky na novoříšském hřbitově.¹⁴⁹

5.1.7. Němčanský, Bohumil Bohuslav (1909–1976)

Narodil se 16. listopadu 1909 v Hostěrádkách-Rešově (okr. Vyškov). Zde také navštěvoval pět let obecnou školu. Jeho otec zemřel roku 1917 na následky válečného zranění a matka jej na doporučení učitelů nechala zapsat v roce 1920 na reálné gymnázium v Antonínské ulici v Brně. Zde odmaturoval v roce 1928.¹⁵⁰

Do kláštera v Nové Říši vstoupil 4. prosince 1928.¹⁵¹ 1. ledna 1933 složil do rukou opata Součka slavné sliby.¹⁵² 5. března t. r. byl vysvěcen v biskupské kapli na podjáhna, necelý týden poté, 11. března, přijal v tehdejší brněnském semináři jáhenské svěcení.¹⁵³ O rok později byl na svátek sv. Cyrila a Metoděje 5. července 1934 vysvěcen v brněnské katedrále na kněze. Primiční mši svatou sloužil ve farním kostele v Šaraticích 15. července t. r.¹⁵⁴

Po svěcení se stal kaplanem v Zábrdovicích a 1. listopadu 1935 byl ustanoven rektorem nového kostela sv. Cyrila a Metoděje v Brně-Židenicích.¹⁵⁵ Po zatření novoříšských řeholníků gestapem 29. května 1942 byl Bohumil Němčanský 8. září t. r. ustanoven

¹⁴⁹ CVRČEK, Jiří. *Augustin Machalka*. s. 24 passim.

¹⁵⁰ Vlastní životopis Bohuslava Němčanského sepsaný při příležitosti žádosti o vstup do kláštera. Nedatováno. KA: složka Němčanský.

¹⁵¹ Řeholní Consignatio novoříšské kanonie.

¹⁵² Oznámení opata o slavných slibech do rodné farnosti s žádostí o zaznamenání do křestní matriky. 11. února 1933. KA: složka Němčanský.

¹⁵³ Dekrety potvrzující podjáhenské a jáhenské svěcení. 5. a 11. března 1933. KA: složka Němčanský.

¹⁵⁴ Oznámení a pozvánka B. B. Němčanského na svěcení a primiční mši svatou. Nedatováno. KA: složka Němčanský.

¹⁵⁵ KOSÍK, Marian Rudolf: *Kněžská a řeholní povolání*, s. 14–15.

zástupcem nepřítomného opata pro novoříšský konvent,¹⁵⁶ žil však nadále v Brně. V roce 1946 se stal v Brně-Židenicích administrátorem.¹⁵⁷

2. dubna 1952 byl zajištěn Státní bezpečností a bylo proti němu zahájeno stíhání pro trestný čin podvracení republiky, za což byl 1. listopadu t. r.¹⁵⁸ odsouzen k 22 letům trestu. Nemoc mu ale pomohla dostat se na svobodu již v roce 1958.¹⁵⁹

Obr. 6 – P. Bohuslav Bohumil Němčanský

Fotografie použita z: KOSÍK, Marian. *Kněžská a řeholní povolání ve farnosti šaratické a vážanské*. s.14

V lednu 1962 prosil P. Němčanský jako invalidní důchodce biskupský ordinariát, aby byl umístěn jako duchovní do nějakého ústavu sociální péče, kde by potřebovali duchovního. Krajský národní výbor však jeho žádosti nevyhověl, protože v té době žádné podobné místo nebylo k dispozici.¹⁶⁰ Němčanský tedy zůstal jako kněz mimo službu v Újezdě u Brna a pracoval jako dělník výrobního družstva invalidů „Obzor“ v Brně.

Usnesením okresního soudu Brno-venkov byl P. Němčanský v říjnu 1968 v plném rozsahu rehabilitován. Zaslal proto toto usnesení na brněnský ordinariát s prosbou, aby mohl jako kněz vypomáhat v duchovní správě.¹⁶¹ Jeho žádosti bylo k 9. lednu 1969 vyhověno a po několika letech mohl opět veřejně celebrovat mši svatou a slavit svátosti.¹⁶²

¹⁵⁶ Dopis Bohumila Němčanského kapitulní konzistoři s žádostí o uvolnění z funkce. 14. září 1942. KA: složka Němčanský.

¹⁵⁷ Dopis Zemského národního výboru biskupské konzistoři v Brně. 30. srpna 1946. KA: složka Němčanský.

¹⁵⁸ Dopis Krajského národního výboru biskupské konzistoři v Brně. 6. listopadu 1952. KA: složka Němčanský.

¹⁵⁹ KOSÍK, Marian Rudolf. *Kněžská a řeholní povolání*, s. 14–15.

¹⁶⁰ Korespondence mezi P. Němčanským, ordinariátem a KNV. Leden 1962. KA: složka Němčanský.

¹⁶¹ Žádost P. Němčanského biskupské konzistoři o udělení jurisdikce k výpomoci ve farnosti. Jako příloha žádosti je přiložen opis usnesení soudu. Nedatováno. KA: složka Němčanský.

¹⁶² Dopis brněnského ordinariátu P. Němčanskému o předběžném udělení státního souhlasu. 8. ledna 1969. KA: složka Němčanský.

V Újezdě u Brna vypomáhal v duchovní činnosti až do své smrti 26. srpna 1976. Pohřeb se konal 31. srpna t. r. a Němčanský byl pochován do kněžského hrobu v Újezdě u Brna.¹⁶³

5.1.8. Rajda, Štěpán Jakub (1872–1957)

Narodil se 1. srpna 1872 v Uhřicích (okr. Vyškov). V rodišti také navštěvoval obecnou školu. V roce 1886/1887 nastoupil na státní gymnázium v Brně, kde absolvoval sedm ročníků. Poslední rok přešel do Německého (dnes Havlíčkova) Brodu, kde na tamějším gymnáziu odmaturoval v roce 1894.¹⁶⁴

24. července 1898 byl v brněnské katedrále sv. Petra a Pavla vysvěcen na podjáhna, o dva dny později na jáhna. 31. července t. r. přijal z rukou biskupa Františka Bauera kněžské svěcení.¹⁶⁵

Od 12. října 1898 byl jmenován kooperátorem ve Stonařově a na konci roku 1899 se stal kooperátorem v Hustopečích.

O rok později vstoupil do novoříšského kláštera a hábit oblékl 16. srpna 1900. V té době byl ustanoven kazatelem a zpovědníkem v Nové Říši. Od roku 1901 byl na tomtéž místě jmenován kooperátorem. Slavné sliby skládal do rukou opata Karáska 21. srpna 1904. V roce 1909 byl v Nové Říši jmenován farářem. Tuto funkci zastával až do roku 1913.

20. června 1913 byl ustanoven farářem v nedaleké Staré Říši, kde setrval až do 23. října 1921 a týž den byl jmenován farářem v Dlouhé Brtnici.¹⁶⁶

Po opatské volbě v roce 1945 byl jmenován převorem kláštera. Když byl klášter komunisty uzavřen, odešel do kněžského domova na Moravci,¹⁶⁷ kde 13. března 1957 zemřel. Pohřeb se konal 16. března t. r. v Nové Říši a Rajda byl pochován na místním hřbitově do hrobu jeho matky.¹⁶⁸

---

¹⁶³ Opis telefonátu administrátora z Újezda u Brna na biskupský ordinariát o úmrtí P. Němčanského. 26. srpna 1976. KA: složka Němčanský.

¹⁶⁴ Osobní dotazník Š. J. Rajdy. Nedatováno. KA: složka Rajda.

¹⁶⁵ Dekrety o jednotlivých svěceních. Červenec 1898. KA: složka Rajda.

¹⁶⁶ Osobní dotazník Š. J. Rajdy. Nedatováno. KA: složka Rajda.

¹⁶⁷ Osobní svědectví P. Mariana Rudolfa Kosíka, OPraem. Zaznamenáno autorem 26. března 2017.

¹⁶⁸ Parte Š. J. Rajdy. KA: složka Rajda.

Obr. 7 – P. Štěpán Jakub Rajda
Fotografie ze smutečního oznámení, KA: složka Rajda.

5.1.9. Svoboda, Bronislav Josef (1916–1969)

Narodil se 20. dubna 1916 ve Štěpánově u Olomouce. Obecnou školu vychodil v rodišti. Jelikož rodiče neměli peníze, aby mu mohli zajistit další studium, nastoupil v roce 1927 na měšťanku ve Štěpánově. Zde se připravil na postupové zkoušky do II. ročníku reálného gymnázia v Olomouci, odkud po roce přestoupil na Arcibiskupské gymnázium do Kroměříže, kde také roku 1935 odmaturoval.

Po maturitě nastoupil do semináře v Olomouci, odkud po roce požádal o vstup do novoříšského kláštera.¹⁶⁹ Jednoduché sliby složil 23. srpna 1937.¹⁷⁰ Slavné sliby skládal do rukou opata Součka 21. ledna 1940,¹⁷¹ což mu bylo umožněno po udělení dispensu od stanovené délky časných řeholních slibů.¹⁷²

Na kněze byl vysvěcen 29. června 1940 v pražské katedrále sv. Víta kardinálem Kašparem.¹⁷³ Od 1. srpna 1941 byl ustanoven kooperátorem v Brně-Zábřovicích.¹⁷⁴ Tímto ustanovením byl uchráněn zatčení gestapem v květnu 1942.

Od 1. září 1945 se stal administrátorem farnosti v Rozseči, kde ovšem zůstal pouze měsíc. Od 1. října 1945 byl totiž ustanoven administrátorem v Rancířově nedaleko Jemnice.¹⁷⁵

¹⁶⁹ Vlastní životopis napsaný s žádostí o vstup do kláštera. Nedatováno. KA: složka Svoboda.

¹⁷⁰ Podepsaná slibová formule. 23. září 1937. KA: složka Svoboda.

¹⁷¹ Žádost převora o udělení souhlasu bratry kanonie k připuštění ke slibům. 15. ledna 1940. KA: složka Svoboda.

¹⁷² Udělený dispens ke slavným slibům od generálního opata a od kongregace pro víru. 21. a 30. října 1939. KA: složka Svoboda.

¹⁷³ Dekret o kněžském svěcení. 29. června 1940. KA: složka Svoboda.

¹⁷⁴ Dopis kapitulního vikáře opatu Součkovi o ustanovení. 7. dubna 1942. KA: složka Svoboda.

¹⁷⁵ Osobní dotazník. Nedatováno. KA: složka Svoboda.

V září 1948 se stal administrátorem v Teplé-Městě, excurrendo v Ovesných Kladrubech a Svatém Vojtěchu.¹⁷⁶ V roce 1950 byl při Akci „K“ internován v Želivě. 11. března 1951 se mu podařilo uniknout a ukrýt se v okolí želivského kláštera. Po deseti dnech byl dopaden, odvezen do Hájku u Prahy a odsouzen k pěti měsícům vězení v Kutné Hoře. Od 7. května 1953 byl poslán na 20 měsíců do táborů nucených prací a v roce 1955 byl propuštěn.¹⁷⁷

Před svou smrtí (5. prosince 1969) působil jako duchovní u sester premonstrátek ve Velkém Březně. Smuteční obřady se konaly 12. prosince t. r. v Ústí n. Labem.¹⁷⁸ Pochován byl v Brně-Židenicích a jeho tělesné ostatky byly v 90. letech převezeny do Nové Říše.¹⁷⁹

5.1.10. Tyl, Heřman Josef (1914–1993)

Narodil se 31. července 1914 v Cakově (okr. Olomouc). Zde navštěvoval dvoutřídní obecní školu a další tři roky strávil ve smíšené občanské škole v Náměšti na Hané. Ve školním roce 1928/1929 studoval u Dr. Klementa Žúrka v Bílsku. Na základě přijímací postupové zkoušky byl přijat do třetího ročníku reálného gymnázia v Litovli. Od školního roku 1930/1931 přestoupil na Arcibiskupské gymnázium v Kroměříži, kde také mohl bydlet a stravovat se. V polovině pátého ročníku musel z důvodu nemoci přestoupit do Prešova na Slovensko, kde zůstal až do maturity, kterou složil v roce 1935.¹⁸⁰

V novoříšském klášteře složil jednoduché sliby 10. října 1936¹⁸¹ a slavné sliby do rukou opata Součka pak na svátek Zjevení Páně 6. ledna 1940.¹⁸² V témže roce byl biskupem Josefem Kupkou vysvěcen na podjáhna (9. března), jáhna (10. března) a kněze (5. července).¹⁸³

---

¹⁷⁶ Osada Svatý Vojtěch byla podle pověsti založena na místech, kde přebýval sv. Vojtěch při návratu z Říma. Podle historické mapy víme, že osada se nacházela nedaleko hranice dnešního Karlovarského kraje s krajem Plzeňským. Osada ležela mezi Ovesnými Kladruby a Klášteřem Teplá. První zmínka pochází snad již z 10. století. Obec se postupně rozvíjela, v roce 1838 byla postavena škola, zřízena fara a malý hřbitov. Před válkami zde žilo 150 obyvatel ve 24 domech. Po válkách a odsunu německých obyvatel zde žilo jen 34 lidí. Po roce 1950 se osada zcela vydlidnila, domy byly vyrabovány a nakonec zbourány. V roce 1959 byl zbourán i kostel.

¹⁷⁷ VLČEK, Vojtěch: *Perzekuce mužských řádů*, s. 285.

¹⁷⁸ Parte B. J. Svobody. KA: složka Svoboda.

¹⁷⁹ Osobní svědectví P. Mariana Rudolfa Kosíka, OPraem. Zaznamenáno autorem 26. března 2017.

¹⁸⁰ Vlastní životopis sepsaný H. J. Tylem s žádostí o vstup. Nedatováno. KA: složka Tyl.

¹⁸¹ Slibová formule. 10. října 1936. KA: složka Tyl.

¹⁸² Slibová formule. 6. ledna 1940. KA: složka Tyl.

¹⁸³ Dopis biskupa Josefa Kupky adresovaný opatu Pavlu Součkovi o termínech svěcení Heřmana Tyla. 19. ledna 1940. KA: složka Tyl.

V novoříšském klášteře působil jako novicmistr. Po zatčení gestapem 29. května 1942 byl nacisty vězněn v koncentračních táborech v Osvětimi a Buchenwaldu.¹⁸⁴ Po opatské volbě Machalka jmenoval novoříšským farářem Štěpána Rajdu a sám převzal funkci novicmistra, čímž zbavil Heřmana Tyla jeho funkcí v klášteře. Opat projednal tuto záležitost s generálním vikářem řádu, opatem Jarolímkem, a dohodli se, že pro uklidnění situace pošlou Heřmana Tyla do kláštera v Teplé, odkud byla odsunuta většina bratří vesměs německého původu.¹⁸⁵

Farníci z Nové Říše toto přeložení nelibě nesli. Heřman Tyl sám vzpomínal: „*Před půlnocí stál dole v průjezdu již připraven povoz. Když jsem tam přišel, byl jsem překvapen, co tam bylo shromážděno lidí: staří, mladí, ženy, muži, ba i matky s dětmi v náručí. Všichni plakali a se sepjatýma rukama mne prosili, abych je neopouštěl. Někteří klečeli před koňmi a tak chtěli zabránit mému odjezdu. Toto rozloučení bylo nejtěžší, ale nebylo možno se mu vyhnout, než rozloučit se požehnáním a nadějí, že se třeba vrátím.*“¹⁸⁶

Tyl už se ale nevrátil. 7. března 1946 byl strahovským opatem Jarolímkem jmenován převorem a novicmistrem tepelského kláštera se všemi pravomocemi, potřebnými k obnovení tamní komunity.¹⁸⁷ Na jaře toho roku do pohraničních farností nedaleko Teplé odešli i další novoříšští řeholníci: Kasan, Bednář a Žůrek.¹⁸⁸

Obr. 8 – P. Heřman Josef Tyl po přeložení z Nové Říše
Fotografie použita z KA: složka Tyl.

¹⁸⁴ Parte H. J. Tyla. KA: složka Tyl.

¹⁸⁵ Přednáška pronesená P. Marianem Rudolfem Kosíkem, OPraem. na kolokviu „Opat Heřman Tyl v dějinách premonstrátského řádu“ konaném na půdě KTF UK dne 5. září 2008. Písemná přednáška je uchována v KA: složka Tyl. s. 15–16.

¹⁸⁶ TYL, Heřman Josef. *Psancem. [Vlastní životopis tepelského opata Heřmana Josefa Tyla]*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006, s. 63.

¹⁸⁷ Dopis opata Bohuslava Jarolímka opatu Augustinu Machalkovi ze dne 7. března 1946. KA: složka 1945-1950.

¹⁸⁸ Řeholní consignatio novoříšské kanonie.

Od roku 1950 do roku 1958 byl Tyl vězněn, tentokrát komunistickým režimem. Po propuštění se vrátil do svého rodiště, kde pracoval v zemědělském družstvu. V roce 1964 nastoupil do duchovní správy v Bohuslavicích u Konice (okr. Prostějov). Od roku 1968 byl administrátorem tepelské kanonie. O rok později (1969) převzal duchovní správu v Mariánských Lázních, tu směl však vykonávat pouze do roku 1974, kdy byl nucen odejít do důchodu. V 80. letech vypomáhal v duchovní správě v Olomouci a ve Slatinicích u Olomouce.

19. září 1989 byl zvolen 51. tepelským opatem a 14. října byl v arcibiskupské kapli v Praze benedikován. V prosinci 1992 ze zdravotních důvodů na svůj opatský úřad rezignoval.

Dne 10. prosince 1993 posílen svátostí nemocných zemřel. Pohřeb se konal 17. prosince t. r. v klášterním kostele v Teplé a jeho tělo bylo pochováno na hřbitově v Mariánských Lázních.¹⁸⁹ Roku 2003 byly jeho ostatky přeneseny do Teplé na klášterní hřbitov.¹⁹⁰

5.1.11. Valášek, Jan František (1901–1969)

Narodil se 10. září 1901 v Lutopecnách (farnost Hradisko). Roku 1920 vystudoval gymnázium v Kroměříži, poté vstoupil do jezuitského řádu, kde strávil dva roky v noviciátě v Trnavě a tři roky studoval filosofii v Polsku.

Roku 1926 požádal opata v Nové Říši o vstup do kláštera.¹⁹¹ Po ročním noviciátu a ročním studiu na bohosloveckém učilišti v Českých Budějovicích jej opat vyslal na studia do rakouského Innsbrucku, kde absolvoval pouze teologická studia, neboť studia filosofie dokončil již za svého působení v Polsku.¹⁹²

2. února 1931 složil slavné sliby.¹⁹³ 24. února 1931 byl vysvěcen na podjáhna, 1. března 1931 na jáhna.¹⁹⁴ 22. března 1931 přijal v kapli teologického konviktu v Innsbrucku kněžské svěcení. Primiční mši svatou sloužil 6. dubna 1931 v Hradisku.¹⁹⁵

Po vysvěcení sloužil v Nové Říši, později na Svatém Kopečku u Olomouce, kde působil až do 1. července 1937,¹⁹⁶ kdy byl jmenován administrátorem v Dlouhé Brtnici.¹⁹⁷

---

¹⁸⁹ Parte H. J. Tyla. KA: složka Tyl.

¹⁹⁰ Osobní svědectví P. Mariana Rudolfa Kosíka, OPraem. Zaznamenáno autorem 26. března 2017.

¹⁹¹ Písemné vzpomínky na J. F. Valáška sepsané jeho neteří. Nedatováno. KA: Složka Valášek.

¹⁹² Korespondence mezi J. F. Valáškem a opatem Ferdinandem Hotovým o studiu v Českých Budějovicích a přestupu do Innsbrucku. Leden 1928. KA: Složka Valášek.

¹⁹³ Slibová formule. 2. února 1931. KA: Složka Valášek.

¹⁹⁴ Dekrety o jednotlivých svěceních. 24. února a 1. března 1931. KA: Složka Valášek.

¹⁹⁵ Oznámení o svěcení a primici J. F. Valáška. Nedatováno. KA: Složka Valášek.

¹⁹⁶ Dopis opata Zavorala opatu Součkovi. 28. května 1937. KA: Složka Valášek.

Jako farář v Zábrdovicích byl 16. října 1952 zatčen a rozsudkem státního soudu v Praze ze dne 1. listopadu 1952 odsouzen ke třinácti letům vězení.¹⁹⁸ Protizákonného jednání se měl dopustit tím, že v červnu 1949 přečetl v kostele pastýřský list biskupů, šířil pastýřské listy a zprávy vatikánského rozhlasu.¹⁹⁹

V roce 1969 mu byl udělen státní souhlas k občasně výpomoci v duchovní službě v Šardicích a jiných farnostech.²⁰⁰

Zemřel po ukončení duchovní obnovy ve farnosti Babice u Velehradu zaopatřen svátostmi 30. března 1969. Pohřeb se konal 2. dubna t. r. a jeho ostatky byly převezeny do Hradiska, kde byly uloženy do rodinné hrobky.²⁰¹

5.1.12. Žůrek, Klement Josef (1874–1954)

Narodil se 12. února 1874 v Žeranovicích (okr. Holešov). Studoval na piaristickém gymnáziu ve Strážnici a následně v Kroměříži. Během teologických studií těžce onemocněl a jeho sestra Františka učinila slib Bohu, že se neprovdá, aby se Josef mohl stát knězem. Na něj byl Žůrek vysvěcen 5. července 1896.

Poté odešel do Vídně na ústav Frintaneum, kde získal profesuru teologie a sociologie. Své habilitační dílo nazval: *Not und andere Probleme Wiener Jugend* (přeloženo: *Bída a další problémy vídeňské mládeže*). Jméno Josefa Žůrka začalo pronikat mezi přední vídeňské vědce a morální teology. Díky tomu také získal místo vychovatele a učitele náboženství pozdější císařovny Zity.

Jako kněz působil v Kroměříži a Holešově. Na podnět opata Drápalíka vstoupil 6. prosince 1910 do novoříšského kláštera. O rok později složil jednoduché sliby a 8. prosince 1914 pak sliby slavné.

V Nové Říši vydával časopis „Naše omladina“. Od roku 1924 působil v Bílsku u Litovle. Zde založil Sociálně výchovný ústav a spolek pro jeho vydržování. Byl vynikajícím exercitátorem a v Bílsku vychoval mnoho kněží.

Po válce odešel do Teplé. Při likvidaci klášterů v roce 1950 byl odvezen do Broumova a poté do Králík.

Podlehl rakovině pravé ledviny a celkové tělesné vyčerpanosti v nemocnici v Červené Vodě 10. dubna 1954. Pochován byl 14. dubna t. r. na Svatém Hostýně.²⁰²

---

¹⁹⁷ Písemné vzpomínky na J. F. Valáška sepsané jeho neteří. Nedatováno. KA: Složka Valášek.

¹⁹⁸ Dopis KNV v Brně biskupské konzistoři. 6. listopadu 1952. KA: Složka Valášek.

¹⁹⁹ Písemné vzpomínky na J. F. Valáška sepsané jeho neteří. Nedatováno. KA: Složka Valášek.

²⁰⁰ Dopis MNV v Brně biskupské konzistoři. 5. března 1969. KA: Složka Valášek.

²⁰¹ Parte J. F. Valáška. Nedatováno. KA: Složka Valášek.

5.2. Řeholníci inkardinovaní od května 1942 do února 1950

5.2.1. Fanta, Evermod František (1915–1971)

Narodil se 1. února 1915 v Martínkově, který se nachází asi 20 kilometrů od Nové Říše. Studoval Státní československé reálné gymnasium v Moravských Budějovicích, kde v roce 1938 maturoval.²⁰³ Ihned poté požádal o vstup do kláštera v Nové Říši.²⁰⁴

Jednoduché sliby složil spolu s Ludolfem Bartákem 21. září 1939.²⁰⁵ Kněžské svěcení přijal na svátek sv. Cyrila a Metoděje 1944.²⁰⁶

Opat požádal biskupský ordinát o uvolnění P. Fanty k 11. září 1948 ze služby administrátora ve Vranětíně a excurrento v Rancířově. Učinil tak kvůli nedostatku kněží na inkorporovaných farách,²⁰⁷ neboť jej potřeboval jako duchovního správce do Rozseče. Ordinariát však požádal opata, aby Fantu ponechal ve Vranětíně, protože nebyl k dispozici žádný kněz, který by mohl být do této farnosti ustanoven.

Opat měl však k přeložení P. Fanty několik důvodů. Jednak byl na žádost strahovského opata z Rozseče odvolán P. Bronislav Svoboda, jednak také v této době přišel P. Fanta požádat, „*aby byl z Vranětína odvolán z důvodů, které jeho další pobyt ve Vranětíně znemožnily.*“ Opat Machalka ujišťoval rovněž biskupský ordinariát, že ustanovení P. Fanty v Rozseči bude pouze dočasné, protože generální opat řádu chtěl, aby vykonával nějakou funkci přímo v klášteře. Nakonec do Rozseče ustanoven byl a kvůli nástupu totalitního režimu a uzavření kláštera v Rozseči zůstal i nadále.²⁰⁸

Po smrti P. Milo Kaloudy (léto 1952) se měl stát administrátorem ve Staré Říši a excurrento v Rozseči. Církevní oddělení Krajského národního výboru v Jihlavě však s tímto ustanovením nesouhlasilo a ustanovení pozměnilo – stal se tedy administrátorem v Rozseči a excurrento ve Staré Říši.²⁰⁹

Zemřel v dačické nemocnici 31. října 1971. Pohřeb se konal 4. listopadu v Rozseči a pochován byl v Martínkově do rodinného hrobu.²¹⁰

---

²⁰² Dopis s životopisem K. J. Žúrka sepsaný neznámým autorem zaslaný dr. Dolistovi. 17. března 1998. KA: složka Žůrek.

²⁰³ Vysvědčení ze 7. a 8. třídy gymnasia. KA: složka Fanta.

²⁰⁴ Žádost o přijetí zaslaná opatu Součkovi. 27. července 1938. KA: složka Fanta.

²⁰⁵ Žádost opata Pavla Součka o udělení souhlasů bratří k jednoduchým slibům E. F. Fanty. Nedatováno. KA: složka Fanta.

²⁰⁶ Parte E. F. Fanty. KA: složka Fanta.

²⁰⁷ Řeholní farnosti, které po majetkové i duchovní stránce spravovali kněží z kláštera.

²⁰⁸ Vzájemná korespondence mezi opatem Machalkou a biskupským ordinariátem. Září 1948. KA: složka Fanta

²⁰⁹ Udělení státního souhlasu Krajským národním výborem. 28. července 1952. KA: složka Fanta.

²¹⁰ Parte E. F. Fanty. KA: složka Fanta.

5.2.2. Kratochvíla, Pavel Josef (1924–1992)

Narodil se 14. dubna 1924 ve Velké Bíteši. Studoval obchodní akademii v Brně, kde maturoval v roce 1944. Jelikož školu dokončil ještě v době války, musel po studiu nastoupit na nucené práce.

31. října 1945 přijal od opata Augustina Machalky řeholní oděv a jméno Pavel. Jednoduché sliby složil o rok později na slavnost Všech svatých a nastoupil ke studiu na teologické fakultě v Praze. Slavné sliby složil do opatových rukou 3. listopadu 1949. Jako student bydlel ve Strahovském klášteře, odkud byl v den svých 36. narozenin, 14. dubna 1950, spolu s ostatními bratry odvezen do Broumova.²¹¹

„Týden před vysvěcením jsem byl odvezen do internace do Broumova. V Broumově jsem dokončil u profesorů zkoušky, které jsem nemohl vykonat v Praze. Z Broumova nás odvezli do vojenských pracovních táborů na Slovensko. V pracovních táborech jsem žil tři a půl roku. (...) Když jsme odcházeli z pracovních táborů, nařídili nám, že musíme odejít do výroby. Pracoval jsem ve Zbrojovce v Zábřovicích.“²¹²

Na kněze byl tajně vysvěcen dle vlastního svědectví v roce 1951 v Bratislavě Dr. Hnilicou²¹³, který sám přijal tajná svěcení v lednu téhož roku.²¹⁴

Na konci roku 1957 byl spolu s dalšími bratřími uvězněn za snahu pokračovat v řeholním životě.²¹⁵ Díky amnestii v roce 1960 byl propuštěn; poté pracoval v Ingstavu jako řidič (Praha, Brno a jižní Morava).²¹⁶

Plně rehabilitován byl v roce 1969.²¹⁷ Od roku 1968 vypomáhal jako duchovní, nejdříve pouze v době poutí ve Sloupu v Moravském krasu. V roce 1969 dostal státní souhlas opět k výpomoci ve Sloupu.²¹⁸

Dekretem z 6. února 1970 byl ustanoven kooperátorem v Jihlavě u kostela sv. Jakuba a to s účinností od 15. února.²¹⁹ Od 1. července 1973 je ustanoven kooperátorem ve far-

²¹¹ Osobní karta P. J. Kratochvíly. Nedatováno. KA: složka Kratochvíla.

²¹² Vlastní životopis P. J. Kratochvíly. Nedatováno. KA: složka Kratochvíla.

²¹³ Dopis P. J. Kratochvíly na Okresní národní výbor, odbor kultury pro věci církevní s udáním dat studií a svěcení. 30. listopadu 1972. KA: složka Kratochvíla.

²¹⁴ Tlačová kancelária KBS. *Zomrel biskup Mons. Pavol Mária Hnilica SJ.* (8.10.2006) [2017-01-18]. <<https://www.tkkbs.sk/view.php?cislocianku=-20061008001>>.

²¹⁵ Podrobněji je o tématu pojednáno v kapitole 4.2. Tajné aktivity členů komunity.

²¹⁶ Osobní karta P. J. Kratochvíly. Nedatováno. KA: složka Kratochvíla.

²¹⁷ Zahlázení trestu, usnesení MS v Brně č. 1 Nt 101/68 z 31. ledna 1969. KA: Kratochvíla. Rehabilitace, usnesení KS v Brně č. 6 Tr 8/68 z 31. března 1969. KA: složka Kratochvíla.

²¹⁸ Korespondence mezi slupským farářem P. Vladimírem Kotounem a biskupským ordinariátem o výpomoci o nedělích a poutích. 10. dubna 1969. KA: složka Kratochvíla.

²¹⁹ Osobní dotazník P. J. Kratochvíly. Nedatováno. KA: složka Kratochvíla.

nosti Žďár n. Sázavou I. u kostela sv. Prokopa.²²⁰ 1. ledna 1978 nastoupil jako administrátor v Mikulčicích a administrátor excurrento v Lužici u Hodonína.²²¹

Obr. 9 – P. Pavel Josef Kratochvíla
Fotografie použita z KA: složka Kratochvíla.

Po revoluci, v červenci 1990, nastoupil jako farář do Nové Říše. Brzy nato byl však odvezen do jihlavské nemocnice, odkud se již do Nové Říše nevrátil. Odešel do seniorského kněžského domova na Moravci nedaleko Křižanova, kde také 16. března 1992 zemřel. Pohřben byl 24. března na hřbitově v Nové Říši.²²²

5.2.3. Krump, Bedřich Antonín (1914–1985)

Narodil se 31. března 1914 v Hosticích u Šumperka, dětství prožil v Bílsku u Litovle. U svého otce se vyučil truhlářem. Toužil však po kněžském povolání, a proto absolvoval v Litovli reálné gymnázium, kde 17. června 1940 maturoval.²²³

Na kněze byl vysvěcen 5. července 1946 v brněnské katedrále sv. Petra a Pavla. Ihned po vysvěcení nastoupil jako kaplan do Brna-Zábrdovic.²²⁴ 1. prosince 1951 nastoupil základní vojenskou službu u PTP, kterou dokončil 7. května 1954. Biskupská konzistoř na Krumpovo oznámení zareagovala velmi rychle a s účinností již od 1. května 1954 jej ustanovuje kooperátorem v Šardicích (okr. Kyjov) a k výpomoci ve farnosti

²²⁰ Dopis z kapitulního Ordinariátu Děkanskému úřadu v Jihlavě o ustanovení ve Žďáře. 26. června 1973. KA: složka Kratochvíla.

²²¹ Dopis kapitulního vikáře Děkanskému úřadu žďárskému v Novém Veselí o ustanovení administrátorem. 6. ledna 1978. KA: složka Kratochvíla.

²²² Osobní karta P. J. Kratochvíly. Nedatováno. KA: složka Kratochvíla.

²²³ Životopis napsaný A. Krumpem před vstupem do kláštera. 21. června 1940. KA: složka Krump.

²²⁴ Evidenční list B. A. Krumpa. Nedatováno. KA: složka Krump.

Hovorany (okr. Hodonín).²²⁵ Po smrti šardického faráře P. Josefa Tužina (14. 10. 1958) se Krump stal v této farnosti administrátorem.²²⁶

Ke dni 15. října 1968 se Krump stěhuje do Nové Říše, kde vykonává funkci administrátora a v nedalekých Krasonicích administrátora excurrendo.²²⁷

24. července 1972 byl převezen do nemocnice se srdeční slabostí. Nejdříve byl zastupován kněžími z okolních farností, poté ustanovil biskupský ordinariát dlouhodobým zastupujícím administrátorem Františka Limberga, dosavadního administrátora v Blansku. Krump se kvůli rekonvalescenci dokonce vrátil do rodného domu, kde žil společně s bratrem. Do Nové Říše se již nevrátil.²²⁸

Obr. 10 – P. Bedřich Antonín Krump

Fotografie použita ze smutečního oznámení, KA: složka Krump.

Biskupský ordinariát mu nejprve nabízel farnost Božice u Znojma, k níž nepřináležela žádná další farnost. Navíc by mu hmotné starosti (praní osobního i kostelního prádla, stravu aj.) zajistily řeholní sestry z tamějšího ústavu.²²⁹

Na základě lékařské zprávy, že je práce schopný, byl Krump dne 1. dubna 1973 ustanoven administrátorem do Brankovic na Vyškovsku a administrátorem excurrendo v Dobročkovicích.²³⁰

²²⁵ Korespondence mezi B. A. Krumpem a ordinariátem. Květen 1954. KA: složka Krump.

²²⁶ Korespondence mezi konzistory a tajemníkem pro věci církevní. Říjen 1958. KA: složka Krump.

²²⁷ Dopisy biskupské konzistoře děkanským úřadům a místním krajským výborům s žádostí o udělení dodatečného písemného souhlasu. 30. října 1968. KA: složka Krump.

²²⁸ Korespondence mezi třešťským děkanem a biskupským ordinariátem o zdravotním stavu kněze Krumpa. KA: složka Krump.

²²⁹ Dopis biskupského ordinariátu B. A. Krumpovi o nabídce ustanovení v Božicích u Znojma. 6. října 1972. KA: složka Krump.

²³⁰ Dopis biskupského ordinariátu B. A. Krumpovi o ustanovení. 16. dubna 1973. KA: složka Krump.

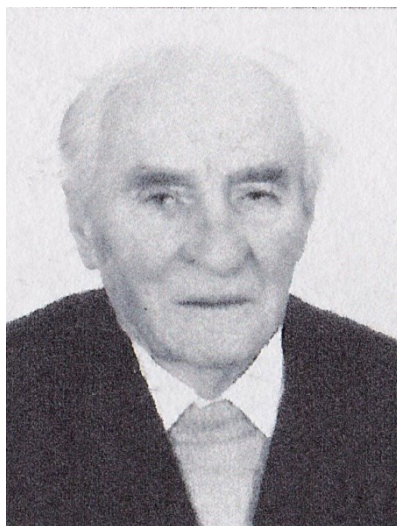
P. Bedřich Krump měl přesto několikrát za rok potíže se srdcem, po nichž býval obvykle hospitalizován. Léčil se však většinou tak krátce, že než mohlo být podáno hlášení o nemoci, byl již zase zpět. Naposled onemocněl v úterý 10. prosince a na doporučení lékaře byl převezen ke své sestře do Hostic. Tam zemřel ve středu 11. prosince 1985. Příbuzní zařídili pohřeb v Rudě nad Moravou v pondělí 16. prosince 1985.²³¹

5.2.4. Opravil, Hroznata Augustin (1914–2000)

Narodil se 30. července 1914 v Těšánkách (okr. Kroměříž). Svá středoškolská studia zahájil ve školním roce 1928/1929 na ústavě sv. Cyrila a Metoděje při Papežské koleji na Velehradě. Na reálné gymnázium v Kroměříži přestoupil ve školním roce 1933/1934. Zde také roku 1936 odmaturoval.²³²

Do kláštera vstoupil v roce 1940. Jednoduché sliby skládal 18. září 1941. Na kněze byl vysvěcen v brněnské katedrále 5. července 1946²³³ a od 15. července t. r. byl ustanoven jako první kooperátor novoříšské farnosti. V roce 1947 se pak stal administrátorem ve farnostech Rozseč a Dlouhá Brtnice.²³⁴ V roce 1949 byl jmenován administrátorem v Pavlově a Stonařově.²³⁵

Od 1. ledna 1980 působil jako administrátor excurrento v Urbanově.²³⁶

Obr. 11 – P. Hroznata Augustin Opravil
Fotografie ze smutečního oznámení, KA: složka Opravil.

²³¹ Dopis děkanského úřadu brněnskému biskupství o posledních dnech B. A. Krumpa. 21. prosince 1985. KA: složka Krump.

²³² Vysvědčení dospělosti Augustina Opravila. 16. června 1936. KA: složka Opravil.

²³³ Parte H. A. Opravila. KA: složka Opravil.

²³⁴ Jmenovací dekrety. 1. února, 1. června a 1. srpna 1947. KA: složka Opravil.

²³⁵ Jmenovací dekret. 1. února 1949. KA: složka Opravil.

²³⁶ Jmenovací dekret. 1. ledna 1980. KA: složka Opravil.

Z Dlouhé Brtnice jej biskup uvolnil k 1. prosinci 1995.²³⁷ Dožíval v soukromém bytě v Jihlavě. Pokud mu to zdravotní stav dovolil, vypomáhal v jihlavském kostele u Matky Boží.²³⁸ Zemřel 12. prosince 2000 a byl 20. prosince t. r. pochován do řádové hrobky v Nové Říši.²³⁹

5.2.5. Till, Arnošt Alois (1915–1995)

Narodil se 26. listopadu 1915 v Cakově (okr. Olomouc). Po ukončení obecné školy v rodišti nastoupil na měšťanku v Náměšti na Hané. Po dvou letech a po dobré přípravě u dr. Klementa Žúrka složil r. 1930 postupové zkoušky do třetího ročníku státního československého gymnázia v Brně. V posledním ročníku přestoupil na přání rodičů na gymnázium v Prostějově, kde odmaturoval 17. června 1936 a v říjnu téhož roku nastoupil na právnickou fakultu Masarykovy univerzity v Brně.²⁴⁰

V září 1939 vstoupil do kláštera v Nové Říši²⁴¹ a jednoduché sliby složil 20. září 1940.²⁴² Teologii studoval na biskupském diecézním bohosloveckém učilišti v Brně.

Podjáhenské svěcení přijal 24. února 1945, jáhenské o den později. Na kněze byl vysvěcen 29. července 1945 v brněnské katedrále. Všechna svěcení přijal v brněnské katedrále od olomouckého světícího biskupa Mons. Stanislava Zely. Primici měl 5. srpna 1945 v rodné farnosti ve Vilémově. 1. září 1945 byl ustanoven kooperátorem v Brně-Zábrdovicích. Po zatčení P. Valáška byl od října 1952 až do svého zatčení 26. května 1958 zdejší administrátorem.²⁴³

Celý svůj život zasvětil především výchově mládeže. Byl vůdcem a duchovním skautského oddílu působícího v Brně-Židenicích a za svou činnost byl vyznamenán skautským *Řádem sv. Václava* a *Řádem čestné lilie v trojlístku Zlatý stupeň* (nejvyšší vyznamenání Českého Junáka). Jeho odkaz před smrtí vedoucím skautů zněl: „*Nikdy nelitujte, co jste udělali pro mládež, byť za velkých obětí!*“²⁴⁴

V roce 1958 byl odsouzen k dvěma a půl roku vězení za spolupráci s brněnskou skupinou premonstrátů, především za zapůjčení prostor na faře v Zábrdovicích a kufříkového psacího stroje. Byl propuštěn na amnestii 9. května 1960.²⁴⁵

²³⁷ Vyzvázení ze služby faráře v Dlouhé Brtnici. 30. listopadu 1995. KA: složka Opravil.

²³⁸ Osobní svědectví P. Mariana Rudolfa Kosíka. Zaznamenáno autorem dne 26. března 2017.

²³⁹ Parte H. A. Opravila. KA: složka Opravil.

²⁴⁰ Vlastní životopis sepsaný Tillem s žádostí o vstup do kláštera. 1. dubna 1939. KA: složka Till.

²⁴¹ Dopis z kláštera adresovaný A. A. Tillovi, aby nastoupil. 20. července 1939. KA: složka Till.

²⁴² Slibová formulace. 20. září 1940. KA: složka Till.

²⁴³ Osobní karta A. A. Tilla. Nedatováno. KA: složka Till.

²⁴⁴ Parte A. A. Tilla. KA: složka Till.

²⁴⁵ Podrobněji o tématu je pojednáno v kapitole 3.3.5. Soudní proces Arnošt Till. (1958).

Poté pracoval jako dělník v Elektrotechnických závodech Julia Fučíka v Brně, dále v Maloměřické cementárně a v kamenolomu u Líšně, a to až do důchodu, do něhož odešel 1. června 1976. V roce 1966 obdržel státní souhlas k výpomoci v duchovní správě v Brně-Komíně. V roce 1971 mu státní souhlas byl odňat a byl mu opětovně navrácen až 16. dubna 1987 pro farnost v Brně-Zábrdovicích. Ke dni 1. října 1991 byl v Brně-Židenicích ustanoven jako kooperátor až do 1. července 1994.²⁴⁶

Zemřel 12. října 1995 v Brně-Židenicích, pochován byl 20. října t. r. do řádové hrobky na hřbitově v Nové Říši.²⁴⁷

5.2.6. Vitula, Metoděj Vladimír (1921–2002)

Vladimír Vitula se narodil 7. června 1921 v Kamenici u Jihlavy. Obecnou školu vychodil v Loděnicích u Pohořelic a měšťanskou školu v Pohořelicích. Složil postupové zkoušky do 3. ročníku a začal studovat reálné gymnázium v Moravské Třebové a později v Hranicích. Poté, co bylo gymnázium v Hranicích zrušeno, dostudoval na gymnáziu v Králově Poli, kde 23. května 1941 odmaturoval.²⁴⁸

Po maturitě nastoupil do novoříšského kláštera, obláčku měl 17. září 1941. Spolu s bratřími byl gestapem zatčen 29. května 1942. Po návratu z vězení nastoupil na brněnský teologický institut, na kterém studoval v letech 1943–1945.²⁴⁹ Po obnovení komunity v Nové Říši nastoupil na bohosloveckou fakultu Univerzity Karlovy, kde roku 1947 dostudoval.²⁵⁰

Slavné sliby složil 3. ledna 1946.²⁵¹ Vysvěcen na kněze byl v biskupské kapli na brněnském Petrově 21. prosince 1947. Primiční mši svatou pak sloužil o týden později, 28. prosince t. r., v chrámu sv. Cyrila a Metoděje v Brně-Židenicích.²⁵²

Po vysvěcení byl ustanoven jako druhý kooperátor ve farnosti Nová Říše.²⁵³ Byl očitým svědkem záboru kláštera StB a milicemi a jeho písemné svědectví posloužilo jako jeden z hlavních záznamů těchto událostí. Byl internován v Broumově (13. dubna 1950–9. září 1951)²⁵⁴ a do 23. února 1952 sloužil u PTP.²⁵⁵

²⁴⁶ Osobní karta A. A. Tilla. Nedatováno. KA: složka Till.

²⁴⁷ Parte A. A. Tilla. KA: složka Till.

²⁴⁸ Životopis sepsaný při příležitosti žádosti o vstup do kláštera. 24. května 1941. KA: Složka Vitula.

²⁴⁹ Index z brněnského teologického institutu studenta Vladimíra Vituly. KA: Složka Vitula.

²⁵⁰ Legitimace řádného posluchače Univerzity Karlovy v Praze. KA: Složka Vitula.

²⁵¹ Parte M. V. Vituly. KA: Složka Vitula.

²⁵² Oznámení M. V. Vituly o svěcení a primici. KA: Složka Vitula.

²⁵³ Jmenovací dekret na místo 2. kooperátora v Nové Říši. 8. dubna 1948. KA: Složka Vitula.

²⁵⁴ Dopis z ministerstva obrany M. Vitulovi o odškodnění. 10. 12. 1993. KA: Složka Vitula.

²⁵⁵ Lístek o zaměstnání M. V. Vituly. Nedatováno. KA: Složka Vitula.

15. května 1952 se stal kaplanem v Brně-Zábrdovicích²⁵⁶ a o více než rok později, 1. října 1953, byl ustanoven jako kooperátor v Brně-Židenicích.²⁵⁷ Od 1. srpna 1954 působil jako kooperátor v Oslavanech.²⁵⁸

Na začátku roku 1958 byl odsouzen společně s brněnskými řeholníky za pokračování v řeholním životě k dvěma a půl roku vězení.²⁵⁹ Po odpykání trestu začal pracovat v národním podniku Grafia v Brně, od 22. srpna 1963 pak v Ingstavu, rovněž v Brně.²⁶⁰

Do duchovní správy se vrátil v létě 1969, když byl 15. července ustanoven administrátorem ve Staré Říši.²⁶¹ K 31. srpnu t. r. ukončil pracovní poměr v Ingstavu. Od 1. prosince 1971 byl také ustanoven excurrento administrátorem v Rozseči.²⁶²

1. července 1974 byl ustanoven jako administrátor v Letonicích.²⁶³ Od 5. listopadu 1979 se stal administrátorem v Dražovicích a zároveň administrátorem excurrento v Letonicích.²⁶⁴ Po revoluci byl od 1. srpna 1990 ustanoven farářem v Nové Říši a administrátorem excurrento ve farnostech Stará Říše, Rozseč a Krasonice.²⁶⁵

Obr. 12 – P. Metoděj Vladimír Vitula v novoříšské knihovně.
Fotografie použita z KA: složka Vitula.

Dokud mu to jeho zdravotní stav dovolil, žil v klášteře. Po propuknutí nemoci se přestěhoval do kněžského domova pro důchodce na Moravci, kde 6. dubna 2002 zemřel.

²⁵⁶ Jmenovací dekret na místo kaplana v Brně-Zábrdovicích. 15. května 1952. KA: Složka Vitula.

²⁵⁷ Jmenovací dekret na místo kooperátora v Brně-Židenicích. 1. října 1953. KA: Složka Vitula.

²⁵⁸ Jmenovací dekret na místo kooperátora v Oslavanech. 26. července 1954. KA: Složka Vitula.

²⁵⁹ Podrobněji je o tématu pojednáno v kapitole 3.3.4. Soudní proces Kratochvíla a spol. (1958).

²⁶⁰ Lístek o zaměstnání M. V. Vituly. Nedatováno. KA: Složka Vitula.

²⁶¹ Jmenovací dekret na místo administrátora ve Staré Říši. 11. července 1969. KA: Složka Vitula.

²⁶² Jmenovací dekret na místo administrátora excurrento v Rozseči. 14. prosince 1971. KA: Složka Vitula.

²⁶³ Jmenovací dekret na místo administrátora v Letonicích. 19. června 1974. KA: Složka Vitula.

²⁶⁴ Jmenovací dekret na místo administrátora v Dražovicích a Letonicích. 5. listopadu 1979. KA: Složka Vitula.

²⁶⁵ Jmenovací dekret na místo faráře v Nové Říši. 31. října 1990. KA: Složka Vitula.

Pohřeb se konal 16. dubna 2002 v Nové Říši. Metoděj Vitula byl pochován do řádové hrobky na novoříšském hřbitově.²⁶⁶

5.2.7. Vozdecký, Hugo Josef (1920–1998)

Narodil se 27. září 1920 v Brně – Ivanovicích. Ve školním roce 1931/1932 nastoupil na Arcibiskupské gymnasium v Kroměříži, kde maturoval 9. června 1939.²⁶⁷ Po ukončení gymnázia požádal o vstup do novoříšského kláštera.²⁶⁸

Obláčku měl 19. září 1939 a ještě v noviciátu začal studovat na bohoslovecké fakultě Univerzity Karlovy v Praze, kde ovšem vydržel jen jeden akademický rok.²⁶⁹ Jednoduché sliby složil do rukou opata Pavla Součka 20. září 1940.²⁷⁰ Poté začal studovat biskupský teologický institut v Brně, kde absolvoval osm semestrů.²⁷¹

„Hned druhý den po volbě opatem O. Augustin přijel do Brna a poručil mi, abych, aniž bych komu o tom řekl, do 14 dnů se připravil a jel studovat do Říma. Což mi jen zkomplikovalo život (zkoušky navíc v Římě a pak tady v Brně). Ale přes to jsem měl zájem jet tam znovu.“²⁷²

Poslední zkouškou 25. června 1946 z dogmatické teologie absolvoval teologická studia na Papežské gregoriánské univerzitě.²⁷³ V zimním semestru 1947 začal studium na právnické fakultě Masarykovy univerzity v Brně. Po tomto semestru a devíti absolvovaných předmětech studia ukončil,²⁷⁴ protože mu opat další studia nepovolil.²⁷⁵

Na kněze byl Vozdecký vysvěcen 21. července 1946 a 12. prosince t. r. byl ustanoven do Brna-Židenic.²⁷⁶ 8. května 1947 se stal katechetou v Nové Říši²⁷⁷ a od 1. září

---

²⁶⁶ Parte M. V. Vituly. KA: Složka Vitula.

²⁶⁷ Opis vysvědčení dospělosti. 9. června 1939. KA: složka Vozdecký.

²⁶⁸ Dopis Josefa Vozdeckého opatu Součkovi s žádostí o přijetí do kláštera. 19. června 1939. KA: složka Vozdecký.

²⁶⁹ Legitimace řádného posluchače H. J. Vozdeckého. KA: složka Vozdecký.

²⁷⁰ Slibová formule H. J. Vozdeckého. 20. září 1940. KA: složka Vozdecký.

²⁷¹ Index studenta H. J. Vozdeckého. KA: složka Vozdecký.

²⁷² Vlastnoručně podepsaný lístek vložený do indexu z Gregoriánské univerzity. Nedatováno. KA: složka Vozdecký.

²⁷³ Osvědčení generálního tajemníka Gregoriánské univerzity o absolvování závěrečných zkoušek z teologie. 16. července 1946. KA: složka Vozdecký.

²⁷⁴ Index studenta H. J. Vozdeckého. KA: složka Vozdecký.

²⁷⁵ Vlastnoručně podepsaný lístek vložený do indexu z Gregoriánské univerzity. Nedatováno. KA: složka Vozdecký.

²⁷⁶ Ustanovení H. J. Vozdeckého. 12. prosince 1946. KA: složka Vozdecký.

²⁷⁷ Ustanovení H. J. Vozdeckého katechetou v Nové Říši. 8. května 1947. KA: složka Vozdecký.

téhož roku tu byl ustanoven jako první kooperátor.²⁷⁸ Od 15. dubna 1948 byl jmenován kaplanem v Brně-Zábrdovicích.²⁷⁹

Hugo Vozdecký byl odsouzen ve skupinovém procesu Burian a spol. 23. října 1952 ke třinácti letům vězení za velezradu a vyzvědačství.²⁸⁰

Po odebrání státního souhlasu se ho ujala jedna žena, se kterou uzavřel civilní sňatek. Ke konci života ale žil sám a bylo mu povoleno, aby soukromě sloužil mše svaté.

Před smrtí obnovil své kněžské závazky i řeholní sliby do rukou spolubratra, který jej zaopatřoval. Tím projevil opravdovou sounáležitost s řeholní rodinou v Nové Říši.²⁸¹

Zemřel 10. prosince 1998. Pohřeb měl 18. prosince t. r. a pohřben byl do řádové hrobky v Nové Říši.²⁸²

5.3. Řeholníci inkardinovaní od února 1950 do roku 1968

5.3.1. Kabelka, Marián Dobroslav (1929–1982)

Narodil se 22. dubna 1929 v Jakubově u Moravských Budějovic. Do kláštera v Nové Říši vstoupil ještě před zabráním kláštera komunisty. Po odvedení z kláštera v rámci Akce „K“ byl internován v táborech v Broumově, Oseku a Králíkách.²⁸³

Poté pracoval v Brně v nemocnici jako sanitář. V Brně byl též zatčen a společně se spolubratry, s nimiž pokračoval v řeholním životě, byl odsouzen jeden a půl roku.²⁸⁴ Trest si odpykal ve věznici na Mírově. V roce 1968 byl plně rehabilitován.²⁸⁵

19. února 1967 byl v Brně tajně vysvěcen na kněze Felixem Davidkem.²⁸⁶ 27. srpna 1968 jím byl pak vysvěcen i na biskupa skryté církve. Stal se jeho velmi blízkým přítelem a společně s ním připravoval další kandidáty ke svěcení.²⁸⁷

V roce 1972 si v rámci Večerní školy při zaměstnání dodělal maturitní zkoušku v oboru propagačního výtvarnictví na Střední uměleckoprůmyslové škole v Brně.²⁸⁸

²⁷⁸ Ustanovení H. J. Vozdeckého. 3. srpna 1947. KA: složka Vozdecký.

²⁷⁹ Dopis biskupské konzistoři farnímu úřadu v Brně-Zábrdovicích o ustanovení H. J. Vozdeckého. 10. dubna 1948. KA: složka Vozdecký.

²⁸⁰ VLČEK, Vojtěch. *Perzekuce mužských řádů*, s. 286.

²⁸¹ Osobní svědectví P. Mariana Rudolfa Kosíka. Zaznamenáno autorem dne 26. března 2017.

²⁸² Parte H. J. Vozdeckého. KA: složka Vozdecký.

²⁸³ Životopis M. D. Kabelky. Nedatováno. KA: složka Kabelka.

²⁸⁴ Podrobněji je o tématu pojednáno v kapitole 3.3.4. Soudní proces Kratochvíla a spol. (1958).

²⁸⁵ VLČEK, Vojtěch: *Perzekuce mužských řádů*, s. 289–291.

²⁸⁶ Felix Daviděk byl tajně svěceným biskupem. Byl zakladatelem společenství Koinotés, v kterém se aktivně zapojovali i novofíšští premonstráti. Více o osobě Felixe Davidka, celém společenství a jeho vlivu na bratry komunity je pojednáno v kapitole 4.2.3.

²⁸⁷ Osobní svědectví paní Ludmily Javorové. Zaznamenáno autorem dne 15. března 2017.

²⁸⁸ Doklad o maturitní zkoušce. 13. června 1972. KA: složka Kabelka.

Kabelkův vážný zdravotní stav mu natolik znemožňoval práci i službu, že odešel do invalidního důchodu. I přesto chtěl sloužit a odmítl nabídku své maminky a spolubratrů, aby odešel na odpočinek do rodného Jakubova.²⁸⁹

Na následky své nemoci zemřel 14. ledna 1982 v Brně, pochován je v rodném Jakubově.²⁹⁰

5.3.2. Klement, Siard Ivan Václav (1931–1997)

Narodil se 15. prosince 1931 v Brně, kde i vyrůstal. Na konci války rodina přišla následkem výbuchu munice o svůj dům a musela se přestěhovat do Českých Budějovic.

Do maturity Klement změnil několikrát ústav, na němž studoval. Školní rok 1945/1946 strávil na gymnáziu v Českých Budějovicích, v roce 1947/1948 studoval na brněnském klasickém gymnáziu Dr. Josefa Kudely, v roce 1948/1949 přešel na biskupské gymnázium v Brně a v roce 1949 se vrátil na klasické gymnázium Dr. Josefa Kudely, kde 3. června 1952 úspěšně odmaturoval.

Do řádu vstoupil již v době, kdy byl novoříšský klášter obsazen komunistickými vojáky. Obláčku měl 28. září 1957. Jednoduché sliby skládal až po více jak dvou letech (28. března 1960). Pravděpodobně to bylo způsobeno perzekucí bratrů, kteří působili v Brně a žili i nadále řeholním životem. On sám byl v roce 1958 kvůli životu řeholní komunity předvolán na Státní bezpečnost k podání vysvětlení. Stejně tak byl předvolán v roce 1960, tentokrát kvůli tajnému studiu u spolubratra Bronislava Svobody. Slavné sliby pak složil v roce 1963.²⁹¹

Po tajném studiu u P. Bronislava Svobody (1956–1964)²⁹² navázal prostřednictvím spolubratra Mariána Kabelky kontakt s Felixem Davidkem, pozdějším světitelem.²⁹³ Na kněze byl vysvěcen 2. února 1968 v Brně. Po studiích u P. Felixe Davidka (1965–1973) byl 15. března 1973 vysvěcen na biskupa.²⁹⁴

S Felixem Davidkem udržoval Siard Klement bližší vztah i nadále. Shromáždil všechny dokumenty a sepsal jeho vzpomínky na P. Bohuslava Buriana, který zemřel v pověsti svatosti ve věznici na Mírově v roce 1960.²⁹⁵

---

²⁸⁹ Promluva P. Česlava Malíka, OPraem při pohřbu P. Mariána Kabelky dne 23. ledna 1982. KA: složka Kabelka.

²⁹⁰ Parte M. D. Kabelky. KA: složka Kabelka.

²⁹¹ Vlastní životopis S. I. Klementa. Nedatováno. KA: složka Klement.

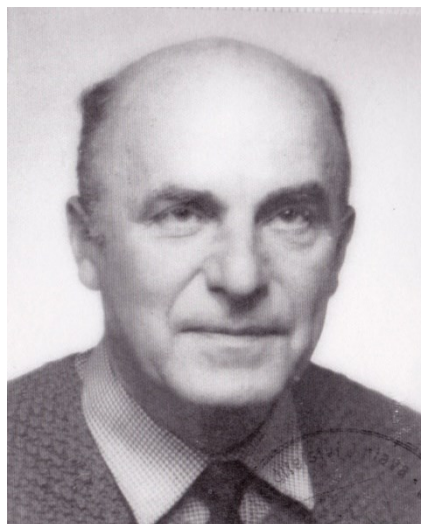
²⁹² Opis odeslaného dotazníku P. Hugovi Vozdeckému. Nedatováno. KA: složka Klement.

²⁹³ Vlastní životopis S. I. Klementa. Nedatováno. KA: složka Klement.

²⁹⁴ Opis odeslaného dotazníku P. Hugovi Vozdeckému. Nedatováno. KA: složka Klement.

²⁹⁵ Vlastní životopis S. I. Klementa. Nedatováno. KA: složka Klement.

Po sametové revoluci dal v roce 1990 výpověď ve svém stávajícím zaměstnání ve Zbrojovce v Brně²⁹⁶ a odstěhoval se do Staré Říše, kde po znovuvysvěcení pod podmínkou²⁹⁷ od 15. září 1991 zastával funkci faráře a v Rozseči funkci administrátora *ex-currendo*.²⁹⁸

Obr. 13 – P. Siard Ivan Klement jako staroříšský farář.
Fotografie použita z KA: složka Klement.

Ve Staré Říši zemřel 19. března 1997 a je pochován v řádové hrobce na novoříšském hřbitově.²⁹⁹

5.3.3. Mynařík, Martin Jiří (1927–1975)

Jiří Mynařík je jediným bratrem, který do novoříšského kláštera vstoupil v době totality a nedožil se tzv. sametové revoluce v listopadu 1989. Veškeré informace o jeho osobě jsou proto těžko dohledatelné. Jeho životopis je zde omezen pouze na základní milníky, které se podařilo zjistit.

Jiří Mynařík se narodil 9. května 1927. V době totality bydlel v Brně-Židenicích v ulici Svorkovského.³⁰⁰ Do řádu vstoupil roku 1955, pravděpodobně jej přivedl spo-

²⁹⁶ Dopis S. I. Klementa do brněnské zbrojovky s žádostí o ukončení pracovního poměru. 16. srpna 1990. KA: složka Klement.

²⁹⁷ Znovuvysvěcení pod podmínkou řeší Prohlášení Kongregace pro nauku víry o „Tajné církvi“. Všem kněžím a biskupům, kteří byli v době totality tajně svěceni, bylo doručeno rozhodnutí o svěcení *sub conditione*, tedy pod podmínkou. Nešlo o projev nedůvěry vůči tajně vysvěceným kněžím. Kongregace tak chtěla docílit toho, aby všichni kněží byli svěceni s absolutní jistotou platnosti vlastní ordinace. Svěcení *sub conditione* totiž nerušilo svěcení první, pokud bylo přijato platně. U některých (zvláště tajně svěcených biskupů) ke svěcení pod podmínkou nedošlo, protože jej odmítali. Podle nich by Kongregace měla důvěřovat v platnost svěcení. Nepřijali tak normy schválené Svatým Otcem, a proto nemohli dále sloužit ve svých úřadech.

²⁹⁸ Jmenovací dekret biskupa Vojtěcha Cikrleho s ustanovením. 8. září 1991. KA: složka Klement.

²⁹⁹ Parte S. I. Klementa. KA: složka Klement.

lubratr Marian Kabelka. S ostatními premonstráty, kteří působili v Brně a okolí, udržoval bližší vztah.

Když Felix Maria Davídek začal působit v rámci přípravy tajné církevní struktury, Martin Mynařík se zapojoval a účastnil se tajných noviciátních seminářů, které se konaly v brněnských bytech nebo na chatách mimo Brno. Kněžské svěcení přijal od Felixe Davídka v roce 1968.³⁰¹

Martin Jiří Mynařík zemřel na zánětlivé onemocnění plic v brněnské nemocnici ve Starém Lískovci 17. prosince 1975. Byl zaopatřen svátostmi farářem ze Starého Brna. Pohřeb se konal 23. prosince t. r. ve farním kostele v Brně-Židenicích.³⁰²

5.3.4. Palka, Bernard František (1927–2015)

František Palka se narodil 19. ledna 1927 v Sazovicích (okr. Zlín). Po pěti letech obecné školy nastoupil na gymnázium na Velehradě, kde zůstal čtyři roky. Následující čtyři roky strávil v Olomouci, kde na Vyšší rolnické škole odmaturoval 8. června 1948.³⁰³

27. července 1948 požádal opata Součka o vstup do kláštera.³⁰⁴ Obláčku měl 15. září t. r. a začal studovat teologii v Praze. Ze strahovského kláštera byl odvezen do Broumova a i on byl zařazen k PTP v Komárně. Odtud byl propuštěn v roce 1954 a začal pracovat jako strojník ve Vodárnách a kanalizacích v Gottwaldově (dnes Zlín). Mezi lety 1958–1959 pracoval jako lesní dělník v Lukově. Poté působil v JZD v rodných Sazovicích jako ekonom a v roce 1967 na stejné pozici v JZD v Oldřichovicích. V letech 1968–1989 pracoval jako projektant-technolog v Agropodniku v Gottwaldově (dnes Zlín).³⁰⁵

Slavné sliby složil 4. srpna 1968 do rukou P. Pavla Kratochvíly. Ve stejný den byl pak vysvěcen biskupem Felixem Davídkem na jáhna a na kněze. Bernard František Palka byl knězem tajné církve až do roku 1990.³⁰⁶ Jelikož přijal svěcení od Felixe Maria Davídka, byl znovu vysvěcen pod podmínkou.

1. července 1990 nastoupil do Brna-Zábrdovic jako administrátor. Od 1. září 1991 se na stejném místě stal farářem. Po rezignaci opata Augustina Machalky byl zvolen pře-

---

³⁰⁰ Kniha zesnulých římskokatolické farnosti Brno-Židenice.

³⁰¹ Ze svědectví paní Ludmily Javorové. Zaznamenáno autorem dne 15. března 2017.

³⁰² Kniha zesnulých římskokatolické farnosti Brno-Židenice.

³⁰³ Osobní dotazník B. F. Palky. 2. května 1990. KA: složka Palka.

³⁰⁴ Žádost Františka Palky o vstup do kláštera. 27. července 1948. KA: složka Palka.

³⁰⁵ Osobní dotazník B. F. Palky. 2. května 1990. KA: složka Palka.

³⁰⁶ Dopis B. F. Palky neznámému adresátu. 8. května 1990. KA: složka Palka.

vorem *de regimine*³⁰⁷. Tuto funkci zastával až do nové opatské volby v roce 1999, při níž byl zvolen současný opat Marian Rudolf Kosík.³⁰⁸ Zároveň byl farářem v Nové Říši a administrátorem v Dlouhé Brtnici a Krasonicích.

Obr. 14 – P. Bernard František Palka

Fotografie použita z webových stránek rodné obce (www.sazovice.cz)

Na zasloužený odpočinek odešel k sestřám sv. Vincence v Kroměříži, kde 31. prosince 2015 zemřel. Pochován byl 11. ledna 2016 do řádové hrobky na novoříšském hřbitově.³⁰⁹

5.3.5. Veselý, Stanislav Antonín (1927–1988)

Narodil se 7. června 1927 ve Staré Říši, kde také vychodil obecnou školu. Následující tři roky byl žákem měšťanské školy v Nové Říši, odkud přešel ve školním roce 1941/1942 na gymnázium v Brně. Maturitu ale složil na gymnáziu na Jiráskově náměstí v Praze 29. května 1948.

Obláčku měl 15. září 1948 a ještě v noviciátu začal studovat na Bohoslovecké fakultě v Praze.³¹⁰ Společně s bratry strahovského kláštera byl v noci z 13. na 14. dubna 1950 odvezen do Broumova. 5. září 1950 narukoval k výkonu vojenské služby. Od 10. září t. r. byl převelen do Hájník u Zvolena, kde u PTP strávil bezmála tři a čtvrt roku. Do civilu byl propuštěn na Nový rok 1954.³¹¹

³⁰⁷ *Prior de regimine* vykonává funkci převora, který má určitá opatská práva, především přijímání nových kandidátů, přijímání slibů noviců a kleriků, vedení kapitul a další rozhodovací pravomoci ve věcech kanonie.

³⁰⁸ Osobní dotazník B. F. Palky. 9. srpna 1990. KA: složka Palka.

³⁰⁹ Parte B. F. Palky. KA: složka Palka.

³¹⁰ Evidenční list S. A. Veselého. 1. září 1970. KA: složka Veselý.

³¹¹ Informace o internaci a zaměstnání S. A. Veselého. Nedatováno. KA: složka Veselý.

Od 2. února 1954 začal pracovat jako účetní v Jednotě-Spotřebním družstvu ve Staré Říši. Odsud po roce odešel a začal od 1. března 1955 pracovat v Kostelci u Jihlavy v masném průmyslu jako kalkulant a skladník. Zde strávil více jak 6 roků. Od 9. května 1961 pracoval jako vedoucí skladu v národním podniku Chepos, závod montáže v Brně.

Stále toužil být knězem, a proto šel studovat na Bohosloveckou fakultu do Litoměřic, kde svá studia zakončil 30. června 1970.³¹²

Na kněze měl být vysvěcen v Brně 5. července 1970, ale z rodinných důvodů, a protože v ten den již chtěl mít primici, byl vysvěcen již 27. června t. r. v katedrále sv. Víta společně s jáhny pražské arcidiecéze.³¹³

Po prázdninách, od 1. září 1970, nastoupil jako kooperátor do Telče.³¹⁴ Od 1. července 1974 byl ustanoven administrátorem ve Zhoří u Jihlavy.³¹⁵ Od 1. ledna 1980 se stal administrátorem excurrando v Jamném³¹⁶ a od 1. listopadu 1983 byl ustanoven administrátorem excurrando ve Vysokých Studnicích.³¹⁷

Zemřel 4. února 1988 ve Zhoří u Jihlavy. Pohřeb se konal tamtéž 13. února t. r., odpoledne byly jeho ostatky převezeny do Staré Říše a uloženy na místním hřbitově.³¹⁸

---

³¹² Evidenční list S. A. Veselého. 1. září 1970. KA: složka Veselý.

³¹³ Opis dopisu neznámého autora brněnskému biskupovi s žádostí o dřívější svěcení. 28. června 1970. KA: složka Veselý.

³¹⁴ Evidenční list S. A. Veselého. 1. září 1970. KA: složka Veselý.

³¹⁵ Dopis kapitulního vikáře děkanskému úřadu v Jihlavě o ustanovení ve Zhoří u Jihlavy. 19. června 1974. KA: složka Veselý.

³¹⁶ Dopis kapitulního vikáře děkanskému úřadu v Jihlavě o ustanovení v Jamném. 5. října 1979. KA: složka Veselý.

³¹⁷ Dopis krajského tajemníka KNV v Brně kapitulnímu ordinariátu o udělení státního souhlasu. 1. listopadu 1983. KA: složka Veselý.

³¹⁸ Parte S. A. Veselého. KA: složka Veselý.

Závěr

Novoříšský klášter existuje více jak 800 let. I přes různé historické události a přes nepřázeň všech, kteří životu tohoto společenství nepřáli, klášter nikdy nepřestal žít. Toto řeholní společenství se nepodařilo zničit ani komunistické moci. Jediné, čeho bylo docíleno, jsou značná omezení a ztráty, z nichž se klášter vzpamatovává ještě dnes a také se jistě ještě dlouho vzpamatovávat bude.

Za posledních 67 let (tj. od roku 1950) složilo slavné sliby pouze 14 řeholníků, z toho polovina už v pozemském řeholním společenství nežije. Dlouhodobě udržet život takového společenství, je-li jednou za 5 let inkardinován jeden řeholník, není možné. Je velkou výzvou pro všechny novoříšské bratry, aby se co nejrychleji z křivd historie vzpamatovali a aby pro toto řeholní společenství nasadili všechny své síly.

Mým původním záměrem bylo obsáhnout celé období totality. Po důkladnějším bádání jsem došel k závěru, že v období po normalizaci není možno pozorovat nic zvláštního. Bratři, kteří měli státní souhlas, sloužili ve farnostech, bratři, kteří státní souhlas neměli, byli buď ve spojení s Felixem Davidkem, nebo působili v zaměstnáních a žili svůj všední život. Dech života komunitu prolul až po sametové revoluci, tedy v roce 1990. Dnes, dvacet sedm let poté, si můžeme položit otázku: „Jak by vypadala komunita, kdyby k revoluci nedošlo?“

Za velký přínos této práce považuji především konkrétní zmapování událostí v roce 1950 pohledem novoříšských bratří, shrnutí soudních procesů s novoříšskými řeholníky i částečné poodhrnutí roušky tajemství z budovy kláštera v době totality.

Nejnáročnější, ovšem přínosné bylo zpracování životopisů jednotlivých bratří, kteří byli součástí kláštera i v nepříznivé totalitní době. U některých, především u inkardinovaných po roce 1950, jsem našel i taková data, která nikdo ze současných bratří neznal a díky mé práci mohou být doplněny tyto údaje do řeholního consignatia. I díky tomu budou tyto informace zachovány pro budoucí generace.

Osobně bych celému tomuto řeholnímu společenství, ale i všem řeholníkům a řeholnicím přál dostatek povolání, aby život jednotlivých komunit získal nový dech, aby si všichni uvědomovali, že současný stav je pouze důsledkem komunistické perzekuce. Toto vědomí nás ale nesmí zastavit, ale naopak musíme být silní a trpěliví.

Seznam použitých zkratek

ASV – Armádní sklad výstroje

č. p. – číslo popisné

ČSL – Československá strana lidová

JZD – Jednotné zemědělské družstvo

KA – Archiv kláštera v Nové Říši

KSČ – Komunistická strana Československa

KTF UK – Katolická teologická fakulta Univerzity Karlovy

MNO – Ministerstvo národní obrany

MNV – místní národní výbor

MZA – Moravský zemský archiv v Brně

NA – Národní archiv v Praze

NoKuS – Novoříšský kulturní spolek

ONV – okresní národní výbor

PTP – Pomocné technické prapory

sign. – signatura spisu

SOkA – Státní okresní archiv

SNB – Sbor národní bezpečnosti

StB – Státní bezpečnost

StS – Státní soud v Praze

SÚC – Státní úřad pro věci církevní

t. č. – toho času

t. r. – toho (samého) roku

UK – Univerzita Karlova

ÚV KSČ – Ústřední výbor Komunistické strany Československa

VHA – Vojenský historický archiv

Seznam pramenů a literatury

Klášterní archiv v Nové Říši:

Archivní kartony:

Osobní složky bratří

Složka Dobročinný ústav

Složka Procesy 1945–1950

Složky: 1936–1945, 1945–1950, 1950–1990, 1990–2000.

Knihy uložené v archivu:

DVOŘÁK, František. *Život můj byl službou. Vzpomínka na celoživotní záslužnou kněžskou práci P. Josefa Kunky, kons. rady a faráře v Krasonicích*. Almanach vzpomínek. Domamil, 1959.

Kronika obce Nová Říše, strojopis, nestr., 1890–1952

Řeholní consignatio novoříšské kanonie.

Statuta ordinis praemonstratensis, Averbode 1898.

Národní archiv v Praze:

Fond Státní úřad pro věci církevní (č. f. 852):

Karton č. 5 – Klášterní archivy a knihovny

Karton č. 82 – Kláštery

Karton č. 87 – Řehole

Fond Státní soud v Praze

Moravský zemský archiv v Brně:

Fond Premonstráti Nová Říše (zn. f. E 58)

Kartony č. 451–512

Fond Krajský soud Brno (zn. f. C 136)

Karton č. 2599 – Josef Kratochvíla aspol. (sign. Tk 34/57)

Karton č. 2603 – Alois Till (sign. T 21/58)

Státní okresní archiv v Jihlavě:

Fond P. Josef Kunka (č. f. 1261)

Fond Archiv Nová Říše (č. f. 38)

Fond MNV Nová Říše (č. f. 39)

Vojenský historický archiv v Praze:

Fond 4. armádní sklad výstroje – odloučené oddělení Nová Říše (č. f. 3425)

Vzpomínky pamětníků:

Marian Rudolf KOSÍK, narozen 30. prosince 1951, bytem v Nové Říši.

Ludmila JAVOROVÁ, narozena 31. ledna 1932 bytem v Brně-Židenicích.

Karel KRAJÍČEK, narozen 25. února 1961 bytem v Nové Říši.

Zvukové a písemné vzpomínky pamětníků jsou uchovány v archivu autora.

Literatura:

HANUŠ, Jiří. *Malý slovník osobností českého katolicismu 20. století s antologií textů*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005. ISBN 80-7325-029-2.

KOSÍK, Marian Rudolf. *Kněžská a řeholní povolání ve farnosti šaratické a vážanské*. Nová Říše: Kanonie premonstrátů v Nové Říši, 2006.

NEULS, Jindřich – DVOŘÁK, Miroslav. *Co se skrývalo za zdmi klášterů*. Praha: Ministerstvo informací a osvěty, 1950.

PALÁN, Aleš – PAULAS, Jan (ed.) *Bohumil Vít Tajovský ve vzpomínkách a dokumentech*. Brno: Cesta, 2012. ISBN 978-80-7295-144-4.

TAJOVSKÝ, Bohumil Vít. *Člověk musí hořeti*. 2. opravené vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009. ISBN 978-80-7195-362-3.

TYL, Heřman Josef. *Psancem. [Vlastní životopis tepelského opata Heřmana Josefa Tyla]*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. ISBN 80-7195-029-7.

VAŠKO, Václav. *Neumlčená: kronika katolické církve v Československu po druhé světové válce*. Praha: Zvon, 1990. ISBN 80-7113-000-1.

VLČEK, Vojtěch. *Perzekuce mužských řádů a kongregací komunistickým režimem 1948–1964*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2004. ISBN 80-7266-179-5.

Sekundární literatura:

Akce K – Likvidace klášterů v roce 1950. Dokumenty a přehledy. 1. a 2. část. Praha: ÚSD, 1993.

ARDURA, Bernard. *Prémontrés histoire et spiritualité*. Saint-Etienne: Publications de l'Université de Saint-Etienne, 1995. ISBN 2862720739.

BACKMUND, Norbert. *Monasticon Praemonstratense, id est, Historia circariarum atque canoniarum candidi et canonici Ordinis Praemonstratensis*. Bd. I. Berlin-New York, ²1983.

BACKMUND, Norbert. *Geschichte des Prämonstratenserordens*. Grafenau: Morsak-Verlag, 1986. ISBN 9783875532418.

BALÍK, Stanislav – HANUŠ, Jiří. *Katolická církev v Československu 1945–1989*. 2. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2013. ISBN 9788073253110.

BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*. Praha: Libri, 2016. ISBN 978-80-7277-545-3.

CVRČEK, Jiří. *Augustin Machalka: „Poslední opat“ novoříšského kláštera (1906-1996)*. České Budějovice, 2014. Bakalářská práce. Pedagogická fakulta JČU.

CVRČEK, Jiří. *Proces Augustin Machalka a spol.* České Budějovice, 2016. Diplomová práce. Filosofická fakulta JČU.

DOLEŽAL, Miloš. *Jako bychom dnes zemřít měli: drama života, kněžství a mučednické smrti číhošťského faráře P. Josefa Toufara*. Pelhřimov: Nová tiskárna Pelhřimov, 2012. ISBN 978-80-7415-066-1.

DUŠEK, Milan. *Nová Říše*. Nová Říše: Novoříšský kulturní spolek, 2007. ISBN 978-80-239-8946-5.

FERANC, Daniel. *Heřman Josef Tyl*. Praha, 2012. Disertační práce. Katolická teologická fakulta Univerzity Karlovy v Praze.

FIALA, Petr. *Skrytá církev: Felix M. Davídek a společenství Koinótés*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999. ISBN 80-85959-39-9.

FOLTÝN, Dušan. *Encyklopedie moravských a slezských klášterů*. Praha: Libri, 2005. ISBN 80-7277-026-8.

CHAROUZ, Jindřich Zdeněk. *Brněnský alumnát: výchova a vzdělávání duchovenstva v Brně v letech 1807–1950. Vydáno k 200. výročí založení Biskupského alumnátu v Brně*. Brno: Biskupství brněnské, 2007. ISBN 978-80-239-7366-2.

CHENAUX, Philippe. *Katolická církev a komunismus v Evropě (1917–1989). Od Lenina k Janu Pavlu II*. Praha: Rybka, 2012. ISBN 978-80-87067-41-3.

CHVATÍK Jan. *Nacistická perzekuce premonstrátského kláštera v Nové Říši*. Brno, 2003. Diplomová práce. Historický ústav Filosofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně.

JANIŠOVÁ, Milena – KAPLAN, Karel. *Katolická církev a pozemková reforma 1945-1948: dokumentace*. Brno: Doplněk, 1995. ISBN 8085765446.

JANIŠOVÁ, Milena – BULÍNOVÁ, Marie – KAPLAN Karel (ed.) *Církevní komise ÚV KSČ, 1949–1951: edice dokumentů*. Praha: Doplněk, 1994. ISBN 80-85765-34-9. ISSN 1949–1951.

JIRÁSKO, Luděk. *Církevní řády a kongregace v zemích českých*. Praha: Klášter premonstrátů na Strahově, 1991. ISBN 80-85245-11-6.

KADLEC, Jaroslav. *Přehled českých církevních dějin (2 díly)*. Praha: Zvon, 1991.

KAPLAN, Karel – PALEČEK, Pavel. *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. 2. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2008. ISBN 978-80-7364-049-1.

KAPLAN, Karel. *Československo v letech 1953–1966*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1992. ISBN 80-04-25745-3.

KAPLAN, Karel. *Stát a církev v Československu v letech 1948–1953*. Brno: Doplněk, 1993. ISBN 80-85765-27-6.

KOSÍK, Marian Rudolf – MÍLEK, Václav. *Osm století: Zábřdovice, Křtiny, Nová Říše*. Brno: Kartuziánské nakladatelství, 2009. ISBN 978-80-86953-55-7.

KUBÁNKOVÁ, Zdeňka. *Politické procesy proti římskokatolické církvi v Československu mezi lety 1948–1953 a jejich propaganda v komunistických médiích*. Plzeň, 2015. Diplomová práce. Filozofická fakulta Západočeské univerzity v Plzni.

MANDZÁK, Daniel Atanáz. *Agent a špión Vatikánu: redemptorista Ján Ivan Mastiliak--slovenský účastník monsterprocesu proti A. A. Machalkovi a spol.* Bratislava: Ústav paměti národa, 2008. ISBN 8089335039.

MANDZÁK, Daniel Atanáz. *Dokumenty k procesu s Augustinom A. Machalkom a spol.* Bratislava: Ústav paměti národa, 2009. ISBN 8089335144.

NĚMCOVÁ, Zuzana. *Čeští františkáni v době komunismu se zaměřením na 50. léta*. České Budějovice, 2008. Diplomová práce. Teologická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích.

NOVOTNÝ, Kamil. *Klášter premonstrátů v Nové Říši v 1. polovině 20. století*. Praha, 2006. Diplomová práce. Katolická teologická fakulta Univerzity Karlovy.

NOVOTNÝ, Vojtěch. *Katolická teologická fakulta 1939–1990: prolegomena k dějinám české teologie druhé poloviny 20. století*. Praha: Karolinum, 2007.

NOVOTNÝ Vojtěch. *Odvaha být církví: Josef Zvěřina v letech 1913–1967*. Praha: Karolinum, 2014.

ŘÍHA, Tomáš. *Svatý Norbert a jeho dílo*. Řím: Křesťanská akademie, 1971.

SLÁMOVÁ-BOČKOVÁ, Jiřina. *Dějiny premonstrátského kláštera v Nové Říši*. České Budějovice, 1999. Diplomová práce. Teologická fakulta JČU.

Stát a církev v roce 1950. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2000. ISBN 80-85959-71-2.

ŠNAJDER, Bohuslav. *Proces proti dvanácti miliónům*. Praha: Delta, 1990.

VALEČKOVÁ, Kristina. *Život kněze Bohuslava Buriana*. Brno, 2011. Bakalářská práce. Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity v Brně.

Další prameny:

Mene Tekel 2017. *Monstrproces Machalka a spol.: Rekonstrukce politického procesu padesátých let*. (4.3.2017) [2017-03-06]. <<http://www.ceskatelevize.cz/porady/10000000277-mene-tek-el-2017/21725400114-monstrproces-machalka-a-spol/>>.

Rozhodnutí presidenta a vlády Republiky československé ze dne 9. května 1960 o amnestii (č. 54/1960 Sb.). [15.5.2017]. <<http://www.trestnirizeni.com/dokumenty/amnestie-z-9-kvetna-1960>>.

Ústav pro studium totalitních režimů. *Akce K. Násilná akce namířená proti mužským řeholím*. [2017-01-18]. <<https://www.ustrcr.cz/uvod/skupina-vyzkumu/akce-k/>>.

Tlačová kancelária KBS. *Zomrel biskup Mons. Pavol Mária Hnilica SJ* (8.10.2006) [2017-01-18]. <<https://www.tkkbs.sk/view.php?cisloclanku-=20061008001>>.

Přílohy

Příloha č. 1 – Monstrproces Machalka a spol. ve fotografiích.

Příloha č. 2 – Seznamy duchovních správců na inkorporovaných farnostech v letech 1948–1968.

Příloha č. 3 – Životopis Norberta Karla Krajíčka, novoříšského řeholníka inkardinovaného po roce 1968.

Příloha č. 4 – Seznam použitých fotografií

Příloha č. 1 – Monstrproces Machalka a spol. ve fotografiích.

Obr. 15 – Pistole ukrytá pod klekátkem ve zpovědnici.
Fotografie z KA: složka Procesy 1945–1950.

Obr. 16 – Předměty, které měly být nalezeny při prohlídce kostela (tuzemské i zahraniční peníze, doklady, zbraň, cenné předměty apod.).
Fotografie z KA: složka Procesy 1945–1950.

Obr. 17 – Úkryt cenností v jižní věži kostela.
Fotografie z KA: složka Procesy 1945–1950.

Obr. 18 – Cennosti nalezené v jižní věži kostela.
K premonstráty schovaným liturgickým předmětům postavili vyšetřovatelé dva samopaly.
Fotografie z KA: složka Procesy 1945–1950.

**Obr. 19 – Všechny předměty „nalezené“ v kostele.
Fotografická inscenace nalezených předmětů před svatostánkem.
Fotografie z KA: složka Procesy 1945–1950.**

**Obr. 20 – Nález cenností ve sklepení kláštera
Fotografie z KA: složka Procesy 1945–1950.**

Obr. 21 – Lavice obžalovaných v procesu Machalka a spol.
Vlevo stojí opat Machalka, uprostřed želivský opat Tajovský, pátý zleva je P. František Šilhan.
Zdroj: ČTK

Obr. 22 – Výslech opata Machalky před soudem.
Zdroj: ČTK

Příloha č. 2 – Seznamy duchovních správců na inkorporovaných farnostech v letech 1948–1968.

Tučně jsou označeni duchovní, kteří byli zároveň bratry novoříšského konventu.

Farnost Nová Říše

1947–1950	P. Štěpán Rajda
1950–1968	P. Bohuslav Zouhar
1968–1972	P. Bedřich Krump

Farnost Stará Říše

Staroříšská farnost byla novoříšskému konventu svěřena do péče již v roce 1301. S dokončením stavby nové fary v roce 1680 došlo k plnému přivtělení farní správy novoříšskému klášteru.

1921–1952	P. Milo Kalouda
1952–1969	P. František Fanta (excurrendo z Rozseče)

Farnost Krasonice

Krasonickou farnost dostali do správy novoříšští premonstráti v roce 1311. Historicky neměli kapacitu zabezpečovat duchovní správu z Nové Říše, proto po dlouhou dobu spravovali farnost bratři z Brna-Zábrdovic a osobovali si na Krasonice čestné právo. K úplnému vyřešení sporů došlo až pobělohorským uspořádáním poměrů.

1914–1965	P. Josef Kunka
1965–1968	P. František Fanta (excurrendo z Rozseče)
1968–1972	P. Bedřich Krump (excurrendo z Nové Říše)

Farnost Dlouhá Brtnice

Obec Dlouhá Brtnice byla přifařena k Pavlovu. Pro vzdálenost a těžkou obslužnost především v zimním období žádali dlouhobrtničtí o zřízení farnosti. Opat Václav Krátký jim vyhověl a po dostavbě fary a hřbitova v roce 1872 obsadil faru novoříšským premonstrátem.

1947–1995	P. Augustin Opravil
-----------	----------------------------

Farnost Rozseč

Podnět ke zřízení farnosti dali přímo obyvatelé obce. Oficiální žádost dostal opat Josef Karásek, rozsečský rodák, v roce 1905. O tři roky později byla farnost založena.

1948–1971	P. Evermod Fanta
-----------	-------------------------

Farnost Brno-Židenice

U kostela sv. Cyrila a Metoděje, který byl vysvěcen v roce 1935, měla rovněž vzniknout farnost, která byla založena až v roce 1953. Biskup Josef Kupka ji původně chtěl svěřit dominikánům a salesiánům. Po vysvěcení kostela se však duchovní správy ujali novoříšští premonstráti. V roce 1991 farnost převzali zpět novoříšští, od roku 2003 ji však brněnský biskup Vojtěch Cikrle začal obsazovat diecézními kněžími. O této farnosti nelze mluvit jako o inkorporované, ale kvůli zmíněné spojitosti s novoříšským konventem zde seznam duchovních uvádíme.

1935–1952   **P. Bohuslav Němčanský**

1952   **P. Arnošt Till**

1952–1953   **P. Metoděj Vitula**

1953–1954   P. Stanislav Šlapák

1954–1967   P. Josef Gross

1967–1969   P. Josef Dacinger

Příloha č. 3 – Životopis Norberta Karla Krajíčka (1928–1993), novoříšského řeholníka inkardinovaného po roce 1968.

Narodil se 13. července 1928 v Nové Říši. Studoval střední školu (všeobecné vzdělání – pravděpodobně gymnázium) do roku 1942. Poté byl v učení u vlastního otce Antonína Krajíčka, který byl kovářem v Nové Říši. Karel Krajíček rovněž absolvoval katechetický kurz v délce 4 semestrů, který zakončil v roce 1971.

Řeholní sliby složil již v tehdejším komunistickém režimu do rukou P. Mariana Kabelky v roce 1973. Na kněze byl vysvěcen 9. května 1973, světitelem byl P. Bedřich Provazník.³¹⁹

Karel Krajíček byl věrný řemeslu, kterému se vyučil u svého otce. Během totality pracoval jako kovář v rodinné dílně. Nikdy nikomu o svém tajném svěcení neřekl, dokonce ani své rodině. Měl na starost zvonění na chrámové zvony v Nové Říši a také věžní hodiny. Po revoluci se svěřil, že ráno po odzvonění a zkontrolování hodin šel do konventní kaple³²⁰ a tam si soukromě odsloužil mši svatou. Podezření nikdo nepojal, protože své povinnosti plnil a podle věžních hodin si prý řídili hodinky i řidiči autobusů.³²¹

Krajíčkův světitel, P. Bedřich Provazník, byl biskupem skryté církve a svěcení přijal od Eugena Kočiše, který přijal biskupské svěcení od Felixe Maria Davidka.³²² Proto po revoluci nebylo možné s absolutní jistotou potvrdit platnost Krajíčkova svěcení. Převor Metoděj Vitula požádal brněnského biskupa o znovuvysvěcení Karla Krajíčka pod podmínkou.³²³

---

³¹⁹ Osobní dotazník N. K. Krajíčka. Nedatováno. KA: složka Krajíček.

³²⁰ Konventní kaple kláštera je umístěna v 1. patře nad sakristií kostela. V její blízkosti se také nacházel depozitář, který v době totality sloužil k uchovávání cenností farnosti (kalichy, monstrance apod.). Ke konventní kapli byl proto přístup umožněn.

³²¹ Osobní svědectví pana Karla Krajíčka. Zaznamenáno autorem dne 7. května 2017.

³²² FIALA, Petr. *Skrytá církev*, s. 107.

³²³ Dopis převora Metoděje Vituly brněnskému biskupu Cirklemu s žádostí o svěcení. 30. března 1992. KA: složka Krajíček.

Obr. 23 – P. Krajiček udělující novokněžské požehnání při „primiční“ mši svaté v Nové Říši.
Fotografie z osobního archivu p. Karla Krajička

K tomuto svěcení došlo 7. května 1992.³²⁴ O den později se stal kooperátorem ve farnosti Nová Říše a administrátorem excurrento v Krasonicích, kde vypomáhal faráři.³²⁵ V Nové Říši odsloužil slavnou „primiční“ mši svatou.³²⁶

Zemřel 19. října 1993 a byl pochován na novoříšském hřbitově.³²⁷

---

³²⁴ Potvrzení pomocného biskupa pražského V. F. Lobkowicze o svěcení. 7. května 1992. KA: složka Krajiček.

³²⁵ Jmenovací dekret. 9. června 1992. KA: složka Krajiček.

³²⁶ Osobní svědectví pana Karla Krajička. Zaznamenáno autorem dne 7. května 2017.

³²⁷ Parte N. K. Krajička. KA: složka Krajiček.

Příloha č. 4 – Seznam použitých fotografií

Obr. 1 – Ludolf Stanislav Barták na začátku studia teologického institutu v Brně (r. 1936). Fotografie z indexu studenta Bartáka, KA: složka Barták.....	38
Obr. 2 – Gilbert Jan Bednář na začátku studia teologického institutu v Brně (r. 1935). Fotografie z indexu studenta Bednáře, KA: složka Bednář.....	40
Obr. 3 – P. Milo František Kalouda. Fotografie použita z: KOSÍK, Marian. <i>Kněžská a řeholní povolání ve farnosti šaratické a vážanské</i> . s.12	43
Obr. 4 – P. Bohumír Josef Kasan s ministranty. Fotografie použita z VITTEK, Emanuel. <i>Kostel svatého Ignáce z Loyoly v Praze</i> . s. 115.....	44
Obr. 5 – Portrét opata Augustina Antonína Machalky. Fotografie z osobního archivu autora.	46
Obr. 6 – P. Bohuslav Bohumil Němčanský. Fotografie použita z: KOSÍK, Marian. <i>Kněžská a řeholní povolání ve farnosti šaratické a vážanské</i> . s.14	48
Obr. 7 – P. Štěpán Jakub Rajda. Fotografie ze smutečního oznámení KA: složka Rajda.	50
Obr. 8 – P. Heřman Josef Tyl po přeložení z Nové Říše. Fotografie použita z KA: složka Tyl.....	52
Obr. 9 – P. Pavel Josef Kratochvíla. Fotografie použita z KA: složka Kratochvíla.	57
Obr. 10 – P. Bedřich Antonín Krump. Fotografie použita ze smutečního oznámení, KA: složka Krump.	58
Obr. 11 – P. Hroznata Augustin Opravil. Fotografie ze smutečního oznámení, KA: složka Opravil.	59
Obr. 12 – P. Metoděj Vladimír Vitula v novoříšské knihovně. Fotografie použita z KA: složka Vitula.....	62
Obr. 13 – P. Siard Ivan Klement jako staroříšský farář. Fotografie použita z KA: složka Klement.	66
Obr. 14 – P. Bernard František Palka. Fotografie použita z webových stránek rodné obce (www.sazovice.cz)	68
Obr. 15 – Pistole ukrytá pod klekátkem ve zpovědnici. Fotografie z KA: složka Procesy 1945–1950.....	78
Obr. 16 – Předměty, které měly být nalezeny při prohlídce kostela. Fotografie z KA: složka Procesy 1945–1950.....	78

Obr. 17 – Úkryt cenností v jižní věži kostela. Fotografie z KA: složka Procesy 1945–1950.	79
Obr. 18 – Cennosti nalezené v jižní věži kostela. Fotografie z KA: složka Procesy 1945–1950.	79
Obr. 19 – Všechny předměty „nalezené“ v kostele. Fotografie z KA: složka Procesy 1945–1950.	80
Obr. 20 – Nález cenností ve sklepení kláštera. Fotografie z KA: složka Procesy 1945–1950.	80
Obr. 21 – Lavice obžalovaných v procesu Machalka a spol. Zdroj: ČTK.....	81
Obr. 22 – Výslech opata Machalky před soudem. Zdroj: ČTK.....	81
Obr. 23 – P. Krajíček udělující novokněžské požehnání při „primiční“ mši svaté v Nové Říši. Fotografie z osobního archivu p. Karla Krajíčka.....	85